

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198672

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. ^{K920}
K38 G. Accession No. K1576

Author గణపరామహంసంశ్రీమణి

Title కృతాంతములు - 1934

This book should be returned on or before the date last marked below.

ಅಭಿನವ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲಾ, ೧.

ಕನ್ನಡದ ಕಿಡಿಗಳು

ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆದವರು:

ಪ್ರೊ. ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ, ಎಂ. ಎ., ಪುಣೆ

೧೯೩೪

ಸಂಚಾಲಕರು

ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪು, ಹೈದರಾಬಾದ

ಸಂಚಾಲಕರು:
ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪು
ಹೈದರಾಬಾದ್ ಡಿವಿಷನ್

ಪ್ರಕಾಶಕರು:
ರಾ. ಬ. ಜಾಗಿರದಾರ
ಅಲಬಂ ಗೌಳಿಗೂಡಾ
ಹೈದರಾಬಾದ್ (ದಕ್ಷಿಣ)

ಮುದ್ರಕರು:
ಬಳವಂತ ನಾರಾಯಣ ಬಾಗಲನಾಡಿ
ನೋಹನ ಮುದ್ರಣಾಲಯ
ಧಾರವಾಡ

ಪ ರಿ ವಿ ಡಿ

ಎರಡು ಮಾತು	೧-೨
ಮುನ್ನುಡಿ	೧-೧೧
೧ ತಾರಾನಾಥರಾಯರು	೧-೯
೨ ಮಾಸ್ತಿ 'ಶ್ರೀನಿವಾಸ'ರು	೧೦-೧೫
೩ ತಾತಯ್ಯನವರು	೧೬-೨೦
೪ ಶ್ರೀ. ಟಿ. ಪಿ. ಕೈಲಾಸಂ	೨೧-೨೬
೫ ಕೆ. ಶೇ. ರೊದ್ದರಾಯರು	೨೭-೩೦
೬ ಹರಡೆಕರ ಮಂಜಪ್ಪನವರು	೩೧-೩೩
೭ ಆಲೂರ ವೆಂಕಟರಾಯರು	೩೪-೩೭
೮ ಟಿ. ರಾಘವಾಚಾರಿ	೩೮-೪೫
೯ ಬೇಂದ್ರೆ ದತ್ತರಾಯರು	೪೬-೬೨

ನಮ್ಮ ಪ್ರಧಾನಪೋಷಕರು

ಶ್ರೀ ರಾಜಾ ಕಾರವಾನಕರ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು

ಬಿ. ಎ. ಬಾರ್-ಆಟ್-ಲಾ, ಹೈದರಾಬಾದ.

,, ರಾಜಾ ಸ್ವಾಮಿರಾವ ದೇಸಾಯಿ,

ಮೇಣೀಧಾಳ ಸಂಸ್ಥಾನ.

,, ರಾಜಾ ಬಹದೂರ ಪಂಡಿತ ಗಿರಿರಾಯರು,

ಜಜ್, ಹೈಕೋರ್ಟ್, ಹೈದರಾಬಾದ.

,, ಜನಾರ್ದನರಾವ ದೇಸಾಯಿ,

ವಕೀಲ, ಹೈಕೋರ್ಟ್, ಹೈದರಾಬಾದ.

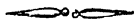
,, ಗುಡಗಂಟಿ ರಾಮಾಚಾರ್ಯ,

ವಕೀಲ, ಹೈದರಾಬಾದ.

,, ಭೀಮಾಚಾರ್ಯ ಚಿಮ್ಮಲಗಿ,

ಹೈದರಾಬಾದ.

ಎರಡು ಮಾತು

ನಿಜಾಂ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡನೆಂದರೆ ಅಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ. ಉರ್ದು, ತೆಲಗು, ಮರಾಠಿಗಳ ನಡುವಿನಿಂದ ಈ ಕಲ್ಲು ಆರಿಸಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಜೀವ, ಹೊಸ ಕಳೆ ಬಾರದೆ ಇದ್ದರೆ ಸಾವು ನಿಶ್ಚಯ. ಇಲ್ಲಿನ ಖಾನೇಸುಮಾರ ಅದನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ.

ಜೀವ ಮತ್ತೆ ಬಂದೀತು. ಬರುವದಿನ ಕಾದಿದ್ದೇವೆ. ಒರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ದೇಹವನ್ನು ಅಣಿ ಮಾಡಿಡುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ನಾಡಹಬ್ಬ, ಗಣೇಶಚವತಿಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ವಾಚನಾಲಯಗಳೂ ಸಂಘಗಳೂ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿವೆ. ವಾಙ್ಮಯವಲ್ಲದುದು ಅಪೂರ್ಣವೆಂದು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಿದುದಾಯಿತು. ರಾಯಚೂರಿನ ನಮ್ಮ ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ಆ ಗೌರವ. ಸದ್ಯದ ಪ್ರಯತ್ನ ಅವರ ಹಾವಿಯ ಮೇಲೇ.

ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವಿಷ್ಟೆ. ಪರ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಲ್ಕು ಪುಸ್ತಕ ಬರೆಸಿ, ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸುವದು. ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೂ ನಿಜಾಂ ಕರ್ನಾಟಕದವರಿಂದಲೇ ಬರೆಸಬೇಕೆಂದು ನಮ್ಮ ಬಯಕೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಬರೆಹಗಾರರು ಸಹಕರಿಸದೆ ನಮ್ಮ ಅಸೆ ಹಣ್ಣಾಗುವದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಬರೆಹಗಾರರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಬಿನ್ನಹ ದಯವಿಟ್ಟು ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡಿರೆಂದು.

ಇದು ಮಾಲೆಯ ಮೊದಲನೆ ಪುಸ್ತಕ; ಕನ್ನಡದಲ್ಲೂ ಅಷ್ಟೆ. ಈ ಜಾತಿಗೆ ಇದೇ ಮೊದಲು. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಇದರ ವ್ಯಾಪಕತೆ ಬಹಳ. ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪರಿಚಯಗಳೆನಬಹುದು. ಇದರಲ್ಲು ಒಂಬತ್ತು ಪರಿಚಯಗಳಿವೆ. ಒಂಬತ್ತು ಮಂದಿ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಹಿರಿಯರು. ಎಲ್ಲ ಹಾವಿಗಳವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದಾಗ ಮತ್ತೆ ಬರೆಸುವೆವು. ಇದರಲ್ಲಿನ ಪರಿಚಯಗಳು ಕೆಲವು ಆಗಲೆ

ಕೆಲವುಮಂದಿ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಪರಿಚಯದವು. ಧಾರವಾಡದ ಜಯಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ. ಬರೆದವರೂ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಪರಿಚಿತರೇ. ಒಬ್ಬರು ಶ್ರೀ 'ಹರಟಿಯಮಲ್ಲ'ರು, ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಶ್ರೀ 'ನಿರೀಕ್ಷಕ'ರು. ಮಾಸ್ತಿ, ಮಂಜೆಪ್ಪ ಹರ್ಷಕರ, ಅಲೂರರ ಪರಿಚಯಗಳು ನಿರೀಕ್ಷಕರು ಬರೆದವು, ಉಳಿದವು ಹರಟಿಯಮಲ್ಲರ ಲೇಖನಿಯಿಂದ.

ಅತ್ಯಲ್ಪ ಆವಧಿಯಲ್ಲಿ, ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಬದಿಗಿಟ್ಟು-ಸಮಗಾಗಿ ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಪ್ರೊ. ಗೋಕಾಕರಿಗೆ ನಾವು ಋಣಿಗಳಾಗಿದ್ದೇವೆ.

ನಿಜಾಂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ 'ಆಳಿಲು ಸೇವೆ'ಯ ಕಡೆಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರು ಲಕ್ಷ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು. ನೆರವಾಗಬೇಕು. ಇದು ನಮ್ಮ ಬಿನ್ನಹ.

೧೫-೮-೩೪ }
}

ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪು,
ಹೈದರಾಬಾದ

ಮುನ್ನುಡಿ

(೧)

ಇದೀಗ ಹೈದ್ರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯನ್ನು ಗೆಳೆಯರು ಹೊರಡಿಸಿ ಕನ್ನಡದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಂಕಣಬದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಜನತೆಗೆಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗೆ ರಸಭರಿತ ವಾಚ್ಛಿಯದ ಸೇವೆಯನ್ನು ನೀಡಲಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ನನಗೂ ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರಿಗೂ ಅಭಿಮಾನವಿದೆ; ನಿಜವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನತೆಗೆ ಸಹಾಯಧೂತಿಯೂ ಸಂತೋಷವೂ ಇದೆ; ಅಖಿಲ ಕನ್ನಡನಾಡಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿದೆ.

ಈ ಮಾಲೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ಗ್ರಂಥವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಪರಿಚಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹವೊಂದನ್ನು ನನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಂದು ಗೆ. ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮರು ಒಂದು ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಟ್ಟರು. ಇಂಥ ಹೊಸ ಮಾದರಿಯ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆಯುವುದು ಒಂದು ಭಾಗ್ಯವೆಂದೇ ನಾನು ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ. ತೀರಿಹೋದ ಕವಿಗಳ ಇಲ್ಲವೆ ಮಹಾವಿರುಷರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳು ಕೂಡ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕುವದಿಲ್ಲ. ಅಂದಮೇಲೆ ನಮ್ಮವರಾಗ, ನಮ್ಮೊಡನೆ, ನಮ್ಮನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ಮಹನೀಯರ ಸ್ವಭಾವಪರಿಚಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹವೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೊಸಕಳೆಯು ಉಕ್ಕಿ ಬರದೇ ಏನು?

ವ್ಯಕ್ತಿಪರಿಚಯವೆಂಬ ಸಾಹಿತ್ಯವಿಭಾಗವು ಸಂಗ್ರಹರೂಪದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟುದು ಇದೇ ಮೊದಲು. ನನಗೆ ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೂರು ಜನ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಇದರ ಸುಳಿವು ಹಿಡಿದು ಸಾಗಿದ್ದಾರೆ. 'ನಿರೀಕ್ಷಕ'ರೆಂಬ ನಾವಾಂಕಿತವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬರೆದ ಶ್ರೀ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು, 'ಕೌಶಿಕ'ರೆಂದುಕೊಂಡ ಶ್ರೀ. ಕಾರಂತರು, ಮತ್ತು 'ಹರಟೆಯ ಮಲ್ಲ'ರೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಶ್ರೀ. ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮರು. ಅಸಹ

ಕಾರದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಇನ್ನೂ ಶೈಲವಾಪಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನಿದ್ದಾಗ ಅಂದಿನ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಮುಂದಾಳುಗಳ ಸ್ವಭಾವಪರಿಚಯಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ. ಬೆಂದ್ರೆಯವರು ಬರೆದು ತಯಾರಿಸಿದರು. ಕೌಬಲಗಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು, ಕಡಪಾ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರು ಮೊದಲಾದ ಮಹನೀಯರ ವೆಸರುಗಳು ಆ ಮಾಹಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡಲು ಹವಣಿಸಿ ಬೆಂದ್ರೆಯವರನ್ನು ನಂಬಿದ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳಂತೆ ಈ ಚಿತ್ರಗಳಾದರೂ ಬಹಳ ದಿವಸ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಾರದೆ ಹೋದವು. ಇನ್ನೂ ಬಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕೈದು ನರ್ವಗಳ ಈಚೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವರು ಬರೆದ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿ ಪರಿಚಯಗಳು (ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿ, ಆರನಿಂದ ಘೋಷರು, ಹರ್ಡೇಕರ ಮಂಜಪ್ಪನವರು, ಅಲೂರ ವೆಂಕಟರಾಯರು, ಸಾಸ್ತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರು, ಮುಂತಾದ ಮಹನೀಯರವು) ಧಾರವಾಡದ ಜಯಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಂದಿಸಿದವವು. ಬೆಂದ್ರೆಯವರ ಕಾವ್ಯಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯೋಪಾಸನೆಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಸತ್ಯೋಪಾಸನೆಯೂ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದೆ. 'ಮಲೆ ನಾಡಿನ ಗಣಿ', 'ಚತುರ್ಮುಖ ಸೌಂದರ್ಯ'ವನ್ನು ಬರೆದ ಕವಿಯೇ 'ತುತ್ತಿನಚೇಲ', 'ಸರಬಲಿ'ಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ವಿವಿಧ ರಸಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸಲು ಕವಿಯು ಇವುಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಎರಡು ವಿಧಗಳೂ ಅನುಭವದಿಂದ ವುಸ್ತಿಯಾಗಿ ಬಂದಿವೆ. ಇವರ ಸತ್ಯದ ಹಿಂದೆ ಸೌಂದರ್ಯವಿದೆ; ಸೌಂದರ್ಯದ ಹಿಂದೆ ಸತ್ಯವಿದೆ. 'ಕುಣಿಯೋಣ ಬಾರೆ'ಯಂಥ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಇವೆರಡೂ ಸರಿಬೆಲೆಯಾಗಿವೆ.

ಕವಿಗಿದ್ದ ಈ ಸತ್ಯದ ಹಂಬಲು ಅವರ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ; 'ಉದ್ಧಾರ'ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಡಮೂಡಿದೆ. ಈ ಸತ್ಯೋಪಾಸನೆಯೇ ಅವರು ಬರೆದ ವ್ಯಕ್ತಿಪರಿಚಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯೋಪಾಸನೆಯು ಬರುವದು ಈ ಬರಹಗಳಿಗೆ ಕಲಾವಂತಿಕೆಯ ಬೆಡಗನ್ನು ಕೊಡಲು; ಪರರ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಸಹೃದಯತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲೆಂದು. ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಪರಿಚಯಗಳನ್ನು ಅವರು ಬರೆದುದು ಅಂಥ ಅಂಥ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ, ಸಮಯಾನುಸಾರವಾಗಿ.

ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಬರಹದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಮಯಶರಣರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಗಾಧ ವೆಂಕಟರಾಯರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾವಾಗ ಜೀಂದ್ರೆಯವರು ಅವರ 'ಪರಿಚಯ' ವನ್ನು ಬರೆದರು. 'ಏಕಾರ್ಯ' ತ್ವದ ಗೊಂದಲವೆದ್ದಾಗ ವಾಸ್ತವ ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಸ್ವಭಾವ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಜನತೆಯ ಕಣ್ಣು ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ ಈ ಬರಹಗಳು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾದರೂ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೂ ಅವರು ಮಾಡಿದ ವ್ಯಕ್ತಿವ್ಯಾಸಂಗದಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿವೆ. ತಮಗೆ ಹೊಳೆದ ವ್ಯಕ್ತಿಜೀವನದ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನೇ ಅವರು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಹೇಳಿವರು. ಹೇಳುವಾಗ ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಸರಸ ಸಜ್ಜನಿಕೆ, ಕಿರಿದರಲ್ಲಿ ಹಿರಿದನ್ನು ಅಡಗಿಸುವ ಸುಷಿ, ಎಲ್ಲ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದುವು. ಇಲ್ಲಿರುವ ವಕ್ರತೆ- 'ಕೊಂಕುವೆತ್ತ ಪೊಸ ಸುಡ', ನೋಡತಕ್ಕಂತಹದು. ಒಂದೇ ವಾಕ್ಯವು ಭಿನ್ನ ಬಿನ್ನ ಭಾವಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಹುದು. ಶ್ರೀ. ಮುನಿಯ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಹೇಳಿದ ಒಂದು ಮಾತು ಇಲ್ಲಿ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಸೈತು ಸುಡಿಯು ಕಿವಿಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ನೇರಲಾರದು. ಕರ್ಣಪುಟದ ರಚನೆಯೇ ಕೊಂಕಾಗಿದೆ. ಕರ್ಣರಂಧ್ರಗಳನ್ನು ಸೇರಿ ಎದೆಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಮುಟ್ಟುವವಾದರೆ ಕೊಂಕು ಸುಡಿಯು ನೊಬಗೇ ಸರಿ !

'ವ್ಯಕ್ತಿಪರಿಚಯ' ಗಳನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಗೆ ನಾನು ನೋಡಿದುದು:- **ಸ್ವದೇಶಾಭಿಮಾನಿಯಲ್ಲಿ**- ಶ್ರೀ. ಕಾರಂತರ ಹಸ್ತದಿಂದ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಅನೇಕ 'ದೇಹಜ್ಯೋತಿ' ಗಳನ್ನು ಕಾರಂತರು ತಮ್ಮ ಲೇಖನ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಾಂಬರಿಸಿದರು. ಉಳಿದ ಕೃತಿಗಳಂತೆ ಇವರ 'ಪರಿಚಯ' ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿನೋದದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ವಿಡಂಬನೆ ಹೆಚ್ಚು. ಪರಿಚಯ ಕಾರನಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಹಾದಿಗಳಿವೆ. ಅಸ್ಯರ ಸ್ವಭಾವ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವರು ಎದುರಿಗಿರಿಸಿಕೊಂಡ ಧ್ಯೇಯದ ಬರೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸೂಚನೆ ಹಚ್ಚಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಧದ ಸಹೃದಯತೆ ಬೇಕು, ಹೆರವರ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ಬಳಹೊಗುವ ಇಚ್ಛೆ ಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೆ ಪರಿಚಯಕಾರನು ತಾನು ಪ್ರೀತಿಸುವ ಮಾನದಂಡದಿಂದ ಅನರ ಗುಣಾನುಗುಣಗಳನ್ನು ಅಳಿಯಬಹುದು. ಈ ಹಾದಿ ವಿಡಂಬನಾ ಕಾರನದು, ತಾನು ಕಂಡ ಸತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಪರಮ ವಿಶ್ವಾಸವುಳ್ಳವನದು.

ಶ್ರೀ. ಕಾರಂತರ 'ಪರಿಚಯ' ಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡನೆಯ ಮಾದರಿಯ ಹೂಳೆತ್ತುವು ಪುನಃ ಪುನಃ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅನೇಕ ಸಲ 'ಪಶ್ಚಿಮದ ವೀರ' ನಂತೆ ಇವರಾದರೂ 'ಸರಶುರಾಮತೀರ್ಥ' ಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಲೇಖನಿಯನ್ನು ಎದ್ದು ಕಾಣಿಸಿದರು. ವ್ಯಕ್ತಿಪರಿಚಯ ವಿಭಾಗದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀ. ಕಾರಂತರು ಕೂರಲಗಿಸಿದ ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನೂ ಕೊರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀ. ಸಿದ್ದವ್ಯಸಹಳ್ಳಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮರು ನಾನೀಗ ಕಾಣಬೇಕಾದ ಮೂರನೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಪರಿಚಯಕಾರರು. ಇವರು ೧೦ - ೧೨ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಸರ್ವಜ್ಞನ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ನೊಟ್ಟು ಮೊದಲಿನ ಲೇಖನವು ಇನ್ನೂ ಶ್ರೀ. ಉತ್ತಂಗಿಯವರ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಷದ ಜಯಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇವರು ಬರೆದ ಲೇಖನಗಳೂ ನಿಬಂಧಗಳೂ ಇನ್ನೂ ಲೋಕಪ್ರಿಯವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಇವರ ಹಾಸ್ಯ-ವಿಡಂಬನೆಗಳ ಸಮ್ಮಿಲನವು ಅನುಪಮವಾದುದು. ಅಂಗವಾಚ್ಯವಾದ ರಸಾನುಭವವನ್ನು ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅನೇಕ ಓದುಗರು ಮೊದಲು ಪಡೆದುದು ಇವರು ಹಾಸ್ಯಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ, ಆ ವರ್ಷದ ಜಯಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ತುಂಬಿದ ನೂತನ ಮಾರ್ಗದ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ. ಮುಂದೆ ಸಮಾಜ ೧೦ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮರು ಬೇರೆ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಶ್ರೀ. ತಾರಾನಾಥರೊಡನೆ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ಟಿ. ರಾಘವಾಚಾರ್ಯರ ದೃಢ ಪರಿಚಯವು ಮೊದಲಿನಿಂದ ಇದ್ದಿತು. ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ಶ್ರೀ. ಕೈಲಾಸಂ ಅವರ ಸಹವಾಸ ಲಭಿಸಿತ್ತು. ವಾಚ್ಛಿಯ ಮಂದಿರವನ್ನು ಅದೇ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ ಶ್ರೀ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರೊಡನೆ ಚಿರ ಸ್ನೇಹದ ಲಾಭವು ದೊರಕಿತ್ತು. ಈ ಹೊಸ ಗುರುತುಗಳೇ ಮುಂದೆ ಅವರ 'ವ್ಯಕ್ತಿಪರಿಚಯ' ಗಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡವು. ಅವರು ಇದೇ ಸುಮಾರು ಶ್ರೀ. ಕಾರಂತರೊಡನೆ ಒಂದು ಗೂಡು ಕೆಲವು ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆದರು. ನಾನು ಈ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ. ಕಾರಂತರ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಿಳಿಸಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅವರ 'ಪರಿಚಯ'ಗಳೆಲ್ಲದ ಮೂಲಕ ನಾನು ಠಾಗೆ ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ನಿಜವಾದ

ಕಾರಣವು ಬೇರೆಯೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮರೇ ಶ್ರೀ. ಕಾರಂತರ ಪರಿಚಯವೊಂದನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಮನೀಷೆ !

ಸುಮಾರು ಡಿಸೆಂಬರ ೧೯೩೨ರಲ್ಲಿ ಗೆಳೆಯರು ಹಿಂದಿಸಿಂದ ಕೈಕೊಂಡ ಜಯಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮರು ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತು ಮುಂದೆ ಒಂದುವರ್ಷದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಜಯಕರ್ನಾಟಕದೊಡನೆ ಗೆಳೆಯರ - ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮರ - ಸಂಬಂಧವು ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಕಡಿದು ಹೋಯಿತು. ಆ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇವರ ಲೇಖನಿಯಿಂದ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿದ ಮಹನೀಯರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರ ಪರಿಚಯಗಳು ಹೊರಬಿದ್ದು ಜಯಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆಚ್ಚಾಗಿಯೂ ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಕಳೆಯನ್ನು ತಂದಿದ್ದವು. ಈಗ ಇವರು ಹೈದ್ರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ (ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದರು) ಈ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಮಾನ್ಯ ಸಂಪಾದಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಲು ಬರೆದ 'ಪರಿಚಯ' ಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿ ಪರಿಚಯಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಸ್ವತಃ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ 'ಪರಿಚಯ' ವೊಂದನ್ನು ಬರೆದು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಜನತೆಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲಿದ್ದಾರೆ.

ಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮರ ಕಿರುನುಡಿಯ ವಿಂಚುವೇಗ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಹೊಸತು. ಶ್ರೀ. ಪಂಜೇ ಮಂಗೇಶರಾಯರ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಈ ಪರಿಚಯಗಳನ್ನು ಅವರು ತಂದಾಗ ರಾಯರು ಇದೇ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಶರ್ಮರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೀವ್ರತೆ, ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಯಿದೆ. ಅವರ ಕೊಂಕುನುಡಿಯಲ್ಲಿ ವೋಹಿಸುವ ಒಂದು ಬಿಗುವು, ಬಿಂಕವಿದೆ. ಕಿರುನುಡಿಗಳ ಮಾಲೆಯನ್ನು 'ಸೆಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು' ಅವರ ಪರಿಚಯಗಳು ಲೀಲಾಮಾತ್ರವಾಗಿ ಕಠಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಡುತ್ತವೆ; ನಾಣ್ಯಡಿಗಳ ಜಾಣ್ಮೆಯನ್ನೂ ತಿರುಳ್ಗನ್ನಡವನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನೆದರು ಹಾಯಿಸುತ್ತವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಯ್ದಿಟ್ಟ ತೂಕ, ಕಥಾಕೌಶಲ್ಯ, ವಿಮರ್ಶೆ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ನಿರೂಪಣೆ, -ಎಲ್ಲ ತಲೆದೂಗಿಸುವಂಥವು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮಾಡಿಯೂ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ತಿಳಿವನ್ನು ದಾಟಿ ಅವರ ಲೇಖನಿ ಚಾರಿಲ್ಲ. ಪ್ರಚಲಿತ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಉಚ್ಚ ಸಾಹಿತ್ಯದ

ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮರು ಒತ್ತಿದ್ದಾರೆ; ಅಂದರೆ ' ಪರಿಚಯ ಕಾರ ' ನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

(೨)

ಇನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿಪರಿಚಯಗಳ ರೀತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮಾನವ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆರವರ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಲವಲವಿಕೆ ಮೊದಲಿನಿಂದ ವಾಸಿಸಿದೆ. ಮಾನವರೆಲ್ಲರೂ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಲ್ಲ; ಪರಬ್ರಹ್ಮ ವಸ್ತುವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತ ಗುಹಾವಾಸಿಗಳಲ್ಲ. ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸಂಸಾರದ ದಿವ್ಯತೆಯ ಹಂಬಲಿಕೆಯಿರುವುದುಂಟು. ಮಾನವನ ಈ ಉತ್ಸುಕತೆಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಲಾವಣಿ, ಮಹಾಕಾನ್ಯ, ಕಥಾಪ್ರಪಂಚ, ನಾಟ್ಯಕಲೆ, - ಮೊದಲಾದವು ಜನಿಸಿದವು. ಅನ್ಯರ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಮುಣುಗಿಸಬೇಕು; ಅಪರ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹಿಗ್ಗಿನ ನೆಲೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಕಲೋಪಾಸಕನು ಪಡೆದ ಅನುಭವದಿಂದ ತನ್ನ ಪ್ರತೀತಿಯನ್ನು ಪುನೀತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು; ಇದೇ ಸದಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಮಾನವನು ಕಾನ್ಯ-ನಾಟಕ - ಕಥೆಗಳ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸಹ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಪೂರ್ಣನಾಗಿ ಪರಿಕಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಾಸಂಗದಿಂದಲೂ ಈ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಜಾಗೃತವಾಗಬಹುದು. ಕಥಾಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿಂತ ಐತಿಹ್ಯವು ಹೆಚ್ಚು ನಿಸ್ತಯಕಾರಕವೆಂದು ಒಬ್ಬ ತತ್ತ್ವಜ್ಞನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯ ವಾತ್ಯಗಳು ಕೇವಲ ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನಾ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಲ್ಲ, ದೇವರ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸುಳಿದಾಡಿದವುಗಳು. ಇದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಬೆಲೆ ಬರುವದಂತಲ್ಲ. ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಇಲ್ಲವೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾಡುವದು ಕಲಾವಂತರನ್ನೇ ಕೂಡಿದೆ; ರಸಿಕರನ್ನೇ ಕೂಡಿದೆ. ಮೂಲಸತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಲಿಯರ ರಾಜನಿಗೂ ಶಹಾಜಹಾನನಿಗೂ ಯಾವ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಲಿಯರ್ ರಾಜನು ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಳಿದನು. ಶಹಾಜಹಾನನು ಈ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬದುಕಿ ಬಾಳಿ ಹೋದನು.

ಲಿಯರನು ತನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ನಿನದಿಸುತ್ತಿವೆ. ಶಪಾಪಹಾಸನು ಕಟ್ಟಿದ ತಾಜಮಹಾಲು ಇಂದಿಗೂ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದೆ. ಮಾನವನ ಸ್ಮೃತಿಪಟಲದ ಮೇಲೆ ಇವರಿವರಿಗೂ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಲಿಯರನ ಜೀವನವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ಓದುಗರು ತಮತಮಗೆ ಹೊಳೆದ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಶಪಾಪಹಾಸನ ಜೀವಿತದ ಪರಿಶೀಲನದಿಂದ ನಮಗಾಗುವ ಫಲವು ಇಂಥ ಸತ್ಯದ ಅರಿವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ಸತ್ಯವು ವಿಲಾಸಾತಿಶಯದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಳೆದಿದೆ. ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸೋಪಾನವನ್ನೇರಿ ವಿಮರ್ಶಕರು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಇತಿಹಾಸಜ್ಞರು ಐತಿಹ್ಯವನ್ನು ಚಾಳಿಸಿ ಸೋಸಿ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಬಯಸುತ್ತಾರೆ.

ಮೂಲ ಸತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಐತಿಹ್ಯ ಕಥಾಸೃಷ್ಟಿಗಳು ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಮಾರ್ಗಗಳು ಮಾತ್ರವಾದರೂ ಇಲ್ಲ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಭೇದವಿದೆ. ಐತಿಹ್ಯದ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಮಗೊಂದು ಕೌಟುಂಬಿಕ ವಾತ್ಸಲ್ಯವಿದೆ, ಬಂಧುಪ್ರೀತಿಯಿದೆ. ಎಷ್ಟಾದರೂ ಅದು ತೀರ ನಮ್ಮಂತೆ ಜನಿಸಿ ಬಾಳಿದವರನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ ನೋಡಿ! ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಸತ್ಯವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾದ, ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾದ ಸತ್ಯಾಂಶವು ಬೆರೆತುಕೊಂಡಿದೆ. ನೋಬೆಲ್ ಪಾರಿತೋಷಕವನ್ನು ಪಡೆದವರು ಎಷ್ಟು ಜನರಿಲ್ಲ? ಆದರೂ ನಮಗೆ ಟಾಗೋರವರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಹೆಚ್ಚು. ಅವರು ತೀರ ನಮ್ಮವರು! ಯಾಟ್ಸ್, ಗಾಲ್ಸ್‌ವರ್ಥಿ ಮೊದಲಾದವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನೋದಿ ನೋಬೆಲ್ ಪಾರಿತೋಷಕವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಬೇಕಾದ ಗೌರವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಿಂತ ಟಾಗೋರವರ ಗ್ರಂಥಗಳ ದ್ವಾರವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಅರಿಯಲು ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ಸುಕರಾಗುತ್ತೇವೆ. ಸತ್ಯದ ವಿಷಯಕ ಅದರಂತೆಯೇ. **ಆಗಿ ಹೋದ** ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುವದು ಕೆಲವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸೇರಬಹುದು. ಸತ್ಯದ ಮಟ್ಟು ದ್ವಿಗುಣಿತವಾದಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಭಾಸವಾಗಬಹುದು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ, **ಆಗಿ ಹೋದ** ವೃತ್ತಾಂತಗಳ ಕಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಒಂದು ಮಾಸಿಕವು ಹೊರಡುತ್ತಿದೆ. ಅದೊಂದು ಜನ ಪ್ರಿಯವಾದ ರೀತಿ, ಮೋಡಿ.

ಅದರಂತೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಾಳಿ ಹೋದ ಮಹಾಪುರುಷರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದೂ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಮಾತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀವನಚರಿತ್ರವೂ ಒಂದೊಂದು ಬಾಯಬಿಟ್ಟೆಂದು ಕಾಲರಾಯಲನು ಹೇಳಿದ್ದರ ಅರ್ಥವೇ ಇದು. ಕಲಾಸೃಷ್ಟಿಯ ದೃಶ್ಯಗಳಿಂದ ಜಾಗೃತವಾಗುವ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಚಾರಿತ್ರ್ಯದಿಂದಲೂ ಕೊನರಬಹುದು. ಚಾರಿತ್ರ್ಯವೆಂದರೆ ದೇವದೇವನು ಬೆಳಗಿಸುವ ಸತ್ಯಪ್ರಕಾಶ; ಕಲಾಸೃಷ್ಟಿಯೆಂದರೆ ಈ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡ ಕವಿಯು ಅದನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಲೋಕ. ಚಾರಿತ್ರ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಮನದಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ಸಹ ಕಲಾಕೋವಿದನನ್ನೇ ಕೂಡಿರಬಹುದು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ದೇವನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮೇಲ್ತಿಯನ್ನು ಸರಿಗಟ್ಟುವುದು ಅಶಕ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಕವಿಯು ಇಂಥ ಚಾರಿತ್ರ್ಯವಂತರನ್ನು ತನ್ನ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಎಸೂಕ್ರೆಸ್ತ, ಅಶೋಕ, ಅಕಬರ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ, ಸೆಂಟ್ ಜೋನ್ ಮೊದಲಾದವರೇ ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕಲೋಪಾಸಕ, ಇತಿಹಾಸಕಾರ, ಚರಿತ್ರಕಾರರು ಒಂದೇ ಮೇಳದವರೆಂದು ಹೇಳಿದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಸತ್ಯಶೋಧನೆಯೇ ಅವರನ್ನು ಸಂಗಡಿಸುವ ಒಟ್ಟುಗುರಿ. ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವಾಗ ಸಂಭವಿಸುವ ರೀತಿ ಮೈವಿಧ್ಯವೇ ಅವರನ್ನು ಕವಲೊಡೆಯುವ ಅವರ ದಾರಿಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಕೈಗುಟ. ಇನ್ನು ಪರಿಚಯಕಾರನ ಸ್ಥಾನವಾವುದು? ಜೀವನ ಚರಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಚಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವ ಹೊಳವು ಒಂದೇ. ಕೆಲವು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಲೌಕಿಕವಾದ ಲೌಕಿಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ದ್ವಾರವಾಗಿ ಸತ್ಯದ ಪ್ರಸ್ತಾರವನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನೂ ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು; ಓದುಗರ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಚೇತನಗೊಳಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಸೌಂದರ್ಯದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಯ್ದು ಮುಟ್ಟಿಸುವುದು. ಆದರೆ ಅವರ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ತುಸು ಭೇದವಿದೆ. ಪರಿಚಯಕಾರನು **ವಿಶೇಷತಃ** ಜೀವಂತವಿದ್ದ ಮಹನೀಯರನ್ನು ತನ್ನ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿ ಆರಿಸುವನು. ಚರಿತ್ರಕಾರನು **ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ** ಇಹಲೋಕ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ಮಹನೀಯರ ಪದಪದ್ಮಜೀವಿಯಾಗು

ವನು. ಚರಿತ್ರಕಾರನ ಲೇಖಕನಿಗೆ ಸ್ಥೂಲಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲ; ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಕಾಡಂಬರಿಯ, ನಾಟಕದ ವಿಸ್ತಾರ ಅವನದು. ಪರಿಚಯಕಾರನು ಕಡಲೆಯ ಕಾಳಿನಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಹುದುಗಿಸಬೇಕು, ಕಿಡಿಯಲ್ಲಿ ಇಡಿದನ್ನು ಅಡಗಿಸಬೇಕು; ಭಾವಗೀತೆಯು, ಸಣ್ಣ ಕತೆಯ, ಏಕಾಂಕ ನಾಟಕದ ಸಂಕೋಚ ಅವನದು. ಚರಿತ್ರಕಾರನಿಗೆ ವರ್ಣನಾತಿಶಯವು ಸಹಜವಾಗಿದೆ; ಧ್ವನಿ, 'ಕೊಂಕುವೆತ್ತ ಮೊಸನುಡಿ' ಮಾತ್ರ ಪರಿಚಯಕಾರನ ಜೀವಾಳವಾಗಿದೆ. ಅಗಲವಾದ ಕಾಂಡಪಟದ ಮೇಲೆ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಶೃಂಗರಿಸಿ ಚರಿತ್ರಕಾರನು ಒಂದು ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆಯುವನು; ಪರಿಚಯಕಾರನು ಉಗುರುಗೊಲಸದಿಂದ ಬಿಳಿಹಾಳಿಯ ಮೇಲೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ರೂಪ-ರೇಷಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸುವನು. ಆದರೆ ಉಗುರುಗೊಲಸದಲ್ಲಿ ಒಗರಿದ್ದರೆ, ಮಾಡಿದ್ದೇ ಮೂಡು-ಮುಳುಗೊಂಬ ಅಗ್ಗಲಿಕ್ಕಿಯಿದ್ದರೆ, ಚರಿತ್ರೆಯ ತಿರುಳಿಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ಒಳಸೇರಬಹುದು. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಧೈಯ, ದೈನಿಕ ಜೀವನ ಕೊರತೆ, ಹೆಚ್ಚಳ, ಮನಸ್ಸು, ದೇಹ ಎಲ್ಲ ಮೇಳವಿಸಿ ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ಚಿತ್ರವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಬಹುದು. ಈ ಸಂಗ್ರಹದ-ಕೆಲವು ಪರಿಚಯಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕಲೆಯು ಸಾಧಿಸಿದೆ.

ವಿದೇಶೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ 'ವ್ಯಕ್ತಿ ಪರಿಚಯ'ವೆಂಬ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿಭಾಗವು ಕೊನೆಯದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. 'ಸ್ವಭಾವ ಪರಿಚಯ'ವೆಂಬ ನಿಭಾಗವು ೧೨ ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಂಗ್ಲಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರವಾಗಿತ್ತು. ಆರ್ಥ, ಒಮ್ಮೆ ಬರ ಮುಂತಾದವರು ಇಂಥ ಅನೇಕ ಪರಿಚಯಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಭಾವನಿರರ್ಥವು ಮೈಯಕ್ತಿಕವಲ್ಲ, ಮಾದರಿಯದು. ಕೃಪಣ, ವಿದ್ವಾಂಸ, ನಗರಾಧ್ಯಕ್ಷ, ಹೊಲತಿ, ಗೌಳಿಗರಾಕೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಮಾರ್ಮಿಕವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಲೇಖಕರು ಸ್ವಭಾವ ಪರಿಚಯಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಪರಿಚಯಗಳು ಹಿಡಿಯುವ ಶ್ರುತಿ ಭದ್ರನಾಟಕಗಳದು: ಜನತೆಯ ಕುಂದು-ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಬೈಲಿಗಳೆದು ನಗೆಗೀಡು ಮಾಡುವದು; ಒಮ್ಮೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ, ಒಮ್ಮೆ ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ, ಆದರ್ಶ-ಜೀವಿತವನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವದು. ಮಾನವೀಯ

ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಪ್ರಕಾರಗಳೂ ಭೇದಗಳೂ ಎಷ್ಟೋ ! ನೀಚತಮ ರಿಂದ ದೇವತಾ ಪುರುಷರ ವರೆಗೆ ಈ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಸಾಲು ಸಾಲಾಗಿ ನಿಂತಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಜನರು ಕೈಕೊಂಡ ಉದ್ಯೋಗ-ಉದ್ಯಮಗಳೇ ಅನೇಕ ಸಲ ಅವರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಬದಲಿಸುವವು. 'ವಕೀಲ'ರೆಂದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ವಿನೋದಮಯ ಕಲ್ಪನೆಯು ಬಂದೇ ಬರುವದು. ಇಂಥ ಔದ್ಯೋಗಿಕ (Professional) ಇಲ್ಲವೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ವಸ್ತುವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸ್ವಭಾವ ಪರಿಚಯಕಾರರು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪತ್ರಿಕಾ ಕರ್ತರು ಈ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಬಹುದು. 'ಮುಂದಾಳು' 'ಅಹಿಂಸಾವ್ರತದ ತರುಣ ತಪಸ್ವಿ', 'ಮತಾಭಿಮಾನಿ' 'ನಗರಾಧ್ಯಕ್ಷ' - ಇವೇ ನೊಡಲಾದ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಎಷ್ಟೊಂದು ವಿನೋದ ಮಯವಾದ, ಹಿತವಾದ, ಮಿತವಾದ ವಿಮರ್ಶೆ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ?

ವ್ಯಕ್ತಿಪರಿಚಯದ ಹೊಳಹೂ ಅಂಗವಾಜ್ಞಿಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಗೆ ನೊಡಲು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಪುಲರನು ಬರೆದ ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್-ಜಾನ್ಸನ್‌ನ ಪರಿಚಯ, ಹೇಯ್ಡನ್‌ನು ಬರೆದ ಕೀಟ್ಸ್ ಮುಂತಾದ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಪರಿಚಯ, ಹ್ಯಾಚ್ಚಿಲ್ಡ್‌ನು ತೆಗೆದ ಕೋಲಿಜ್, ಶೆಲೆ ಮುಂತಾದ ವರ ಚಿತ್ರಗಳು, ಕಾರಲಾಯಿಲನ ಅನೇಕ ವ್ಯಕ್ತಿಪರಿಚಯಗಳು, - ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಮೇಲಿಂದ, ಅಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆಯುವ ಹವಣಿಕೆಯು ಸಾಹಿತಿಗಳ ಹವಣಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವದು. ಆದರೆ ಅಂಗವಾಜ್ಞಿಯದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ನೊಡಲು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ-ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟವರು 'Alpha of the Plough' ಎಂದು ಹೆಸರಾದ ಎ. ಬಿ. ಗಾರ್ಡಿನರರು. ಇವರ Pillars of Society (ಸಮಾಜದ ಆಧಾರಸ್ತಂಭಗಳು), Prophets Priests And Kings (ಪ್ರವಾದಿಗಳು, ಪಠಾಧಿಪತಿಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜರು), Some People of Importance (ಕೆಲವು ಜನ ಗಣ್ಯನುಹ ನೀಯರು) ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಪರಿಚಯವು ತನ್ನ ತುದಿ ಮೊದಲನ್ನು ಕಂಡಿದೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತು. ವ್ಯಕ್ತಿ ಪರಿಚಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಸತ್ಯವು ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಸತ್ಯಗಳಂತೆ ಓರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಕಂಡುದು, ಆತ್ಮೀಯವಾದುದು. ಪರಿಚಯಕಾರನು ಹೇಳಿದ್ದೇ ವೇದವಾಕ್ಯವೆಂದು ಯಾರೂ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ, 'ಪರಿಚಯ'ಗಳ ನಾಯಕರಾದ ಮಹನೀಯರೂ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಲೇಖಕನು ತನ್ನ ಸಮಗ್ರದೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಂಡ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ; ಅವರವರ ಜೀವಿತಗಳಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಹೊಳೆದ ಅರ್ಥವಿಷ್ಟು. ಉಳಿದವರಿಗೆ ಆ ಜೀವಿತಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬೇರೆಯೊಂದು ಅರ್ಥವು ಹೊಳೆಯಬಹುದು. ಒಂದೊಂದು ಕಣದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲ-ಮುಗಿಲುಗಳ ಸಂಗಮವಾಗುವಾಗ, ಓರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜೀವನವು ಎಷ್ಟು ಗಹನ ವಿಷಯವಾಗಬೇಡ! ಆದರೂ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಕಂಡ ಸತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಯಾಗುವ ಸತ್ಯದ ಅಂಶವುಂಟು. ಇದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ. ದರ್ಶನವು ವ್ಯಕ್ತಿಗತವೆಂಬ ಈ ಭಾವನೆಯಿಂದಾದರೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಪರಿಚಯಗಳು ಬೆಳೆದು ಬರಲೆಂಬುದಿಷ್ಟೇ ನನ್ನ ಹಾರೈಕೆ. ವ್ಯಕ್ತಿವಕ್ತಿಗೂ ಸತ್ಯವು ಬಿಡುವದೆಂಬ ಮಾತೇ ನಮ್ಮ ಬಾಳುವೆಯನ್ನು ರಸನುಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಇಂಥ ಹೊಸ ಮಾದರಿಯು ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಮೊದಲುಗಂಡ ಈ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯು ಲೋಕಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಸಂಪಾದಕರಿಗೂ ಕನ್ನಡನುಡಿಗೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾಗಲೆಂದು ನಾನು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ತಾ. ೨೯-೨-೩೪

'ಫರ್ಗೂಸನ್'

ಪುಣೆ.

ವಿ. ಕೈ. ಗೋಕಾಕ

ಅಭಿನವ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲಾ

ಹೈದರಾಬಾದ (ದಕ್ಷಿಣ)

ಶುಭಗುಣ ನಾಲ್ಕು ಪುಸ್ತಕ! ಅಂದನಾದ ಮುದ್ರಣ!!

ಅತಿಶಯಾಚಾರ್ಯ!!!

ಬಂಗಾಳಿ ರೂ. ೨-೦-೦ (ಅಂಚೆವೆಚ್ಚು ಸೇರಿ)

ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ

ಅಭಿನವ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲಾ,

ಗೌಳಿಗೂಡ, ಹೈದರಾಬಾದ

ಕನ್ನಡದ ಕಿಡಿಗಳು

ತಾರಾನಾಥರಾಯರು

೧೯೧೯ ರಲ್ಲೋ ೨೦ ರಲ್ಲೋ ಮದರಾಸಿನ 'ಹಿಂದೂ' ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಬಾದದ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಕಟುವಾದ ಲೇಖನಗಳು ಬಂದವು. 'ಬಾಬಿ ಹುಕುಮತ್' ಸಲ್ಲಿ-ಹೈದರಾಬಾದ್ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ ಮಂತ್ರ-ಬಿರುಗಾಳಿ ಎದ್ದಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿಯೇ ರಾಯಚೂರಿನ 'ಮದರಸಾ-ಇ-ಹಮ್‌ದದ್' ಶಾಲೆಯ ಸ್ಥಾಪಕರೂ ಸಂಚಾಲಕರೂ ಆದ ಪಂಡಿತ ತಾರಾನಾಥರು ಹೈದರಾಬಾದದ ದಕ್ಷಿಣ ಗಡಿಯಾದ ತುಂಗಭದ್ರೆಯನ್ನು ದಾಟಿದರು. ತಿರುಗಿ ನಿಜಾಮನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡಲಾರದಂತೆ ದಾಟಿದರು. ಆ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಮಾಡಿ ಕಳಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯನೊಬ್ಬನು ಕೆಲವು ತಿಂಗಳು ಸಶ್ರಮ ಶಿಕ್ಷೆ ಅನುಭವಿಸಿದ.

ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಇವರ ಪರಿಚಯ ಅಲ್ಲಿಂದೀಚೆಗೆ. ಕೀ. ಶೇ. ಕಡಪಾ ರಾಯರು ಆ ವುಣ್ಯ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರು.

ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ, ಸಹಾಯಸಿರಾಕರಣಗಳ ಗುಡುಗು ಗುಡುಗುತ್ತಿತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆಗ. ಹೈದಳಿಯಲ್ಲೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳ ಸುರಿಮುಳೆ. ಜನ ವೆಲ್ಲ ಮಾತಿನ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನರೆದಂತಿತ್ತು. ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಯಲ್ಲೂ ಮಾತಿನ ಮಲ್ಲರು ಹುಟ್ಟಿದರು ನಾಯಿಕೊಡೆಗಳಂತೆ; ಮಾತುಗಾರಿಕೆಗೆ ಮುಂದಾಳುತನ ವಶವಾದ ಕಾಲ.

ಎಷ್ಟೋ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದರು ಜನ. ಕಡಪಾರಾಯರ ಕಳಕಳಿಯ ಭಾಷಣ, ಗಂಗಾಧರರಾಯರ ಗಂಭೀರ ಭಾಷಣ, ಮುದವೇಡಕರರ ಮಾತಿನ ಮಳೆ ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಓಘ, ಈ ವಿಚಾರವೈವಿಧ್ಯ, ತರ್ಕ; ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಈ ಶಕ್ತಿ, ವೇಗ, ಧಾರೆ - ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಹೊಸದು. ಮಿಂಚಿನಂಥ ಮಾತು, ಕಂಚಿನಂಥ ಕಂಠ, ನಡುನಡುಪೆ ಇಂಪಾದ ಗಾಯನ; ಆಡೊಂದು ವೋಹನಾಸ್ತ್ರ. ೧೯೨೨ರಲ್ಲಿ ಹಾನಗಲ್ಲ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರಾಯರ ಭಾಷಣ ಕೇಳಿದವರು ಒಲ್ಲರು ಆದರ ಅನುಭವ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಮುಂದಾಳುಗಳ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪದವಿ ಇವರ ದಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದೇವಿಯ ಕೊರಲ ಸರವೆಂದು ಕರೆದರು ಮಂದಿ.

ರಾಯರ ರೂಪವು ಆಕರ್ಷಕ, ವೋಹಕ. ಗ್ರೀಕರ ಪುತ್ರಗಳಂತೆ ಎತ್ತರವಾದ, ತೆಳುವಾದ, ಮಾಟಾದ ನಿಲುವು. ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕೊಳೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಬಿಳಿಯ ಉಡುಪು. ಉಂಗುರ ಉಂಗುರಗಳಾಗಿ ಸುತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಕಿರೀಟದಂತೆ ತಲೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ನಿಂತಿರುವ ಕಪ್ಪುಕೊದಲಿನ ಕ್ರಾಪು. ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಗೌರವರ್ಣದ ದುಂಡು ವೋರೆ. ವೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಅದ್ಭುತವಾದ ರಾಜಸವರ್ಣಸ್ಪ. ಕಂಠು ತಿಳಿಯಾಗಿ ಹೊಳೆವ ದಾರ್ಶನಿಕನ ಗಂಭೀರವಾದ ಚಾತಿ. ಆ ಕಂಠಿನ ಹಿಂದೆ ಅಗಾಧವಾದ ಗೂಢವಾದ ವನೋ ಒಂದು ಇರಬೇಕೆಂಬುದರ ಸೂಚನೆಯ ಕಳೆ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ. ಶುದ್ಧ ಬಿಳಿಬಣ್ಣದ ಸಮಕಟ್ಟಾದ ಹಲ್ಲಿನ ಸಾಲು. ಆ ವೋರೆಗೆ ಒಪ್ಪುವಂಥ ನೀಳವಾದ ಮೂಗು. ಹುಟ್ಟೀ ಜನಜಂಗುಳಿಯಿಂದ ಬೇರೆ ಯಾದದ್ದು. ನೋಡಿದರೆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಸುವಂಥದು; ವೋಹಿನೀಮಂತ್ರ.

ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ರಾಯರ ಚಾತುರ್ಯ ರಾಯರದೇ. ಬೇರೆ ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ರಂಗಿಗೆರಿಸುವ ಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿ; ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಶಕ್ತಿಯುತವಾದ ಶಬ್ದೋಚ್ಚಾರ; ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾದ ಉತ್ತರ. ಅವರೊಡನೆ ಒಂದು ತಾಸು ಮಾತನಾಡುವ ದೆಂದರೆ ಒಂದು ಹಬ್ಬದೂಟವಿದ್ದ ಹಾಗೆ. ವನಸ್ಪತಿಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ವೇದಾಂತದ ವರೆಗೆ, ವಿನೋದದಿಂದ ವಿಜ್ಞಾನದ ವರೆಗೆ, ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಸಂತಾನ ನಿರೋಧದ ವರೆಗೆ, ಸಚ್ಚಿದಾನಂದದಿಂದ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ವರೆಗೆ,

ರಾಜಕಾರಣದಿಂದ ರಂಗಭೂಮಿಯ ವರೆಗೆ, ಯೋಗದಿಂದ ರಾಗದವರೆಗೆ—
ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಆ ಸಂಭಾಷಣದ ಸುತ್ತಾಟ. ನಡುನಡುವೆ ಒಂದೆರಡು
ಹಾಡೂ ಬರಬಹುದು. ಸ್ವಾನುಭವದ ಸೆಲೆಯಿಂದ ನೇರಾಗಿ ಬಂದ
ಮಾತು ಅವು; ಪುಸ್ತಕ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಲ್ಲ. 'ಪ್ರೇಮಾಯತನ' ಅಶ್ರಮ
ದಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರವೇನು ಸಣ್ಣದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಅನುಭ
ವದ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ. ಅವರ ಮಾತು ಅವರವೇ ಸರಿ. ಎಲ್ಲಾ
ಅನುಭವದ ಭಾಷೆ, ಆತ್ಮ ಕಥೆ.

ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರ ಬಹಳ. ಶ್ಲೇಷ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ. 'ಸದಾ
ಚರಣನಿಷ್ಠ' ಎಂಬುದು ಚತುರ್ವರ್ಣದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೋ ಬಂದ
ಶಬ್ದ. ಆದರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ—ರಾಯರು ಮಾಡಿದ್ದು—ನನಗೆ ನೆನಪಿದೆ.
ಸತ್ ಚರಣನಿಷ್ಠಃ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಸದಾ ಚರಣನಿಷ್ಠಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯ. ಸದಾ
ಚರಣನಿಷ್ಠಃ ವ್ಯಾಸಾರಿ, ವೈಶ್ಯ. ಸದಾಚರಣನಿಷ್ಠಃ ಸೇವಾನಿರತ, ಶೂದ್ರ.
'ಕಲಿಯುಗವೆಂದರೆ ಕಲಹಯುಗ' Struggle for existance 'ಕಲಾ
ಯುಗ' - The age of popular art 'Art ಅಂದರೆ "Thou art"
ಎಂಬುದರ ಹಾದಿ.' ಶಬ್ದಗಳ ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿ ರಾಯರದು ಬೆರಗಾಗಿ
ಸುವಂಥ ಬೆಡಗು; ಯಕ್ಷಿಣೀ ವಿದ್ಯೆ. ವಾದದಲ್ಲಿ ಬಿರುಗಾಳಿ. ಸೋಲೆಂ
ಬುದನ್ನು ಆರಿಯರು. ಆ ಮಾತಿನ ಮಲಕು, ತರ್ಕದ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ
ಸೋಲಿನ ಸೊಂಕೇ ಇಲ್ಲ.

ಅವರ ವಿದ್ವತ್ತೂ ಅಸಾಧಾರಣವಾದುದು. ಅಡು ಮುಟ್ಟಿದ
ಸೊಪ್ಪಿಲ್ಲ; ಅವರು ಅರಿಯದ ವಿದ್ಯೆಯಿಲ್ಲ. ಅವರ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ
ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಜಗತ್ತಿಗೇ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷು, ಯುನಾನಿ, ಆಯುರ್ವೇದ
ಇತರ-ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಗಳಲ್ಲೂ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರವೇಶವಿದೆ. ಜಿತೆಗೆ ಯೋಗದ,
ಮಂತ್ರದ ಬೆಂಬಲ. ವೇದಾಂತವಂತೂ ಅವರದೇ ರಾಜ್ಯ. ಎವೇಕಾನಂದ
ರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಪಂಥ ಬಹಳ ದಿನ ಅವರದಾಗಿತ್ತು. ಅಂಗಸಾಧನೆ,
ರಂಗತಾಲೀಮು; ಗಾಯನ, ವಾದನ; ಕಲೆ, ಕಾವ್ಯ; ಯೋಗ, ತಂತ್ರ;-
ಅದು ಇದು ಎನ್ನುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾಧರಲ್ಲೂ ರಾಯರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ
ಹಿಡಿತ. ಅವರ ಭಾಷಾಪ್ರಭುತ್ವವೂ ಹಾಗೇ. ಇಂಗ್ಲಿಷು ಕನ್ನಡಗಳ

ವೇಲಿನ ಅವರ ಹಿಡಿತ ಕರ್ನಾಟಕವು ಕಂಡ ಮಾತು. ಉರ್ದು ಹಿಂದೀಗಳಲ್ಲೂ ರಾಯರಿಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಪಾಂಡಿತ್ಯ. ಅರಬ್ಬೀ, ಫಾರ್ಸೀ, ಮರಾಠೀ, ತೆಲುಗು, ತಮಿಳುಗಳೂ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ.

ಸೂತ್ರಗಳು - ' ಕಿಡಿಸುಡಿ ' ಗಳು ಬಹಳ ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ - ಅವರ ಸೂತ್ರಗಳೂ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೂ ಸತ್ಯತ್ರಕನಂತೆ, ಸಾಲಕೊಟ್ಟ ಮಾರವಾಡಿಯಂತೆ, ಸದಾಸಿದ್ಧ. ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಅವರ ವಿಚಾರ ಸರಣಿಯೂ ಅಂಥದೇ. ' ಜೀವವದು ಪ್ರೇಮ, ಪ್ರೇಮವದು ಜೀವ ' - ' ಖಂಡಾಸಂದದ ಪದೇ ಪದೇ ತ್ಯಾಗವೇ ಅಖಂಡಾಸಂದ ' - ' ಅಚ್ಚಾನದ ಗ್ರಂಥಿಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚುವದೇ ಗ್ರಂಥ ' ಇಂಥ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಮರೆತಾದರೂ ಸಾದಾ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾ ಹಾಕಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಅವು ಜನರ ಕಣಿಗೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಹಾಗೆ ಅಚ್ಚಾಗಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಆದರ ಪರಿಣಾಮವಾದೀತು. ಈಗಂತೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದಪ್ಪಕ್ಷರದ ಪಂಥವೇ ಒಂದು ಮೊದಲಾಗಿದೆ. ಅದೊಂದು ವಿಲಕ್ಷಣತೆ ಅಪರದು. ಪ್ರಧಾನವಾದ ವಿಲಕ್ಷಣತೆ. ಜನಜಂಗುಳಿಯೆಂದರೆ ಜಾಣತನವಿಲ್ಲದ ದಡ್ಡ ನಾಯಿಯಂತೆ. ಯಜಮಾನನಂತೆ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಸಿಳ್ಳು ಹೊಡೆದರಾಯ್ತು. ಬಾಲ ಅಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ಹಿಂದೆ ಬಂದೇ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಇದು ರಾಯರಿಗೆ ಪೂರಾ ಗೊತ್ತು. ಅಂತೇ ಆ ವಿಲಕ್ಷಣತೆ, ಆ ಅಧಿಕಾರ ವಾಣಿ, ದರ್ಪ !

ಮಾತಿನ ಮಲಕಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಉರುಲು ಹಾಕುವ ಜಾತಿ - ಯೆಂದು ಗೆಳೆಯನೊಬ್ಬನ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತುಬಂದಿತ್ತು. ಆ ಮಾತು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರಾಯರಿಗೆ ತಳಕು ಹಾಕಲೂ ಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವರ ಸದಾಸಿದ್ಧ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ ಬಾಯಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಹೀಗೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂತು. " ರಾಯರೆ, ತಮ್ಮಂಥ ಸಾಧುಗಳ ಸುತ್ತ ಈ ನೀತಿಲಂಡರ, ಲಘಂಗರ ಗುಂಪೇಕೆ? ಸಂತರನ್ನು ಸೆಳೆಯಬಾರದೆ? " ಒಳ್ಳೇ ಪೇಚಿನ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಮುಗಿಯುವ ಮೊದಲೇ ಬಂತು ಉತ್ತರ. " ಲಘಂಗರಿಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಾಧುಗಳ ಸಹವಾಸದ ಪ್ರಯೋಜನ ಸಂತರಿಗೇಕೆ? ಸಾಪಿಗಳ ಪರಾವರ್ತನ ಕ್ಯಾಗಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಾಧು ಇರಬೇಕಾದರೂ ಏಕೆ? " ಪರಾವರ್ತನ

ವನ್ನು ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುವಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನದ ಸೆಸವೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ ಆ ವಿದ್ಯುದ್ವೇಗದಲ್ಲ. ಯಾರಿಗಾದರೂ ಆದರೆ- 'ಸಾಸ ಸಾತಿತ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿಲ್ಲ. ಬರೀ ಮಾನವಸಂಕೇತ. ಇರುವದೆಲ್ಲಾ ಅಜ್ಞಾನ, ಅಜ್ಞಾನ!' ತಮ್ಮ ಮಂಡಲಿಯ 'ಅಜ್ಞಾನ', ಅನಿಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಅವರು ತೋರುವ ತಾಳ್ಮೆ, ನಮನೆ ಅಸದೃಶ.

ರಾಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ನಿಮಗೆ ಅಸಮ್ಮತ, ಅಸಹನೀಯವಿರಬಹುದು. ಟೀಕೆ ಅತಿ ಕಟು, ಅಮಾನ್ಯ ಅಕಾರಣವಿರಬಹುದು. ಅವರ ಮತವೂ ಮತವೂ ನಿಮ್ಮ ಮತ ಮತಗಳಿಗೆ ಬೆಂಕಿ-ನೀರಿದ್ದ ಹಾಗೆ. ಅವರ ಆದರ್ಶದ ಎಳೆ ಸಿಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಆದರ್ಶ ಸಮಾಜದ ಕಲ್ಪನೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳು ಸೇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದರೂ, ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಟ್ಟು ಕೇಳದವರು ಕಡಿಮೆ. ಟೀಕೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದವರು ಇಲ್ಲ. ಅವರ ಮತದ ಮುದ್ರೆಗೆ ಮುಂದಿರದವರೂ ಆದರ್ಶಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹೆಸರು ಹಚ್ಚಲು ಹೋದವರೂ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸಿಗುವದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಂಡಿತರು, ವೇದಾಂತಿಗಳು, ಯೋಗಿಗಳು ಇದ್ದಾರೆ; ವಕ್ತೃಗಳೂ ವೈದ್ಯರೂ ಸಿಕ್ಕಾರೂ, ಬೇಕಾದವರಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಅಪೂರ್ಣ ನೋಟದ ಇಂದ್ರಜಾಲ ಮಾತ್ರ ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಇದೇ ಅವರ ಜೀವಾಳ.

ಮಾತುಗಾರಿಕೆಯ ಗೆಲುವು, ವಕ್ತೃತ್ವದ ವಿಜಯ ಅದು. ಅದ್ವಿತೀಯ ವಿಜಯ.

*

*

*

*

ಕಾರ್ಯರಂಗದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅಭಿಮಾನವಿಲ್ಲ. 'ನಿಜವಾಗಿ ನನ್ನದು ಜ್ಞಾನಯೋಗ; ಕರ್ಮಯೋಗವಲ್ಲ-' ಎಂದು ಅವರೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಹತ್ತಾರು ಸಲ. ಆದರೆ ಕರ್ಮದ ಉಪಾಧಿ ಯಾರಿಗೂ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಉಪಾಧಿಯನ್ನೇ ಲೀಲೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರಾಯಿತು, ಬಂಧನವಿರುವದಿಲ್ಲ. 'ಪ್ರೇಮಾಯತನ' ಆಶ್ರಮವೂ ಅಂಥದೊಂದು ಲೀಲೆ. ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಆತ್ಮರಹಿತವಾದ ಕುಕ್ಷಿಂಭರಣ ವಿದ್ಯೆ. ವಿದ್ಯೆಯ ಗುರಿ 'ಅವಿದ್ಯೆ'ಯನ್ನು ಕಳೆಯುವದು. ಹೀಗೆಯೇ ಪ್ರೇಮಾಯತನ ಮೊದಲಾದದ್ದು. ಯೋಗ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಸಾರದ ಗೊಂದಲ ಕೆಲದಿನವಿತ್ತು.

ಆಯುರ್ವೇದದ ಆದರ್ಶಶಾಲೆಗೆ ತಳಗಲ್ಲು ಹಾಕಿ ಹತ್ತು ವರ್ಷವಾ ಯಿತು. 'ಪ್ರೇಮ ವಿದ್ಯಾಪೀಠ' ದ ಹೆಸರು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಈಗೀಗ ಬರುತ್ತಿದೆ - ಜಾಹೀರಾತಿನ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ. ಪತ್ರಿಕಾನ್ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನ ಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ರಾಜಕೀಯರಂಗದ ರುಚಿ ನೋಡಿದರು. ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸದಾ ವಾದಿಸಿದರು.

ಸಮಾಜದ ಬಗ್ಗೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ, ಸುಧಾರಣೆ ಶಿಕ್ಷಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಸವಿನಸುಗಳು, ಆಶೆಗಳು ಅವರವು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲಿಲ್ಲದ ಕಲ್ಪನೆ, ಜೀವಿಲ್ಲದ ಭಾವ. ಕಲ್ಪನೆಯ ಕುದುರೆಗೆ ಕಾರ್ಯದ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕುವ ಕಲೆಯೊಂದು-ಆದೊಂದೆ - ರಾಯರಿಗೆ ದಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡಿಗರ ದುರದೃಷ್ಟಿ!

* * * *

ರಾಯರ ಈಗಿನ ದೇಹವನ್ನು ನೋಡಿದವರಿಗೆ ಆಟಗಾರರಾಗಿದ್ದರೆಂಬ ಸಂಶಯವೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಬೆಳೆದಿದೆ ಮೈ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಕ್ರಿಕೆಟ್, ಟೆನ್ನಿಸು ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಆಸೆ. ಈಸುವದರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿ. ದಿನವೂ 'ಹುಸೇನ್ ಸಾಗರ' ಕೈ ಮೂರು ಮೈಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ ಮುಂಜಾನೆ. ಧೈರ್ಯ, ಸಾಹಸ, ನಿರ್ಭಯಗಳು ಅವರ ಪ್ರಧಾನ ಗುಣಗಳು. 'ಹಾಥೀ ಚಲೇ ಬಾಚಾರಮೇ ಕುತ್ತೇ ಭುಕೇ ಸವೈಯಾಲಾಖ್' ಎಂಬ ಶಾಂತ ಸ್ವಭಾವ. ನೋಡುವದಕ್ಕೆ ಕಾಣಬರದಿದ್ದರೂ ರಾಯರ ಮೈಕಟ್ಟು ಬಲವಾದುದು. ದೇಹ ಬಲವೂ ಸಾಧಾರಣವಲ್ಲ. ಯೋಗಬಲದ ಕತೆಗಳು ಬೇಕಾದಷ್ಟು! ಚಂದ್ರನ ಬಣ್ಣವನ್ನೊಮ್ಮೆ ಬದಲಿಸಿದ್ದರಂತೆ. ವೈಜ್ಞಾನಿಕರ ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ನಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ತೋರಿಸುವದು ಅವರ ನೊದವೊದಲಿನ ಚಟ. ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ! ಈಚೆಗೆ, ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಯಮನ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ರಾಯರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ. ಹೋದ ಹೋದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಭಜನೆಯ ದೊಂದು ಹುಚ್ಚುನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಕೆಲವು ಕವನಗಳು - ಹಿಂದೀ ಹಾಡುಗಳು - ಇಂಪಾಗಿವೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸರಸತೆಯೂ ಅಲ್ಲಿದೆ.

ಇತ್ತೀಚಿನ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಮಧುರ ಭಾವವಿಲ್ಲ, ರಸವಿಲ್ಲ. ವೇದಾಂತದ ಬಿರುಸು, ಸೋಹಂ-ದ ಸೆವಿತ ಬಹಳ.

ರಾಯರು ಬಹಳ ದಿನ ನಿಷ್ಕೂರ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಹೆಣ್ಣೆಂದರೆ ಹೊಲತಿ, ಹೇಸಿಗೆ ಆಗಿದ್ದಳು ಇವರ ಪಾಲಿಗೆ. ಬೀದರದಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತರರಿದ್ದಾಗ ಈ ಕಾಠಿನ್ಯ, ಶರತೆ ಬಹಳ. ಅಲ್ಲಿ, ಬೈರಾಗಿ ಗೋಸಾಯಿಗಳ ಗುಂಪು ಹೆಚ್ಚು. ರಾಯರಿಗೆ ಹಗಲು ಶಾಲೆ, ರಾತ್ರಿ ಬೈರಾಗಿಗಳು. ಹೀಗಾಗಿ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಜಾಗವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ತಾಯಿ ಕೂಡ ಅವರ ಅವಿ ಅಂಚಡಿಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯ ಸರಸಿಂಹಯ್ಯರ ಢಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ವಿಘೂತಿ ಧರಿಸಿ ಹೊರಟರೆ ಬೈರವನ ಅವತಾರ ದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತಂತೆ.

ಆಗಲೇ ರಾಯರ ಪ್ರಗತಿಗೆ ನಾಗಾಲೋಟ.

ಮುಂದೆ ರಾಯಚೂರಿನಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತರರಾದರು. ಆಗ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಸಮಾಜಸೇವೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿತು. ರಾಯಚೂರಿನ ಮದರಸಾ-ಇ-ಹಮದದ್ ಎಂಬ ಸ್ವತಂತ್ರ ಶಾಲೆ ಅದರ ಫಲ. ಸರಕಾರೀ ನೌಕರಿ ಬಿಟ್ಟು ಇದನ್ನು ಹೂಡಿದರು. ವೇಷದ; ಉಡುಪಿನ ಅಲಂಕಾರ ಹೋಯಿತು. ಖಾದೀ ತೊಟ್ಟರು. ಊರಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಪ್ಲೇಗು ಬಡೆದು ಜನ ನೋಣಗಳಂತೆ ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಯರ ಖಲಬತ್ತಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಹಗಲೂ ವಿರಾಮವಿರಲಿಲ್ಲ. ಇವರಿಗೆ ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲ, ಊಟವಿಲ್ಲ. ರಾಯಚೂರಿಗೆ ರಾಯಚೂರೇ ಇವರ ಗುಲಾಮನಾಯಿತು. ವೈದ್ಯ ಕಲಿಯಲಿಕ್ಕೆಂದು ಕೆಲವರು, ಯೋಗ ಸಾಧಿಸಲೆಂದು ಕೆಲವರು, ಶುಶ್ರೂಷೆಗೆಂದು ಕೆಲವರು, ಸಹವಾಸಕ್ಕೆಂದು ಕೆಲವರು, ಅನುಚರರು ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಸದಾ ಯಾರಾದರೊಬ್ಬರು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಏನಾದರೊಂದು ಪ್ರಸಂಗ ಸಡದೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆ ಮಠವಾಯಿತು. ಹೆಸರೂ ಬೆಳೆಯಿತು.

ಆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ 'ಹಿಂದೂ' ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಲೇಖನಗಳು ಬಂದದ್ದು.

* * * *

ಅವರು ಒಡೆಯದ ವಿಗ್ರಹವಿಲ್ಲ. ಟೀಕಿಸದ ನಾಯಕನಿಲ್ಲ. ಭೇದಿಸದ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿಲ್ಲ. ಬಿಚ್ಚದ ಗ್ರಂಥಿಯಿಲ್ಲ. ಹಳೆಯದ ಮತವಿಲ್ಲ.

ಅದೊಂದು ಅದ್ಭುತವಾದ ಬೆಂಕಿ. ಆದಮನೀಯವಾದ ಪ್ರವಾಹ; ಮಹಾಪೂರ. ದಯೆಯಿಲ್ಲ, ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಿಲ್ಲ; ಅಡ್ಡಬಂದದ್ದು ಕೊಚ್ಚಿ ಹೋಗಲೇ ಬೇಕು. ತನ್ನೊಡನೆಯೇ ತೇಲಿ ಬಂದದ್ದಕ್ಕೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲ. ಹುಚ್ಚು ಹೊಳೆ. ಯಾವ ಗಳಿಗೆಗೆ ಯಾವ ಬಂಡೆಯೋ!

ರಾಯರು ಸಂಪ್ರದಾಯ ವಿರೋಧಿಗಳು, ಹಳೆಯದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಹಗೆಗಳು ಎಂದು ಹೆಸರು ಜನರಲ್ಲಿ. ಅವರ ಕೆಲವು ಕ್ರೂರ ಟೀಕೆಗಳೂ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಸರಣಿಯೂ ಅಂಥ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು. ಮೂಢ ಮತಮತಾಂತರ, ರೂಢ ಮಠಮಠಾಂತರಗಳ ಮೇಲಿನ ಅವರ ದಾಳಿಯೂ ಹಾಗೇ. ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸಮರ್ಥನದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ತುಳಿದ ಹಾದಿಯೂ ಅದೇ; ಪುರುಷರ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯ ವಿರೋಧ. ಅವರ ಸ್ವಭಾವವೇ ಹಾಗೆ; A spirit of challenge. ಸಿಜವಾಗಿ ರಾಯರು ಯೋಧರು. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಅಭಿನಯದ ರಕ್ತ ಬೇರೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ. ಅವರ ತಂದೆ ಒಂದು ನಾಟಕ ಕಂಪನಿ ಮುಖಂಡರಾಗಿದ್ದರಂತೆ.

ಆದರೆ, ಹಳೆಯ ಪೌರಾಣಿಕ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅರ್ಥ ಹಚ್ಚಿ ಹೊಸದೊಂದು ಹಾದಿ ತೋರಿದರು. ಧ್ರುವಚರಿತ್ರೆಯ ಉತ್ಥಾನಸಾದರಾಯ - ಜೀವ. ಸುನೀತಿ, ಸುರುಚಿ ಅವನ ಹೆಂಡಿರು. ರುಚಿಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಇಹಸುಖ. ನೀತಿಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಧ್ರುವ, ನೋಕ್ಷು. ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರ ಇತ್ತೀಚಿನ ಹರಿಕಥೆಗಳ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅರ್ಥದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೆ ಕಾರಣ ರಾಯರು ಎಂದು ಕೇಳಿ ಬಲ್ಲೆ.

ನಿಷ್ಕರ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ; ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದ ಬಾವುಟ ಪಿಡಿದು Marriage is Marriage of spirit- ಮದುವೆ ಆತ್ಮದ ಮಾರಣ ಎಂದು ಸಾರಿದವರು; ಇಳಿವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾದರು. ಮಾಡುವುದಯೆ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಿಲ್ಲದ ದುರ್ನೀತಿ ದುರ್ಗುಣಗಳ ಖಂಡನೆ; ಪರಿವಾರ ಮಾತ್ರ 'ಅಜ್ಞಾನಿ' ಗಳ ತಂಡ. ಪರಿವಾರಕ್ಕೆ ಅವರು ತೋರುವ ದಯೆ, ಸಹನೆ, ಪ್ರೇಮಕ್ಕೂ ಅಚೆಯದು; ಕೈಯೊಳಗಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ರುದ್ರಮೂರ್ತಿ. ಸಮಾಜದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರದು ಅಭೇದಬುದ್ಧಿ; ಪರಿಣಾಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ ಭೇದ.

ಇಂಥ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಗಳ, ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷಿಮಗಳ ಸಮಸ್ಯೆ ಆವರು. ಅದೊಂದು ವಿಲಕ್ಷಣ, ವಿಚಿತ್ರ ಜೀವ, ಅರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಆಗದ ಜೀವ. ಅವರನ್ನು ನರಕಕ್ಕೆ ನೂಕುವವರೂ ಇದ್ದಾರೆ; ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ರಿಸುವವರೂ ಉಂಟು. ಆದರೆ ರಾಯರು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಿಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಸ್ವರ್ಗ ನರಕಗಳೆರಡೂ ರೂಢಿಯ ಸಂಕೇತ.

ಮನೆ ಗೆದ್ದು ಮೂರು ಲೋಕ ಗೆದ್ದಿ ಎಂದು ನಾಡನುಡಿ. ರಾಯರ ಮತ ಹಾಗಲ್ಲ. ಮೂರು ಲೋಕವನ್ನೆ ಗೆದ್ದವಾಗ ಮನೆಯವರ ಸುದ್ದಿಯೇನು ಒತ್ತು? ಲೋಕ ಗೆದ್ದೆಯಲು ಹೋಗಿ ಮನೆಯನ್ನು ಬದ್ಧರು. ಲೋಕ ಕೈಗೆ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ; ಮನೆಮಾತ್ರ ಮುರಿಯಿತು.

‘ಪ್ರೇಮಾಯತನ’ ವು ವೊದಲು ಗುಡಿಸಿಲುಗಳ ಗುಂಪಾಗಿತ್ತು. ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳೂ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿದರು. ತಿನ್ನಲು ಸಪ್ಪನೆ ಕೂಳು, ಮಲಗಲು ಈಚಲಚಾಪೆ.

ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಂಗಲೆಯಿದೆ. ಬಂಗಲೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಸಲಕರಣೆಯೂ ಇದೆ.

ಮಾಸ್ತಿ 'ಶ್ರೀನಿವಾಸ' ರು

ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳ 'ಶ್ರೀನಿವಾಸ'ರ ಪರಿಚಯವು ಯಾರಿಗಿಲ್ಲ ? ಸದ್ಯದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯ ಪದವಿಯವರದು. ಸಣ್ಣಕತೆಗಳನ್ನು- ದೊಡ್ಡಕತೆಗಳನ್ನು, ಚಿಕ್ಕದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು-ದೊಡ್ಡ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಅವರು ಒರೆದಿದ್ದಾರೆ; ಬಿನ್ನಹ, ಅರುಣ, ತಾವರೆ, ಚೆಲುವು ಈ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿಮರ್ಶೆಗಳನ್ನೂ ವಿಮರ್ಶಾತತ್ತ್ವಗಳನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಹಿತ್ಯಸಮ್ಮೇಲನಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪದವಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉಪನ್ಯಾಸಗಳಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ಆದರವನ್ನೂ ಕಿರಿಯರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೂ ಇಟ್ಟು, ಹಳೆಯದರ ಗುಣಗ್ರಾಹಕತೆಯನ್ನೂ, ಹೊಸದರ ಗುಣವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿ, ತಮ್ಮ ಸಮತೂಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಭಿನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಪರಿಚಯ ವಿದ್ದರೂ ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಅವುಗಳಿಂದ ಉಪಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತಿಗಳು ಜೀವನವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಲೆ ಅಸಾರ ಸಂಸಾರವು ಸಸಾರ ವಾಗುವದು. ಇವರ ಕತೆಗಾರಿಕೆಯಿಂದ ಕನ್ನಡ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಜೀವಕಳೆ ಬಂದಿದೆ. ಇವರ ವಿಮರ್ಶಾಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಕಾಣದ ಬೆಲೆಗಳು ತೋರ ಹತ್ತಿವೆ. ಇವರ ಶೀಲದ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡನಾಡು ಒಂದಾಗಿ ಹೊಂದಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದೆ. ಇವರ ಆಚಾರ್ಯಪದವಿಯು, ಹೆದರಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲ; ಗೌರವಾರ್ಥವಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಲ್ಲ; ಒಂದು ಕೂಟದವರ ಮಾಟವಲ್ಲ;

ಕೋಮುವಾರು ಪ್ರಾಂತವಾರು ಪಾಲುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದಲ್ಲ. ಆಚಾರ್ಯರೆಂಬ ಗೌರವದಲ್ಲಿ ಇವರು ತಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದದ ಹಸ್ತದಿಂದ ಬೆಳೆಯುವವರನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಿಲ್ಲ, ಅಭಯಹಸ್ತದಿಂದ ಹೆದರಿಸಿಲ್ಲ, ವರದ ಹಸ್ತದಿಂದ ಬಾಗಿಸಿಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದವರು ಹೋರಾಡುವ ಕಣವಾಗಲಿ, ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದವರು ಸುತ್ತಾಡುವ ಬಯಲಾಗಲಿ, ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದವರು ಕೂಗಾಡುವ ಕೂಟವಾಗಲಿ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವೆಂಬುದು ಕೆಲವು ಪದವೀಧರ ಮಹಾಶಯರುಗಳಿಗೆ ಇವರಂಥವರ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊಳೆದಂತಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಜೀವಕ್ಕೂ ಜೀವನಕ್ಕೂ 'ಆಚಾರ್ಯ' ಎನ್ನದಿದ್ದರೆ 'ಆಚಾರ್ಯ' ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕಾಗಬಹುದು.

ಆದರೆ ಇವರ ಮೂರ್ತಿಯು ಇವರ ಗೌರವಕ್ಕೆ ವಿಸದೃಶ್ಯವಾಗಿ ಲಘುವಾಗಿದೆ. ಇವರ ಮಾಮೂಲಿಯ ಮಾತುಗಾರಿಕೆಯು, ಕತೆಗಾರನ ಸರಸತೆಯನ್ನು ನಗೆಯಾಡುವಂತೆ, ತಾತ್ತ್ವಿಕನ ನೀರಸ-ವಿರಸಗಳ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ರಸವರ್ಜ್ಯ ಸತ್ಯಲೋಕದ ಶುಭ್ರತೆಯನ್ನು ಸೇರುವದು. ಇವರ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತಿಯ ಕುರುಹನ್ನೂ ಕಾಣುವದು ಬಿಗಿ. ಈ ರಸಿಕತೆಯ ಬಡತನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆನಿಸಿ ! ಪರಾಧೀನ ಬಾಲ್ಯಸಂಸ್ಕಾರವೋ? ಮಿತವ್ಯದ ಶೈಲಿಯೋ? ಕಾಲಭಕ್ಷಕವಾದ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಹೋರೆಯ ಕೊರತೆಯೋ? ಏನು ಸತ್ಯಸೌಂದರ್ಯಗಳ ಎರಾಟದಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣ ಕ್ಷಿಂತಲೂ ಕಣ್ಣೀ ಮೇಲು ಎಂಬ ಅನುಭವದ ಅಂತರಿಕ ನಿಗ್ರಹವೋ? ಇವರು ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬಹುದೇ? ಇವರ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಗದ್ಯಕ್ಕೂ ಆಭಾಸವೆನಿಸುವ ಸಾಲುಗಳು ತಲೆಯೆತ್ತುವದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಕಾರಣವಿರಬಹುದೇ? ಹಾಗಿರಲಾರದು. ಅದ್ವೈತದ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯಾದ ಶೃಂಗೇರಿಯಲ್ಲಿ ಋಷ್ಯಶೃಂಗನನ್ನು ಜನಪದ ಕಥೆಯ ಆಧಾರದಿಂದ ನಿಲ್ಲಿಸಿ-ಜಗತ್ತಿನ ಸೌಂದರ್ಯವು ಮಾಯೆಯಿರಲಾರದು-ಎಂದು ಆಡಿಸಿದ; ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ತತ್ತ್ವಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಕೊರತೆಯೇನು ಎಂದು ಸಾವಿತ್ರಿಯಿಂದ ಯಮನಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿಸಿದ; ಹೆಣ್ಣು ಸೂಜಿ ಗಲ್ಲು ಗಂಡು ಸೂಜಿ-ಎಂದು ಶ್ರೀಶಾರದಾಂಬೆಯಿಂದಲೇ ನುಡಿಯಿಸಿದ

‘ಜಿಲುವಿನ ಕವಿಗಳು ರೂಪವಿಲಾಸವು ಮೇಗರೆಯ ಸಿಂಗಾರವೆಂದು ತಿಳಿದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ? ಹಾಗೆ ತಿಳಿದಿರದಿದ್ದರೂ ಸತ್ಯವನ್ನು ಸೌಂದರ್ಯಸಾರವೆನ್ನುವದಕ್ಕಿಂತ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೇ ಸತ್ಯದ ಅವಿಷ್ಕಾರವೆಂದು ತಿಳಿಯುವದು ಮೇಲೆಂದು ಇವರು ಬಗೆದಂತೆ ತೋರುವದು. ಆರಿವಿಗೂ ಇರುವು ಮೇಲು ಇವರಿಗೆ. ‘ಒಂದು ಹಳೆಯ ಕಥೆ’ಗೂ ‘ಇನ್ನೊಂದು ಹಳೆಯ ಕಥೆ’ಗೂ ಇರುವ ಅಂತರವೇ ಆದು. ಇವರ ಕತೆಗಾರಿಕೆಯ ಅಂತಃಸಾರವು ಜೀವರುಗಳ ಜೀವನದ ಸತ್ಯವನ್ನು ಚುಕ್ಕೆಯಂತೆ ಮಿಸುಗಿಸುವದರಲ್ಲಿದೆ. ಜೀವನದ ಸ್ಥಾಯಿಯನ್ನು ಇವರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸಕ್ಕು ಸಗಿಸುವ ಸಗೆ, ಅವರ ಶೃಂಗಾರದ ಬಗೆ-ಇವು ಸಂಚಾರಿಗಳು. ಸಂಚಾರಿಯು ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೆಳೆಯುವಂತೆ ಸ್ಥಾಯಿಯು ಎಳೆಯುವದಿಲ್ಲ. ತಿರುಗುವ ಸಕ್ಷತ್ರಮಂಡಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಧ್ರುವವನ್ನು ನೋಡುವವರಾರು ? ಇವರ ‘ರಂಗಪ್ಪ’ ‘ಸುಬ್ಬಣ್ಣ’ ‘ಇಂದಿರೆ’ ‘ಬೀದಿಯೊಳಗಿನ ನಾರಿ’ ‘ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ’ ಮೊದಲಾದ ರಸಿಕರನ್ನು ತರುಣರು ಮರೆಯುವದು ಹೇಗೆ ? ‘ಆನಂದ’ರ ಕತೆಗಾರಿಕೆಯು ಈ ಸಿಂಗಾರದ ಬಂಗಾರದ ತಂತಿಯಿಂದಲೆ ತನ್ನ ಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಣೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದೆ. ‘ಶ್ರೀನಿವಾಸ’ರು ಕತೆಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಅಡ್ಡಕತೆಗಳಿಂದ ಹಿಗ್ಗಿಸುವದುಂಟು. ಆದರೆ ಅಡ್ಡಕತೆಯು ಉದ್ದ ಕತೆಯನ್ನು ತಿಂದು ಬಿಡಬಾರದು. ಶ್ರೀ. ಗೋರೂರ ರಾಮಸ್ವಾಮಿಯವರು ತಮ್ಮ ಹಳೆಯ ರಸಿಕರ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ತೊಡಕಿನಲ್ಲಿ ತೊಳಲಾಡುವದೂ ತೂಗಾಡುವದೂ ಉಂಟು. ‘ಹಾವಿನ ಆಯ್ಕೆ’ನು ‘ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹಳೆಯ ಒಯಲಾಟ’ದ ಶ್ರೀಕಂಠಾಚಾರ್ಯ ‘ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರು’ ನಿಂತ ನೆಲೆಗೆ ಬರುವರೇ ? ಶ್ರೀ. ಗೋರೂರು ರಾಮಸ್ವಾಮಿಯವರು ಸಹಜಹಾಸ್ಯದ ಮಳೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಆ ಹಾಸ್ಯದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಯು ಮುಕ್ಕಾಗ ಬಾರದು. ‘ಆನಂದಕಂದ’ರ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವದ ಬಳ್ಳಿಯು ಹಬ್ಬಿಕೊಳ್ಳುವದು; ಆದರೆ ಸ್ವರೂಪದ ಹೂವನ್ನು ಅರಳಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಕತೆಗಾರನ ಸಾರ್ಥಕತೆಯಿದೆ. ‘ಶ್ರೀನಿವಾಸ’ರು ವಿವಿಧ ಜೀವರುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ‘ಆಯೇಷಾ’ ‘ಕಾಮನ ಹಬ್ಬ’ದ ಮುತ್ತೈದೆ ‘ಲಲಿ

ತಮ್ಮ 'ಉಷಾ' ಒಂದೊಂದು ಜೀವ ಒಂದೊಂದು ರೂಪ. ಇವರ ಪುರುಷಸೃಷ್ಟಿಗಿಂತ ಸ್ತ್ರೀಸೃಷ್ಟಿಯು ಮೇಲು-ಅಥವಾ ಇವರ ಸೃಷ್ಟಿಯೆ ಆದು. ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ನೂಲು ತೆಗೆಯುವ 'ಕೃಷ್ಣಕುಮಾರ'ರ ಹಾಗೂ 'ಪಿ. ಟಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ'ರ ಶೈಲಿಯು ಬೇರೆ ಜಾತಿಯದು. ಅವರು ಸ್ವರೂಪಾವಿಷ್ಟರಣದಲ್ಲಿ 'ಕಣಭಕ್ತ'ರು; ವಾಯುವಿಹಾರಿಗಳು. 'ಅ. ನ. ಕೃ' ಅವರೂ 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ'ದೊಳಗಿನ ಕತೆಗಾರರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹಾದಿಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿಯೋ ಹುಡುಕುತ್ತಲೋ ಇದ್ದರೂ, 'ಶ್ರೀನಿವಾಸ'ರನ್ನು ಕತೆಗಾರರಿಗೆ 'ಆದ್ಯ'ರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಕತೆಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀನಿವಾಸ'ರ ಕೃಪಿಡಿಯು ವವರಾಗಲಿ ಕೃಪಿಡಿಯದವರಾಗಲಿ ಕಡಿಮೆ. ಇವರ ಆಚಾರ್ಯತ್ವದ ಬೀಜವೇ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಇವರ ಮೇಲ್ಮಯ ಕತೆಗಳ ಮೊತ್ತದಲ್ಲೂ, ಕತೆಗಳ ಸತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ. ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯದ ಯಾವ ಸಣ್ಣಕತೆಗೂ ಅವು ಎದೆಗೊಟ್ಟು ಹೆಗಲು ಹಚ್ಚಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲವು. ಇವರ ಕತೆಗಾರಿಕೆಯ ಒಲವು ಹೆಚ್ಚಿನದು. ಅದು ಕವನಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಕುಲಕ್ಕೆಳೆದಿದೆ. 'ಮದಲಿಂಗನ ಕಣಿವೆ'ಯೂ 'ಮಲ್ಲಮ್ಮ' 'ಮಾಂಬ' ಮೊದಲಾದುವೂ ಅದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳು.

ಒಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಇವರ ಎದೆಗಾರಿಕೆಯು ಎದ್ದು ತೋರುವದು. ಹೆಣ್ಣು ಎಂದರೆ ಕಣ್ಣು ಬಿಡುವ ರಸಿಕತೆಗೆ ಇವರು ಒಳ್ಳೇ ಅಂಜನವನ್ನು ಹಾಕಿರುವರು. ಯಾವ ಮಾತು-ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರೂಢಬುದ್ಧಿಗೆ ಅಶ್ಲೀಲತೆಯ ಧ್ವನಿಯು ಹುಟ್ಟಬಹುದೋ ಅಂಥ ಮಾತು-ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಸಲೀಲವಾಗಿ ಸಾತ್ವಿಕಸುಖದ ಒಂದು ರಾಗದಿಂದ ರಂಜಿತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಬುದ್ಧಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯೂ ಮಾತಿನ ಜಾಣ್ಮೆಯೂ ಅವರದು. ಬರೆವಣಿಗೆಯಲ್ಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಇವರ ಇರುವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಅದು ಇವರಿಗೆ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವೋ ಅಭ್ಯಾಸಸಿದ್ಧಿಯೋ ಹೇಳುವದು ಬಿಗಿ. 'ಶಿವಾಜಿ'ಯಲ್ಲಿ ಅಶ್ಲೀಲತೆಯನ್ನು ಕಂಡವರಿಗೆ, ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮವು ಹೊಳೆದಂತೆ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ರಸವನ್ನೂ ಆಭಾಸವನ್ನೂ ಎಂಗಡಿಸಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದು ಆಭಾಸದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸುಲಭವಲ್ಲ. 'ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವ ನಾರಿ' ಯನ್ನಾಗಲಿ, ಒಂದು 'ಹಳೆ ಕಥೆ' ಯು

ನನ್ನಾಗಲಿ ಬರೆಯುವ ಸಾಹಸವು ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿ ಬೇಕು 'ಶ್ರೀನಿವಾಸ'ರು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವರು; ನಿಜವಾಗಿ ಕವಿಗಳು. ಇವರ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಆ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿದೆ. ಇವರ ಹಾಸ್ಯವು ಆ ದೃಷ್ಟಿಯ ಕಿರಣವಲಿಯು. ಕ್ಷ - ಕಿರಣಗಳಂತೆ ಅದು ಒಳಗಿನ ಹುರುಳನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹುವದು. ಇವರ ಹಾಸ್ಯವು ಗೇಲಿಯಲ್ಲ, ನಕಲಿಯಲ್ಲ, ತಮಾಷೆಯಲ್ಲ. ಪದಾರ್ಥದ ರುಚಿಯಿದ್ದಂತೆ ಮೈಗುಣವು; ಬಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯಂಜನಪದಾರ್ಥದಂತೆ ಹೊರಗಿನ ಬದುಕಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧಸಾಹಿತಿಗಳಾದ ಇವರಿಂದ ಆದ ಕೆಲಸವು ದೊಡ್ಡದಿದ್ದರೂ ಆಗಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವು ಅದಕ್ಕೂ ದೊಡ್ಡದಿದೆ. ಮಹಾಪುರುಷರ ಮಹಾಜೀವನದ ಅಂತಃಸತ್ತ್ವವನ್ನು ಸುಲಿದುಕೊಡಲು ಮಹಾಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನೂ, ಮಹಾಕಥೆಗಳನ್ನೂ ಬರೆಯಲು ಇಂಥವರು ಸಮರ್ಥರು. ಇಂಥವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಲೇ ಕನ್ನಡವು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿದೆ; ಆಗಬೇಕು. ಇಂಥವರ ಹೆಸರನ್ನೂ ಅರಿಯದ ಮುಕ್ತಪದವೀಧರರು ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವ ಲಕ್ಷಣವೋ ತಿಳಿಯದು. ತಿಳಿದವರಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಸ್ತಿಯೆಂದು ಬಲ್ಲವರು 'ಶ್ರೀನಿವಾಸ'ರೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. 'ಶ್ರೀನಿವಾಸ' ಎಂದು ಓದಿದವರು ಮಾಸ್ತಿ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ-ಬೆಂಗಳೂರೂ ಬೇಡ, ಮಯಿಸೂರೂ ಬೇಡ, ಮಯಿಳೂರು ಎಂದಂತೆ ನಾನು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ಎಂದಿದ್ದೇನೆ.

ತಾವು ದೊಡ್ಡ ಸಂವಕದ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರದೆ ಶಿಕ್ಷಕವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರೆ, ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯಸೇವೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹಿತವಾಗಿ ಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಎಂದು ಇವರು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಯೋಚಿಸುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಕವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು ಎಷ್ಟು ಜನರು ತಪ್ಪದೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ ? ಸಾಹಿತ್ಯಸೇವಾಸಂಕಲ್ಪವೇ ಇದ್ದರೆ ಎಂಥ ಅಧಿಕಾರವೂ ಅದಕ್ಕೆ ತಡೆಯುಂಟು ಮಾಡಲಾರದೆಂಬುದನ್ನು ಕೆಲವರ ಚರಿತ್ರವು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವದಿಲ್ಲವೇ ? ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಮನೋರಥಕ್ಕೆ ತಡೆಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸುಭಾಷಿತವಾದರೂ, ದರಿದ್ರ ಮನೋ

ರಥಗಳಿಗೆ ಗತಿಯೂ ದೊರೆಯದೆಂಬುದು ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ. ರನ್ನಕವಿಯು, -
 ದುಡ್ಡುಳ್ಳವರು ದಾಸಿಗಳಾಗುವದಾಗಲಿ, ಮಾತರಿವರು ಮತ್ಸರವಿಲ್ಲದ
 ವರಾಗಲಿ ಆಗುವದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ದಾಸಿಗಳೆ ದುಡ್ಡುಳ್ಳವ
 ರಾಗಲಿ, ಮತ್ಸರವಿಲ್ಲದವರೆ ಮಾತರಿವರಾಗಲಿ, ಎಂಬಾಸೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿ
 ಸಿದಂತೆ; ಗುಣವುಳ್ಳವರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗುವದಾಗಲಿ, ಸಾಹಿತಿಗಳು
 ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವಷ್ಟು ಸಿರಿವಂತರಿರುವದಾಗಲಿ, ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ
 ಸುಲಭವಲ್ಲ; ಆದಕಾರಣ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಗುಣವುಳ್ಳವರಾಗಲಿ, ಕೃತಿಗ
 ಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಬಲ್ಲ ಸಿರಿವಂತರೆ ಸಾಹಿತಿಗಳಾಗಲಿ, ಏನೇ ಆಗಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ
 ಕಳೆಗೈರಲಿ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪೇನು? ಗುಣಿಗಳಾದ ಸಾಹಿತಿಗಳೂ ದಾಸಿಗ
 ಳಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಆಗುತ್ತಿರುವದು ಕನ್ನಡದ ಏಳೆಯ ಚಿಹ್ನೆ. ಆದರೆ
 ಧನದಲ್ಲಿಯೂ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಸಾಹಿತ್ಯರಸಿಕತೆ
 ಯನ್ನೂ ನುಂಗಿಬಿಡುವ ಮೈಗುಣವಿದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಸತ್ತೈಶಾಲಿಗಳ
 ಸತ್ತೈವು ಉಪಕರಣಗಳ ಅನುಕೂಲತೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಎಂಥ ಉಪಕರಣ
 ಗಳನ್ನೂ ಉಪಕಾರಕಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಬಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಲ್ಲಿದೆ-ಎಂಬು
 ದನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು. ಸಾಹಿತ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾದರೆ
 ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಧಿಕಾರವೇ ಹಬ್ಬಿದಂತೆ. ಬೀವನ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಮತ್ತೆ
 ಪರಸ್ಪರ ವೋಷಕಗಳಾದಂತೆ.

ತಾತಯ್ಯನವರು

ತಾತಯ್ಯನವರು ಎನ್ನುವುದು ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಯ್ಯನವರಿಗೆ ಮೈಸೂರಿನ ಜನರು ಇಟ್ಟ ಪ್ರೀತಿಯ ಹೆಸರು. ಹಾಗೆ ಕರೆದರೇನೇ ಮೈಸೂರಿನವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾಸ. ತಾತಯ್ಯನವರಿಗೂ ಆ ಹೆಸರು ಇಷ್ಟ. ಮೈಸೂರು ಜನ, ತಾತಯ್ಯನವರು ಇವರಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವೇ ಅಂಥದು.

ತಾತಯ್ಯನವರು ಬಹಳ ಕಾಲ ಮೈಸೂರು ಮರಿಮಲ್ಲಪ್ಪನ ಹೈಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗಿದ್ದರು. ಆಗ ಅದರ ಕೆಲೆ ಬೇರೆ ಇತ್ತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಬೇಕು, ಕರಿಕ್ಕುಲಂದ ಕಟ್ಟುಗಳು ಬೇಡ, ಪಾಠ ರಸವಂತವಾಗಿರುವಂತೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಭ್ಯಾಸದ ತಾಸು ಬೇಕು— ಎಂಬ ಕೂಗು ಈಗ ಎಲ್ಲಾ ಶಾಲೆಯಲ್ಲೂ ಇದೆ. ತಾತಯ್ಯನವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಓದಿದವರನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ತಿಳಿಯುತ್ತೆ; ಇವೆಲ್ಲ ಇದ್ದವು, ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾದುದೆಲ್ಲ ಇತ್ತು ಎಂದು. ಅವರ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಅವಾಂತರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಭೂಗೋಲು ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ತಲೆಯೊಳಗೆ ತುರುಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಪಾಠ ಎಂದರೆ ಪುರಾಣವಿದ್ದ ಹಾಗೆ, ಹರಿಕಥೆಯಿದ್ದ ಹಾಗೆ.

ಈಗ ಕೂಡ ಗಾಂಧಿ, ದಾಸರ ಮಾತು ಪಾಠದ ನಡುವೆ ಹೇಳುವ ವದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಗೆ ಹೆದರಿಕೆ. 'ಅದೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಬಾರದು....ಅಂದರೆ, ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ.' ಉಪಾಧ್ಯಾಯರೊಬ್ಬರು ಮೊನ್ನೆ

ನೊನ್ನೆ ಹೇಳಿದರು ನನಗೆ. ೩೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ತಾತಯ್ಯನವರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಗೋಖಲೆ, ದಾದಾಭಾಯಿ, ತಿಲಕರ ಹೆಸರು ತಿಳಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ದೊಡ್ಡವರ ಹೆಸರೂ ಕಥೆಗಳೂ ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಗ್ಲಾಡ್‌ಸ್ಟನ್, ವಾಷಿಂಗ್‌ಟನ್, ಮಾರ್ಕ್ಸ್, ಮಿಲ್, ಸ್ಟೆನ್ಸನ್ ಮುಂತಾದವರ ಬಗ್ಗೆ ತಾತಯ್ಯನವರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಅಭಿಮಾನ. ಅವರ ವಿಷಯ ಯಾವಾಗಲೂ ಹೇಳುವುದು ಅವರ ರೂಢಿ. ತಾತಯ್ಯನವರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ದೇಶಾಭಿಮಾನದ, ಸಮಾಜ ಸೇವೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಎಳೆತನದಲ್ಲೇ ಗ್ರಹಿಸಿದವರು ಬಹಳ ಮಂದಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲೇಗೆ ಮುಖಂಡರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಭುತ್ವದ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲೇನು, ಪ್ರಜಾವರ್ಗದ ನಾಯಕನಾದವಿಲ್ಲೇನು- ಈಗ ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಪ್ರೀತಿ, ತಾತಯ್ಯನವರ ಮಹಾ ಪ್ರಸಾದ.

ತಾತಯ್ಯನವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರೀತಿ ಬಹಳ ದೃಢವಾದುದು; ಅದೊಂದು ಅವರ ಹುಟ್ಟುಗುಣ. ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆ, ನ್ಯಾಯವಿಧಾಯಕ ಸಭೆ, ಪೌರಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಅನುಸರಿಸಿದ ರೀತಿಯೇ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಅವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರೀತಿ ಅವರಿಗೆ ಶತ್ರುವಾಗಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಭಾವನೆಗೆ ಸಂಚಕಾರ ಕೊಟ್ಟಿತು. 'ಸಾಧ್ವೀ, ಸಂಪದಭ್ಯುದಯ' ಗಳ ಸಾವಿಗೆ ಕಾರಣನಾಯಿತು. ಸ್ವಾರ್ಥಪರರ ಸಹಸ್ರನಾಮಕ್ಕೆ ಗುರಿವಾಡಿತು. ಬಡತನದ ಬಾಧೆಗೆ ಬಲಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಇನ್ನಾವುದರೂ ತಾತಯ್ಯನವರ ದೃಢ ಜಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸುವರ್ಣಾಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಬೇಕಾದ ಚರಿತ್ರೆ ಅವರದು.

ತಾತಯ್ಯನವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರೀತಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಮೂರಗಿನ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಭಾಷೆ ಬೇರೆ; ಸಂಸ್ಥಾನದ ಭಾಷೆ ಬೇರೆ. ಅವರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟದೆ ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದುದು ಮೈಸೂರಿನ ಸುದ್ದಿವ; ಕರ್ನಾಟಕದ ದುದ್ದಿವ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಳುಗಳೆಲ್ಲ, ಹಿರಿಯರಿಲ್ಲ. ಇದ್ದವರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳೇ ಬಹಳ; ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮಟ್ಟ ಸಾಕಷ್ಟಿಲ್ಲ- ಎಂದು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಕರ್ನಾಟಕವು

ಈಗ ಅನ್ನುತ್ತಿರುವಂತೆ ಆಗ ಅನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಖಿಲ ಭಾರತದ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಈಗಿದ್ದ ಹಾಗೆ, ಕರ್ನಾಟಕವು ಆಗಸ್ತ್ಯಭ್ರಾತೃವಾಗಿ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ. ಸಿ. ಆರ್. ರೆಡ್ಡಿಯವರಿಗೂ ತಾತಯ್ಯನವರಿಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಇನ್ನಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಕುಸ್ತಿಯಾಯಿತು. ಅಂಥವರೇ, ತಾತಯ್ಯನವರು ತಿಲಕರ ಸಮಾನ ಎಂದರು. ಇದು ಬರೀ ಹೊಗಳಿಕೆಯಲ್ಲ, ಚಾಣಾಕ್ಷ ತನದ ಅನುಭವ.

* * * *

ಸಮಾಜಸೇವೆ, ರಾಜಕೀಯ ಜಗಳದ ರಗಳೆ, ಸಭೆ ಸಮಿತಿ-ಇಂಥ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ನಾಯಕರಾದವರಿಗೆ, ಉತ್ತಮವಾದ ಇತರ ಗುಣಗಳು, ಹೃದಯದ ಹೂವಾದ ಸಹೃದಯತೆಯ ಗುಣಗಳು ಅವಕಾಶ ಕೊಡದೆ, ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬಾಡಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ವೇಳೆ ರಸವಂತ ಜೀವನವು ಅದೃಶ್ಯವಾಗಿ, ಬಾಳು ಗೊಡ್ಡು ನಾಯಕತ್ವದ ವ್ಯವಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ತಾತಯ್ಯನವರದು ಹಾಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅರ್ಧ ಶತಮಾನ ಕಾಲ ಅವರು ಹುಡುಗರೊಡನೆ ನಗುತ್ತ ನಲಿಯುತ್ತ ಕಳೆದು ಅನುಭವ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆ ಸಹೃದಯತೆ ಸರಸತೆಯನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಅವರ ದಯೆ, ಪರದುಃಖದುಃಖಿತತ್ವ-ಮೈಸೂರಿನವರಿಗೆ ಮನೆವಾತು. ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಓದುವ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಕಡಿಮೆ. ಈಗ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಖಂಡಾಂತರ ಗೌರವ ಗಳಿಸಿದ ಸರ್ ದಿವಾನ ಬಹದೂರರು ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಆಗ ಬೀದಿಯ ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಓದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಭಿಕ್ಷಾನ್ನ (ಮಾಧುಕರೀ) ವಾರಾನ್ನಗಳ ಭವಣೆ ಬಹಳ. ಅನ್ನ ಶಿಕ್ಷರೆ, ಇರಲು ಮನೆಯಿಲ್ಲ. ಬೇನೆಯಾದರೆ ಬಂದು ನೋಡುವವರಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇದು ಅನುಭವವಾಗಿತ್ತು. ತಾತಯ್ಯನವರಿಗೂ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಬಂತು; ತತ್ಕ್ಷಣವೇ 'ಅನಾಥಾಲಯ' ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಅನೇಕ ಬಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾಯಿತು. ಈಗಲೂ ಅದೇ ಕೆಲಸ ಅನಾಥಾಲಯ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ.

ಹೆಂಗಸೆಂದರೆ ಸೊತ್ತು, ಜೀತದ ಆಳು ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಈಗಲೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮಂದಿ ವಿದ್ಯಾವಂತರಿಗೂ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ತಾತಯ್ಯನವರಿಗೆ

ಈಗ ೬೦ ವರ್ಷದ ಕೆಳಗೆಯೇ ಹೆಂಗಸು ಒಂದು ಜೀವ, ಅದಕ್ಕೂ ಸ್ವತಂತ್ರತೆ ಬೇಕು, ಬೆಳವಣಿಗೆ ಬೇಕು ಎನಿಸಿತ್ತು. ಆಗಲೇ ಅವರಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಪದ್ಧಾಭ್ಯಾಸದ ಹುಚ್ಚು. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಈಗ ಸ್ತ್ರೀಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಸಾರ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಆಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಅದರ ಸಸಿಯನ್ನು ಅವರೂ ಅವರ ಗೆಳೆಯರೂ ನಾಟದಿದ್ದರೆ ಇಂದು ಮೈಸೂರು ಹಿಂದುಳಿದಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ತಾತಯ್ಯನವರು ಅದ್ಭುತ ಮೇಧಾವಿಗಳು. ಅವರಿಗೆ ಜ್ಞಾಪಕ ಶಕ್ತಿ ಬಹಳ. ಓದಿದುದನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗಲೂ ಅವರಿಗೆ ನೆನಪು ಹೆಚ್ಚು. ಇಷ್ಟಿದ್ದರೂ ಅವರ ವಿನಯ ಹೇಳಿ ತೀರದು. ಒಮ್ಮೆ ಅವರೊಂದು ಸಭೆಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು ಆಗ ಹುಡುಗನೊಬ್ಬನು ಒಂದು ನಿಬಂಧನನ್ನೊದಗಿದ. ತಾತಯ್ಯನವರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. 'ನನ್ನನ್ನು ಕಡಿದರೆ ಈ ಹುಡುಗನಂಥ ಮೂರು ತುಂಡಾಗಬಹುದು. ಆದರೇನು? ಈ ಹುಡುಗನ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರರಲ್ಲೊಂದೊ ಭಾಗವೂ ನನಗಿಲ್ಲ' ಎಂದರು. ಗುಣಲೇಶವನ್ನು ಕಂಡರೂ ಬೆಟ್ಟದಷ್ಟಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಔದಾರ್ಯ ಅವರದು.

ತಾತಯ್ಯ ರಸಿಕರೂ ಹೌದು. ಹುಡುಗರಂತೆ ಅವರ ಮನನು ಬಹಳ ಸಂಕ. ಅವರೊಡನೆ ವಿರಾಮವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದವರಿಗೆ ಅದು ಗೊತ್ತು. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಬರೆಯುವದು ಬಿಗಿ. ಅವರು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡು ತಿದ್ದಿ ಒಂದು ತಮಾಷೆಯನ್ನು ಅವರೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹುಡುಗರನ್ನು ಹೊಡೆಯದಿದ್ದರೆ ಪಾಠ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಾಟುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಈಗ ಪ್ರಧಾನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿರುವ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಮೈಸೂರಿನವರು ಅವರಿಂದ ಏಟು ತಿಂದವರೇ. ಮೇಜಿನಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಪೆಪ್ಪರ್‌ವೆಂಟು ಇಟ್ಟೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ವೊದಲು ಏಟು; (ಆಸಾಮಿ ನೋಡಿ ಎಟಿನ ಜೋರು) ಆ ಮೇಲೆ ಪೆಪ್ಪರ್‌ವೆಂಟು. ಅಳುವ ಅರಸ ಸರಸಿಯಾದರೆ ದುಃಖವೂ ಸುಖವೇ.

* * * *

ತಾತಯ್ಯನವರ ಮನೆಮಾತು ತೆಲುಗು. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಕನ್ನಡದ ಬಗ್ಗೆ ಬಹಳ ಆದರ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆದರು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ಉಪ್ಪುಂಡ ನಾಡಿಗೆ ಉರಲಾಗುವದು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮರಾಠರಿಗೇ ಸಂದ ಮೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೂ ಹೇಗೆ ತಾತಯ್ಯನವರಿಗೆ ಈ ದುರಭಿಮಾನದ ತತ್ತ್ವ!

* * * *

ತಾತಯ್ಯನವರ ಗುಣ ಹೇಗೋ ಅವರ ದೇಹವೂ ಹಾಗೇ ಉನ್ನತವಾದುದು. ಬರಬಾರದ ತೊಂದರೆ, ವಿಪತ್ತುಗಳು ಬಂದರೂ ಅವರ ಉನ್ನತ ಗುಣವು ದಣಿದಿಲ್ಲ. ಹೊರಲಾರದ ಮುಪ್ಪು ಬಂದರೂ ಅವರ ಮೈ ಮಣಿದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಸರಳ ಜೀವನ, ನಿಯಮಿತವಾದ ಆಹಾರವಿಹಾರಗಳೂ ಸೇವಾನಿರತತೆಯೂ ಇದರ ಗುಟ್ಟೆಂದು ಅವರೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ತಾತಯ್ಯನವರಿಗೆ ತೊಂಬತ್ತು ವರ್ಷ ಮುಗಿಯಿತು. ತಾಪತ್ರಯ ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಅನಾಥಾಲಯ— ಸಮಾಜಸೇವೆಗಳು ಅವರನ್ನು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಬಿಡುವಂತೆ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ.

ತಾತಯ್ಯನವರು ನೂರುವರ್ಷ ಬದುಕಿರಲಿ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಬಹುದು. ನಾನು ಹುಡುಗ; ಅವರು ಬಹಳ ಹಿರಿಯರು. ಆದರೂ ತಾತಯ್ಯನವರು ನೂರುವರ್ಷ ಬದುಕಿರಲಿ ಎಂಬಾಸೆ ಇದೆ ಎಂದು ಹೇಳದಿರುವಂತಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀ. ಟಿ. ಪಿ. ಕೈಲಾಸಂ

ಬೆಂಗಳೂರು ಮನೆವಾರ್ತೆಪೇಟೆ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ, ಒಂದು ಮಹಡಿ ಮನೆ. ಅದಕ್ಕೊಂದು ಬಿಸಿಲು ಮಚ್ಚು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುವವರಿಗೆ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವುದೆಲ್ಲಾ ಕಾಣುತ್ತೆ; ಕೇಳುತ್ತೆ.

ಎಂಟು ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಬೇಸಗೆ ಕಾಲ. ಸಂಜೆ ೭ ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತು. ಎಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಆ ಮಚ್ಚಿನ ಮೇಲೆ ಹತ್ತು ಹದಿಸೈದು ಜನ ಗುಂಪಾಗಿ ನಿಂತು, ಸಿಗರೇಟು ಸೇದುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲಾ ಮೈಸೂರು ಜರತಾರಿ ರುವಾಳೇ- 'ಶತಮಾನ'ದ ಜನ. 'ಶತಮಾನ'ದ ಜನ ಎಂದರೆ Century club ನವರು ಅಂದ ಹಾಗೆ. ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಮೀರಿದ ಸಂಬಳದವರು.

ಇವರ ನಡುವೆ.... ಮೊದಲೇ ಗೊನು ಬಿನ್ನು. ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಲಗಡೆ ಬಾಗಿ ಗಬಗಬ ಮಾತಾಡುತ್ತಿತ್ತು, ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿ. ಮಾತಿ ಗಿಂತ ಧ್ವನಿಯೇ ಬಹಳ. ಮುಖ.... ವಿಚಿತ್ರ. ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿಕಾರಗಳಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿಚಿತ್ರ. ಸೇರಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಗುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಡಾರ್ವಿನ್ ತತ್ವದ ನಾಟಕ-ಸಾಭನಯ ತರ್ಕ-ಗೋವಿಂದನ ಗೋತ್ರ ಗೋರಿಲ್ಲಾನದು, ಎಂಬ ಗಹನ ಸಿದ್ಧಾಂತ.... ಇರಬಹುದು ಅಂತ ಮೇಲೆ ಹೋದೆ.

ನಡುವೆ ನಿಂತಿದ್ದದ್ದು, ಕೈಲಾಸಂ. ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಅಭಿನಯವಲ್ಲ; ಸಾದಾ ಮಾತು.

ಸಿಗರೇಟಿನ ಹೊಗೆ ಮತ್ತೆ ಮೊದಲು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ 'Karmarthi' ನಾಟಕ ಮೊದಲಾಯ್ತು. ಅಂದರೆ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಇನ್ ಫರೆನ್ಸ್ ಮಾಡಬೇಡಿ. ನಟರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಿಲ್ಲ 'ಭೂಪತಿ'ಗೆ. ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರ. 'ಅಸ್ ಟು ಡೇಟ್ ಅಮ್ನಿಯಸ್'ನೂ ಅವನೇ, ನೋ ಟೆಂಜರ್ 'ನಾಗೂ' ನೂ ಅವನೇ. ಕಂಡಕ್ಕೂ, ಕವಿ, ಎಲ್ಲಾ ಕಲಸುಮೇಲೋ ಗರ. ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಬರೆದಿದ್ದ ಮೊದಲನೆ ದೃಶ್ಯ. ಅಲ್ಲ; ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ್ದದ್ದು. ಬರೆಯೋದಂದರೆ ಗೊತ್ತೇ ಇಲ್ಲ 'ಭೂಪತಿ'ಗೆ. ಹುಡುಗ ನಾಗರಬೇಕಾದರೆ ಮೇಷ್ಟ್ರಿಗೆ ಮಣ್ಣು ಮುಕ್ತಿಸಿದ ಮೂರ್ತಿ. ಕಡೆಗೆ ಕಾಗದ ಪತ್ರ ಬರೆಯೋ ಗ್ರಹಚಾರವೂ ಇಲ್ಲ.

ಕರ್ನಾಠಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ....ಭೀಷ್ಮರನ್ನು ಏನೆಂದು ಸಂಬೋಧಿಸ ಬೇಕು ದ್ರೋಣರು? ಅವರಿಗಿಂತ ಇವರು ವಯೋವೃದ್ಧರು; ಜ್ಞಾನ ವೃದ್ಧರು. ನಮಸ್ಕಾರ ಅಂದರೆ ತಾವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಇವರು ಕ್ಷತ್ರಿಯರು. ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡೋಣವೇ, ತ್ರಾಣ ಸಾಲದು. ಎಲ್ಲಾ ತೊಡಕು, 'ತಕ್ಲೀಫು'. ಮೂರು ಮಧ್ಯಾನ್ಹ ಆದವು. ಮೂವತ್ತು ಸಿಗ ರೇಟುಪ್ಯಾಕು ಸುಟ್ಟು ಹೋದವು. ಕಡೆಗೆ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆರಾಣೆ ನಾವೆಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾಗ ಬಂತು ಅದು. Salutations Gangeya!- ಹೀಗೆ ಮಾತು ಮಾತಿನ ಔಚಿತ್ಯದ ಮಾಹಿತಿಯೆಷ್ಟೋ ಮಹನೀಯನಿಗೆ ನಾಟಕದ ಬಗ್ಗೆ.

ಭೂಪತಿ ಅಂದೆನಲ್ಲ. ಹಾಗಂದರೆ ಸಾಕು ಕೈಲಾಸಂ ನಮ್ಮವ. ಅದರೆ ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ನಗದಿದ್ದರೆ ಬಂತು ಆವೇಶ; ಮಾತು ಸುರಿಮಳೆ. ತಡೆಯಿಲ್ಲ, ಕಡೆಯಿಲ್ಲ. ನಗದವನೂ ಸಕ್ಕ, ಸಕ್ಕವನು ಅತ್ತ. ಅಂದರೆ ನಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಗೆ ಬಹಳ. Ibsen ನದು ಇನಿವಾತು, Galsworthy ದು ಗೆಳೆವಾತು, Shaw ನದು ಸುಡೋ ಮಾತು, ಕೈಲಾಸಂದು ಕೊಡಲಿ ಪೆಟ್ಟು- ಇದು ಅವನದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

* * * *

ಬೆಂಗಳೂರು ಆಮೇಷೂರು ಕ್ಲಬ್ಬಿನವರು, ಪ್ರಹಸನಗಳಡೊಂದು ಸ್ಪರ್ಧೆ ನಡೆಸಿದರು ೧೯೧೯ರಲ್ಲಿ. 'ಬೊಕ್ಕುಗಟ್ಟಿ'ಯ 'ಗುಂಡೂ' ರಾಯನಿಗೆ

ಪೊದಲನೆ ಬಹುಮಾನ ಒಂತು. ಬರೀ ಹರಟೆಯು ಬೊಟ್ಟು ಕೈ-
ಕೈ ಅನ್ನೋದು ಕೈಲಾಸಂ-ದ ತದ್ಭವ, Diminutive - ಗಟ್ಟಿ ಗುಂಡೂ
ರಾಯನಾದ. ಬೆಂಗಳೂರು ಬೀದಿಲೆಲ್ಲ 'ಬಣ್ಣದ ಬೀಸಣಿಗೆ' ಸಾತೂ
ಸಾತೂನ ಸುದ್ದಿನೇ. ಫೇಲಾದ ಫಟಿಂಗರ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡೋ
ವಾಗೆಲ್ಲ ಮಾಧೂನ ನೆನಪೇ ಮಾತಾಪಿತ್ಯಗಳಿಗೆ.

ಕೇಳೋರಿದ್ದರೆ 'ಕಿರಿಚಿಕೊಳ್ಳೋದಕ್ಕೆ' ಕಡಿಯೇ ಇಲ್ಲ ಕೈಗೆ:
ಆಡುವವರು ಆದರೆ ಅಂತ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ. ಕನ್ನಡ, ಇಂಗ್ಲಿಷು
ಎಲ್ಲಾ ೩೫-೪೦ ನಾಟಕ ಇವನದು. Shakespeare, Shaw ರು ಸಹಿತ
ಸೋತು ಹೋದರು Seven and Twenty ಗೆ. ಆದರೇನು, ಎಲ್ಲಾ
ಅಮುದ್ರಿತ ಗ್ರಂಥ ರಾಶಿ. ಆರೋ ಎಳೋ ಅಪ್ಪಿ ತಪ್ಪಿ ಆಚ್ಚಾದವು.
ಉಳಿದವನ್ನು ಅಚ್ಚು ಹಾಕೋ ಧೈರ್ಯ ಅನುಭವವಿಲ್ಲದವರಿಗೇ ಬರ
ಬೇಕು, ಬಂದರೆ. ಒತ್ತಕ್ಕುರಗಳ ಒದ್ದಾಟ, ಓಡುವವರಿಗೆ ಬಹಳ ಬೇಸರ.

ಬಳ್ಳಾರಿಯವರ ತೆಲಗು ನಾಟಕವಾದರೆ 'ಆಂಧ್ರ ನಾಟಕ ಪಿತಾ
ಮಹ'ನನ್ನು ಸುತಿಸಿ, ನಾಂದೀಪದ್ಯ ಸುಡಿದು, ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ ಗೊಂಬೆಗೆ
ಹೂವಿನ ಹಾರ ಹಾಕೋದು ಕ್ಲಬ್ಬಿನವರ Custommoo. ಕಂಡು ಕಿಡಿ
ಯಾದ ಕೈ. ತನ್ನ ತಪ್ಪಿರಿಗೆ ತಾನೇ ತೊಡಿಸಿದ ತೋರಣ. ನನಗೆ ನಾನೇ
ನವೋ ಎಂದು, 'ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಹಸನ ಪ್ರಸಿತಾಮಹ'ನಾದ. ಅದೆಲ್ಲಾ
ಜಂಬವಲ್ಲ; ಜಂಬಗಾರರ ಪ್ರತಿಜಂಬ. ಜಂಬ ಸೇರದು ಇವನಿಗೆ.
ಆದರೆ ಜಂಬದ ಕೋಳಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನಂಬಿದ ಬೆಕ್ಕು. ಇದೇ ಇವನ
ನಗೆಯಹೊಗೆ- ಕೊಡಲಿ.

ಎನು ಬೇಕು ನಿಮಗೆ? Photography ಯಿಂದ Philosophyಯ
ವರೆಗೆ, ಅಂಗಸಾಧನೆಯಿಂದ ರಂಗಭೂಮಿಯ ವರೆಗೆ- ಕೈಲಾಸಂನ
ಕೈಯಿದೆ. ಎನ್ನೋದವಿದೆ; ಎಕಟತನವಿಲ್ಲ. ಎಮರ್ಶಿಯಿದೆ; ಎರೋಧ.
ವಿಲ್ಲ. ಸಿಡುಕಿನೆ; ದುಡುಕಿಲ್ಲ. ಎಲಾಯತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಹಾಕೀ ಆಟದಲ್ಲ
ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗೋಲ್‌ಕೀಪರು; ಬೆಂಗಳೂರೂಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಫಿಚಿಕಲ್ ಕಲ್ಪ
ರದ ಅಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರೊಫೆಸರು. ನವೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರಿಲ್ಲವೇ
ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ? ಹಾಗೇ....ಅಭಿನಯದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯ, ಕೈ....

ಬೇರೆ ಜೀವಂತ ಜನ. ಇದೇ ಕೈಲಾಸಂನ ನಾಟಕದ ಜೀವಾಳ. ತಸ್ಪೀರು-
ಫೋನೋಗಳ ವ್ಯವಹಾರ.

ಬರೀ ನಾಟಕವಲ್ಲ. ಕವಿತಾಶೋಕದಲ್ಲೂ ಕಾಲಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಕೈ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿವೆ. ನಮ್ಮ ಜನರಿಗೆ ಅದರ ಸವಿ ಸಿಗೋ ಹಾಗಿಲ್ಲ. Lake, Kaikayee, Naked Truth ಮುಂತಾದವು ಕೇಳಿದವರ ಕರುಳನ್ನು ಕೆಲವು ಸಾರೆ ಕರಗಿಸಿವೆ.

* * * *

ತೋಳಿಲ್ಲದ ಬನೀಸು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನೀಲಿ ಅಂಗಿ. ತೀರಿತು ವೇಷದ ಆಡಂಬರ. ಊಟ; ಇದ್ದರೆ ಆಯುತ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ. ದಿನಕ್ಕೆ ಹತ್ತು ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಗರೇಟು, ಹತ್ತು ಲೋಟ ಕಾಫಿ. ಸೇದಿ ಬಿಸಾಡಿದ ತುಂಡು ಗಳಾದರೂ ಸರಿ, ಮೂರು ದಿನದ ಕಾಫಿಯಾದರೂ ಸರಿ. ರೀತಿ ಬಹಳ ಸರಳ. ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಇವರ ಬಂಗಲೆ ದೊಡ್ಡದು. ಇವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕುದುರೆ ಲಾಯದ ಮಗ್ಗುಲಿನ ಮೂಲೆಕೋಣೆ. ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕನ ಕಲ್ಪಾಂತದಾದರೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಕೈಲಾಸಂನ ತಾಯಿಸುಡಿ ತಮಿಳು. ಆದರೆ ಸಾತೂ ಪಾತೂನ ಕನ್ನಡ 'ಕೇವಲ ಕನ್ನಡ'- ಅವನ ವಿದ್ಯೆ ಸೈನ್ಯ, ಜಿಯಾಲಜಿ. ಆದರೆ ಆಯುಷ್ಯವೆಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ. ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಮೆರೆದು ಮಾಯವಾದರೂ ಮೂಡಿದ ಮಾತು ಮರೆಯೋದು ಅವರ ಮನೆತನದಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಮೂರು ಮೂರು ವರ್ಷ ಮನೆಯನ್ನೇ ಮರೆಯೋ ಮರಗೂಳಿ. ಸಿಗರೇಟಿಲ್ಲದೆ ಸಾಗೋದಿಲ್ಲ ಒಂದು ಸೆಕೆಂಡಾದರೂ, ಆದರೆ, ಸನ್ಮಾಸಿಯಾಗಿ ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಸಾಗುತ್ತೇನೆ ಅನ್ನೋ ಸಾಹಸಿ.

ಅದೊಂದು ಅರಿಯಲಾರದ ಸ್ವಭಾವ. 'ಜಲಹುತ ಭುಕ್ ನ್ಯಾಯ', 'ಕರಗುವ ಕಬ್ಬಿಣ', ವಿರೋಧಗಳ ಒಗಟು. ಬೆಂಕಿಯಂಥ ಮಾತು; ಕೊಡಲಿಪೆಟ್ಟಿನ ಹಾಗೆ; ಎಂದು ಅವನ ಟೀಕೆಗೆ ಹೆದರಿ ಹತ್ತರ ಹೋದವರು, " ಅಯ್ಯೋ, ಬೆಣ್ಣೆಯಂಥ ಸ್ವಭಾವ; ಏನು ಮೆತ್ತನೆ ಮನಸ್ಸು" ಅಂತ ಹಿಂದಿರುಗಿದ್ದಾರೆ. ಬಹಳ ಬುದ್ಧಿವಂತ, ವಿದ್ಯಾವಂತ; ಅಂತ ಮಾತಾಡಿಸಿದವರು, " ಇದೇನು, ಹುಚ್ಚನ ಹಾಗೆ " ಅಂದರು.

“ಬಳ್ಳೇನಕಲಿ, ಹೋತ್ತು ಸುಖವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತೆ” ಅಂತ ಹೋದವರು ಮೂಗಿನ ಮೇಲೆ ಬೆರಳಿಟ್ಟು, “ಎನು ವೇದಾಂತ, ಆಸಾಮಿ, ಪರವಾ ಇಲ್ಲ” ಅಂದರು. ಆದರ ಪರವೆಯೇ ಇಲ್ಲ ‘ಭೂಪತಿ’ಗೆ. ಕೋಗಳಿದರ ಮೂಸಲಿಂದ ಹೊರಗೇ ಹಾದಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬೈದರೆ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅದೊಂದು ವಿಚಿತ್ರ ಜೀವ, ಸ್ವತಂತ್ರ ಜೀವ. ನೇಮವೆಂಬುದು ನಿಲ್ (Nil) ಹಾದಿ, ಹೋದದ್ದೇ.

ಈಗ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇವರ ಸಂಚಾರ ಬಹಳವಂತೆ. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ನಿರುದ್ದೇಶ. ಆದರೆ, ಮೈಸೂರು ಮನೆಮಾತು, ಮೈಸೂರಿನ ಬಾಳು ಬದುಕು, ಹೃದಯ, ಬುದ್ಧಿ - ಉತ್ತರಕರ್ನಾಟಕದವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥವಾಗುವುದು ಅದರ ಫಲ. ಅವನ ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ನೀತಿಯಿ ದ್ದಂತೆ. ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಫಲ. ಮೂಲೋದ್ದೇಶವಲ್ಲ.

ಈ ತಿರುಗುತ್ತಿಪ್ಪಣ್ಣ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಂತೆ—ತಲೆಯೊಳಗಿನ ಥಾಟ್ ಹೊರಗೆ ಬಂತು. ಹತ್ತರ ಇದ್ದವರು ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು. “ನಾಗತ್ತಿಗೆ ಮೀಸೆ ಬಂದ್ರೆ ನಾವೂ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಾ ಅಂತ ಕರೆಯಬಹುದು”ಸುಮ್ಮ ನಾದೆ.

ಕೀ. ಶೀ. ರೊದ್ದರಾಯರು

ಕಳೆದ ತಿಂಗಳು ಶಾಂತೇಶ ವಾಚನಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಪಿತಾಮಹ ಶ್ರೀ. ದಿವಾಸ ಬಹಾದೂರ ರೊದ್ದರಾಯರ ಭಾವಚಿತ್ರದ ಅನಾವರಣವಾಯಿತು. ವಾಚನಾಲಯದವರು ತಮ್ಮ 'ಮೆಳಲು ಸೇವೆ' ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ, ಶಾಶ್ವತವಾದ ಭವ್ಯ ಸ್ಮಾರಕವೊಂದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗದಿರುವುದು ದೊಡ್ಡ ಕೊರತೆಯೆಂದು ಹೇಳಲೇಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ರೊದ್ದರಾಯರು ಇಡೀ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಮನೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೊಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಮೈಸೂರು, ಮಂಗಳೂರಿನ ಕಡೆ ಇವರ ಹೆಸರು ಕೆಲವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ಅರಿಯದವರೇ ಇಲ್ಲ. ಇವರ ಆಶ್ರಯ, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹನಗಳನ್ನು ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪಡೆಯದವರು ಕಡನೇ. ಇವರ ಸ್ವಭಾವ ಅಷ್ಟು ಸರಳ. ಹತ್ತಿರ ಬಂದವರಿಗೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಆಪ್ತರು ಇವರು, ಬಳಗದವರು ಎನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇವರು ಮನಸು ಬಿಚ್ಚಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತು ಅಂಥದು. ಅಳ ತಾಸೂ ಆರ್ತರಿಗೆ, ಬಡವರಿಗೆ, ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಇವರದು ಮುಕ್ತದ್ವಾರ; ಬಳಿಗೆ ಬಂದವರು ಜೋಲು ವೋರೆಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದುದೇ ಇಲ್ಲ. ಎಂಥ ಸಹಾಯವೂ ಇವರ ಮನಸಿಗೆ ಮೀರಲಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಂತೂ ಇವರು ಅಲಭ್ಯ ದೇವತಾ ಸ್ವರೂಪ.

ಅವರ ವಿದ್ಯಾಪ್ರೇಮೆ ಅಷ್ಟು ಬಲವಾದುದಂತಲೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾಲೇಜು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಹಳ್ಳಿಹಳ್ಳಿ ತಿರುಗಿ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿ ಕೂಡಿಸಿದರು ಅದಕ್ಕಾಗಿ. ಕಾಲೇಜು ಮೊದಲಾದ ಮೇಲೆ ತಾವಿರುವ ವರೆಗೆ ಕಾಲೇಜಿನ ಬಗ್ಗೆ ಇವರ ಆಸೆ, ಮಗುವಿನ ಮೇಲೆ ತಂದೆ ತೋರಿಸುವಂಥದು. He was a professor without a portfolio ಎಂದು ಕಾಲೇಜದ ಪ್ರೊಫೆಸರರೊಬ್ಬರು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಅವರಿಲ್ಲದೆ ಕಾಲೇಜಿನ ಯಾವ ಕೆಲಸವೂ ಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಕೆಲವು ದಿನ ಇವರು ಶಾಲಾ ಇನ್‌ಸ್ಟ್ರಕ್ಟರರಾಗಿದ್ದರು. ಆಗ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಶಾಲೆಗಳು ೧೩೭. ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ೬೧೩ ಆದವು. ರಾಯರು ಬಹಳಕಾಲ ಟ್ರೀನಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿದ್ದರು. ಈ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಆಗ ಎಷ್ಟೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಷ್ಟು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ಇಲ್ಲ. ಕಾಲೇಜದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಇವರ ಮೇಲಿದ್ದ ಪ್ರೇಮ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಬರೆಯುವ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಯಾರೂ ನಂಬಲಾರರು. ಆದರೆ ಅವರು ಕಾಲೇಜು ಬಿಟ್ಟು ಮೇಲೂ ಅಲ್ಲಿ ಇವರ ಸ್ಥಾನವು ಇವರದೇ ಇತ್ತು. ಯಾರಿಗೂ ಅದು ಸಿಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾದ ಬಹಳ ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ, ಒಮ್ಮೆ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಊರ ಹೊರಗೆ ಇದ್ದ ಹುಲ್ಲು ಬಣವೆಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಬಿತ್ತು. ರಾಯರಿಗೆ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಕಾಲೇಜದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಸುದ್ದಿ ಹೋಯಿತು. ಗುಂಪಿಗೆ ಗುಂಪೇ— ೭೦೦ ಮಂದಿ— ಬಂದು ನಿಂತರು. ತಾಸಿನೊಳಗಾಗಿ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿದ್ದ ಹುಲ್ಲು ಬಣವೆಗಳು ದೂರ ಸರಿದಿದ್ದವು. ಬೆಂಕಿ ಆರಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ರಾಯರ ಮನೆಗೆ ಇಡೀ ತಂಡವೇ ಹೋಯಿತು. ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹಂಡೆಗಳಲ್ಲಿ ತಯಾರಾಗಿತ್ತು, ಚಹಾ. ರಾತ್ರಿ ೧೨ ಗಂಟೆಗೆ ಕಾಲೇಜಿನ ತನಕ ಹೋಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದರು.

ರಾಯರದು ಅಸದೃಶ ಜ್ಞಾಪಕಶಕ್ತಿ. ಜನರ ಬಗ್ಗೆ ಬಹಳ ಅಭಿಮಾನ. ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನರಿಯದವರಿಲ್ಲವೆಂದೆನ್ನಲು. ಇವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದವರೂ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರ ತಂದೆ ತಾತಂದಿರ, ಇಡೀ

ವಂಶಾಸಳಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯು ಇವರಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಯಾರಾದರೂ ಹುಡುಗರು ಹತ್ತರ ಹೋದರೆ 'ಇಂಥವರ ವೊಮ್ಮಗ, ಇಂಥವರ ಪುಗ' ಎಂಬುದರ ಪುರಾಣ ಬಂದೇ ಬರಬೇಕು. ಒಮ್ಮೆ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ವಿಲಾಯತಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಇವರ ಸಹಾಯ ಕ್ರಾಂತಿಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ. ' ಇಂಥವರು ನಿಮ್ಮ ದೂರಿಸ ಆಪ್ತರು, ಅವರನ್ನೂ ನೋಡು ಅವರಿಂದ ಸಹಾಯವಾಗಬಹುದು' ಎಂದರಂತೆ. ಅವರ ಹೆಸರೇ ಇವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಆ ಸಂಘಂಧ ತಿಳಿದು ಬಂತು. ಜನರು, ಅವರ ಕಷ್ಟಸುಖಗಳು, ಅವರ ಮನೆತನದ ಮಾತುಗಳು- ಇವರಿಗೆ ತಿಳಿದಷ್ಟು ಆಯಾ ಜನರಿಗೇ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.

ಇವರ ಮಾತೃಭಕ್ತಿಯು ಕಟ್ಟುಕತೆಯ ಜಾತಿಯದು. ತಾಯಿ ಮಾತು ಎಂದೂ ವಿಾರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಇದು ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ನಾಪಾಸಾದರೆ ಇವರ ತಾಯಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರಾಯ್ತು; ಸಾಸಾದಂತೆಯೇ. ಇವರ ಮಾತೃಭಕ್ತಿ ಎಷ್ಟೋ ಜನಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಹುರುಪಿನದಾಗಿತ್ತು.

ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ಬಹಳ ಒಡತನ. ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ, ದಿನಾ ಹತ್ತು ಮೈಲು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ನೌಕರಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತರ ಕೆಲಸ. ಇರುವುದು ಮದಿಹಾಳ. ಎಣ್ಣೆಗೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಬೀದಿಯ ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಓದಿದರು. ಆ ಅನುಭವವೇ ಇವರ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳ ತಾಯಿ. ಅದೇ ಇವರ ಜೀವನವನ್ನರಳಿಸಿತು. ಅವರ ಮಹಾ ಆತ್ಮದ ಕೇಲು ಇದು. ಅದೆ, ಆ ಆಗಾಧ ಕರ್ತೃತ್ವಶಕ್ತಿ ಅಸಾರ ಪ್ರೇಮ ಕರುಣಗಳ ಮೇಳನ.

ಆಧಿಕಾರದಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾದ ಮೇಲೆ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಸಾಜಿಕ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟರು. ಕಾಯದೇಮಂಡಲ, ಜಿಲ್ಲಾ ಬೋರ್ಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದಿನ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯಪರಿಷತ್ತನ್ನೇಳನ, ಏಕೀಕರಣ ಪರಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು.

ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ- ಕನ್ನಡ ಅಭ್ಯಾಸದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ

ಕೀ. ಶೀ. ರೊದ್ದರಾಯರು

ಕೊಡ ತಿಂಗಳು ಶಾಂತೇಶ ವಾಚನಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಪಿತಾಮಹ ಶ್ರೀ. ದಿವಾನ ಬಹಾದೂರ ರೊದ್ದರಾಯರ ಭಾವಚಿತ್ರದ ಅನಾವರಣವಾಯಿತು. ವಾಚನಾಲಯದವರು ತಮ್ಮ 'ಮಳಲು ಸೇವೆ' ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ, ಶಾಶ್ವತವಾದ ಭವ್ಯ ಸ್ಮಾರಕವೊಂದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗದಿರುವುದು ದೊಡ್ಡ ಕೊರತೆಯೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ರೊದ್ದರಾಯರು ಇಡೀ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಮನೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೊಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಮೈಸೂರು, ಮಂಗಳೂರಿನ ಕಡೆ ಇವರ ಹೆಸರು ಕೆಲವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ಅರಿಯದವರೇ ಇಲ್ಲ. ಇವರ ಆಶ್ರಯ, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹನಗಳನ್ನು ಬಂದಿಲ್ಲೆಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪಡೆಯದವರು ಕಡನೇ. ಇವರ ಸ್ವಭಾವ ಅಷ್ಟು ಸರಳ. ಹತ್ತಿರ ಬಂದವರಿಗೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಆಪ್ತರು ಇವರು, ಬಳಗದವರು ಎನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇವರು ಮನಸು ಬಿಚ್ಚಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತು ಅಂಥದು. ೨೪ ತಾಸೂ ಆರ್ತರಿಗೆ, ಬಡವರಿಗೆ, ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಇವರದು ಮುಕ್ತದ್ವಾರ; ಬಳಿಗೆ ಬಂದವರು ಜೋಲು ವೋರೆಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅಂಥ ಸಹಾಯವೂ ಇವರ ಮನಸಿಗೆ ಮೀರಲಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಂತೂ ಇವರು ಅಲಭ್ಯ ದೇವತಾ ಸ್ವರೂಪ.

ಹರಡೇಕರ ಮಂಜಪ್ಪನವರು

ಅಂತಿಮನಾಮಗಳು ಅನ್ವರ್ಥನಾಮಗಳಾಗುವ ಸಂಭವ ಬಹಳ. ಇಟ್ಟ ಹೆಸರುಗಳು ಹೆಸರಿಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣುವವು. ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳು ಮಂತ್ರಗಳಂತೆ ನಮ್ಮನ್ನು ತಮ್ಮಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವು. 'ಹೆಸರು ಹಾಲಯ್ಯ ಮೊಸರಿಗೆ ನೀರಿಲ್ಲ' ಎಂಬ ಅನುಭವಬಂದರೂ, ಹೆಸರೂ 'ಮಧುರ' ಕೃತಿಯೂ ಮಧುರ ಎಂದು ಮಧುರ ಕವಿಯೇ ಹೇಳಿ ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆಗುವದೂ ಉಂಟು. ಒಮ್ಮೆ ಒಬ್ಬರು ನಗೆಯಲ್ಲಿ:- ಕೃಷ್ಣ ನೆಂಬ ಹೆಸರು ಕಾರಸ್ಥಾನಕ್ಕೂ ಮಧುನೆಂಬ ಹೆಸರು ಪರಪಕ್ಷಖಂಡನಕ್ಕೂ ವೆಂಕಟೇಶನೆಂಬ ಹೆಸರು ಬರಿಗೈತನಕ್ಕೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಸುವದುಂಟು ಎಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿ ಒಳ್ಳೆ ಐತಿಹಾಸಿಕರಂತೆ 'ಬೇಕಾದರೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವೆ' ಎಂದರು. ಆದರೆ ಇದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ದುರಭಿಮಾನ. ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೂ ತಮ್ಮವರು ತೊಟ್ಟಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಹೆಸರು ಜನರು ಜಗದಲ್ಲಿಟ್ಟ ಹೆಸರಿನಂತಾಗುವ ಘಟನೆಯು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುವಂತಹದಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಮಂಜಪ್ಪನವರನ್ನು ನೋಡಿ ನೋಡಿದಾಗೆಲ್ಲ ಈ ವಿಚಾರವೇ ನನಗೆ ಹೊಳೆಯುವದು. ಅವರ ಉಡುಗೆಯ ಬಿಳಿಖಾದಿ! ಅವರ ಮೈ ಬಿಳಿ ಛಾಯೆ! ಅವರ ಹಣೆಯ ಬಿಳಿ ಎಭೂತಿ! ಎಲ್ಲವೂ ಬಿಳಿದು, ಸ್ವಚ್ಛ, ಶುಭ್ರ. ನಿರ್ದುಷ್ಟವಿಚಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಅವರ ಮಾತೂ ಬಿಳಿ. ನೀತಿ ನಿಷ್ಠೆಯ ಮೂಲಕ ಅವರ ಕೃತಿಗಳೂ ಬಿಳಿ. ಬಿಳಿ ಮಂಜೆ ಮೈಗೊಂಡು ಬಂದಿತೇನೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಕಂಡಾಗಲೆಲ್ಲ

ಎನಿಸುವದು. ಅವರ ನೈತಿಕ ಮತ್ತು ನೈಷ್ಠಿಕ ನಿಷ್ಠುರತೆಯ ಮೂಲಕ ಅವರ ಮಾತಿನ ಮಂಜು ಒಪ್ಪೊಮ್ಮೆ ತಣ್ಣಗೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರೂ ಚಳಿಯು ಮೈಚಳಿ ಬಿಡಿಸಿ ಉದ್ದೋಗ ಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂತೆ ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಆ ಶಕ್ತಿಯೂ ಉಂಟು. ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರಲ್ಲಿಬ್ಬರಾದ ಶ್ರೀ. ಕೇಸರಿ ಎಲ್. ಎಲ್. ಬಿ. ಧಾರವಾಡ, ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಹಿರೇಮಠ ಎಲ್. ಎಲ್. ಬಿ. ಹಾವೇರಿ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಶ್ರೀ ಮಂಜಪ್ಪನವರ ಸಮಾಗಮದಿಂದ ಪ್ರವರ್ತಕ ಬುದ್ಧಿಯವರಾಗುವದನ್ನೂ ಬಲ್ಲೆ; ಅವರ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿ ತಣ್ಣಗಾದವರನ್ನೂ ಬಲ್ಲೆ. ಆದು ಏನೇ ಇರಲಿ-ಶ್ರೀ ಮಂಜಪ್ಪನವರು ಬಿಳಿಮಂಜಿನಂತಿರುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಬಿಳಿದಲ್ಲದುದು ಎಂದರೆ ಅವರ ಕಣ್ಣು ಮತ್ತು ಅವರ ಫೌಂಟನ್ ಪೆನ್ನು (Fountain pen).

ಆದರೆ ಇವೆರಡು ಕೂಡ ಅವರು ನಡೆಸಿರುವ ಶುದ್ಧೀಕರಣದ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನಗಳು. ಅಜ್ಞಾನದ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸಿ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರುವದು-ಅಶುದ್ಧಚರಣೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕಿ ಶುದ್ಧಚರಣೆಯನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವದು-ಇವೇ ಅವೆರಡರ ಕಾರ್ಯ. ಅವರು 'ಧನುರ್ಧಾರಿ'ಯ ಸಂಪಾದಕರೆ ಆಗಲಿ, 'ಖಾದಿ'ಯ ಸಂಪಾದಕರೆ ಆಗಲಿ ಹರಿಹರದ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಶ್ರಮದ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರೇ ಆಗಲಿ, ಅಲಮಟ್ಟಿಯ ವೀರಶೈವ ವಿದ್ಯಾಲಯದ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರೆ ಆಗಲಿ; 'ಭಾರತೀಯರ ದೇಶ ಭಕ್ತಿ'ಯ ಲೇಖಕರೆ ಆಗಲಿ; 'ಬಸವೇಶ್ವರ ಚರಿತ್ರೆಯ' ಲೇಖಕರೆ ಆಗಲಿ ಅವರ ಫೌಂಟನ್ ಪೆನ್ನು ಅಸಂಸ್ಕೃತರನ್ನು ಸುಸಂಸ್ಕೃತರನ್ನಾಗಿಯೂ ಸಿರಕ್ಷರನ್ನು ಸಾಕ್ಷರರನ್ನಾಗಿಯೂ ಬೆಳ್ಳೆಕ್ಕುರಿಗರನ್ನು ಆಕ್ಕುರಿಗರನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಲು ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಂತೆ ತೊಡಗಿದೆ. ಮಂಜಪ್ಪನವರು ಹುಟ್ಟು ಬೋಧಕರು ಶಿಕ್ಷಕರು, ಸುಧಾರಕರು. ಅವರ ನಾಡಿನವನೇ ಆದ ಸರ್ವಜ್ಞ ಮೂರ್ತಿಗೂ ಅವರಿಗೂ ಎಷ್ಟೋ ಸಾಮ್ಯವಿದೆ. ಒಂದು ಮೈಷಮ್ಯವೂ ಇದೆ. ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ಹಾಸ್ಯ ಇವರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಸರ್ವಜ್ಞನದು ಪದ್ಯ, ಇವರದು ಗದ್ಯ. ಭೇದವು ಚಿಕ್ಕದಾದರೂ ಅಂತರವು ದೊಡ್ಡದು.

ಮಂಜಪ್ಪನವರು ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ನಾಡನ್ನಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನಾಗಿ ಕಟ್ಟುವವರಲ್ಲೊಬ್ಬರು. ಅವರ ಉದ್ದೋಗವು ಅವ್ಯಾಹತ. ಅವರ

ಪ್ರಯತ್ನವು ನಿರೋಧಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂಜರಿಯದಂತಹದು, ಕಥೆಯೊಳಗಿನ ಅವಿಯಂತೆ ಸಾವಕಾಶವಾದರೂ ಸಂತತವಾಗಿ ಅವರು ಸಾಗಿರುವರು ಅವರ ಕಾರ್ಯಗತಿಗೆ ಚಿಕ್ಕೆಗಳಂತೆ ಅವಸರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ವಿರಾಮವೂ ಇಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಎಂಜೀ ಗಲಾಟೆಯ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ನಿರಶ್ಚಯ ಸಮಾಜವನ್ನು 'ಕೋಪಂ ಸೋಪಂ'ಗಳೆಂಬ ಗಜಿಬಜಿ ಹೊಗದ ಬಂದು ಉನ್ನತಸ್ಥಿತಿಗೆ ತರಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಆ ಮಟ್ಟಿಯ ನಿರಶ್ಚಯ ವಿವಾಳಯವು ಈಗಿನ ಅವರ ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆ. ಅವರ ಸಿದ್ಧ ರನಾಯನಗಳು ಹೊರಬಿದ್ದು ಮೇಲೆ ಅವುಗಳ ಉಪಯೋಗ ದಿಂದಾಗುವ ಅನುಭವದಿಂದಲೇ ಅವರ ಇಚ್ಛೆಯು ಎಷ್ಟು ಈಡೇರುವದು ಬಿಡುವದು ನೋಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅವರಂಥ ಪ್ರಯತ್ನವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವದು ಅಸಂಭವ.

ಶ್ರೀ ಮಂಜುಪ್ಪನವರು ಮಂಡಿಸಿಂತೆ ಶುಭ್ರವಾಗಿ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅದರಂತೆಯೇ ರಹಸ್ಯಮಯವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಸ್ವಭಾವತಃ ಪ್ರಯೋಗ ಶರಣರು. ಕರ್ಮಯೋಗದವರಾದರೂ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಂತೆ ಪರಿಣಾಮದ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟು ಕೆಲಸ ಮಾಡತಕ್ಕವರು. ಮಂಜು ರೂಪವನ್ನೂ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ಗಾಳಿಯ ಅನುರೋಧ ದಿಂದ ಬದಲಿಸುವಂತೆ ಇವರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಲ್ಲಟಗಳಾಗಿರುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಅದಾವುದೂ ಸ್ವಾರ್ಥದಿಂದಲ್ಲ. ಮಾನವಕುಟುಂಬದ ಹಿತವಾಗುವಂತೆ ನಾಡುನಾಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ಐಕ್ಯಜೀವನದ ಅಸ್ತಿವಾರಕ್ಕೆ ಸಮಾಜ ದಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ದೊರೆಯಬೇಕು ಎಂದು ಅವರ ಇಚ್ಛೆ; ಅವರ ಕ್ರಿಯೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಜ್ಞಾನೋದಯವೇ ಸಮೃದ್ಧ ನಾಡಿನ ಭಾಗ್ಯೋದಯ.

ಆಲೂರ ವೆಂಕಟರಾಯರು

ಶ್ರೀ. ಆಲೂರವರು ಈ ಸಲದ ಸಾಹಿತ್ಯಸಂಮೇಲನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು.

ಮಿಲ್, ಸ್ಪೆನ್ಸರರ ತತ್ವಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತಿಸುವುದರಿಂದ ಇವರ ವಾಚ್ಛೆಯನ್ನೇನೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಆಗ್ಗೆ ಇವರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಿಚಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಉತ್ಕಟವಾದ ಸೈಜ ಪ್ರೀತಿಯು ಎಷ್ಟು ಅನೋಘವಾಗಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬಲ್ಲದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇವರು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ರಾಜಕಾರಣವೇ ಇವರಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಾಟಿಸಿತು. ಅಂತೆಯೇ ಇವರು ಗ್ರಂಥಕರ್ತನೆಂಬ ಕೀರ್ತಿಯ ರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, 'ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ' 'ಭ್ರಮನಿರಸನ' ದಂಥ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಪುಟದ ಸಣ್ಣ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿದರು. ಅವುಗಳ ಮಹತ್ವವು ಅವುಗಳ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿದೆ. ಕನ್ನಡಿಗರ ಭ್ರಮನಿರಸನವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಇದೇನು ಸಣ್ಣ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕದ 'ಗತವೈಭವ'ವನ್ನು ಇವರು ಕಂಡಿದ್ದು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ತೋರಿಸಿದ್ದು ತದನಂತರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದರಿಂದ ಉದಯವಾದ ಜಾಗೃತಿಯೇ 'ಜಯಕರ್ನಾಟಕದ' ಹಾದಿಯನ್ನು ಇವರಿಗೆ ತೋರಿಸಿತು. ಜಯಕರ್ನಾಟಕದಿಂದ 'ನವಜೀವನ ಗ್ರಂಥ' ಮಾಲೆಗೆ ಇವರು ಹಾರಿದುದು ಹಿರಿದಲ್ಲ. ಇವರ ಗತಿಯು ಗಾಳಿಯಂತಿದೆ. ಬಂದರು ಬಂದರು ಎಂಬಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇವರು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿಬಿಡುವರು. ಕರ್ನಾಟಕದ

ಪ್ರಾಣೋಪಾಸಕರಾದ ಇವರು ವಾಯುಸಂಚಲನಸಂಚಲರಾಗಿ ತೋರು ವದು ಸೋಜಿಗವಲ್ಲ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ಅೂರನರ ಹೆಸರು ಅದ್ವಿತೀಯವಾಗಿದೆ. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ತುಂಬುವ ಆಕೃತಿವಿಶೇಷವಾಗಲಿ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬುವ ಮಾತುಗಾರಿಕೆಯಾಗಲಿ ಇವರದಲ್ಲ. ರಾಜಕೀಯ ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿಯೂ ಇತಿಹಾಸದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಹಿತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಇವರಿಗೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರಿದ್ದಾರೆ; ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಧನ ವನ್ನೂ ಕಾಲವನ್ನೂ ಇವರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿದವರು ಇಲ್ಲ ವೆಂದಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಆಚಾರದ ಬಲದಿಂದಲೂ ವಿಚಾರದ ತೀಜದಿಂದಲೂ ಇವರಿಗಿಂತಲೂ ಆದರವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವರೂ, ಬಾತಿಯ ಮೂಲಕ ದೊಡ್ಡ ಮುಂದಾಳಿನಿಸಿಕೊಂಡವರೂ ಪದವಿಯ ಮೂಲಕ ಮಹಾಗೌರ ವಸ್ಥರೆನಿಸಿಕೊಂಡವರೂ ಉಂಟು. ಅೂರನರಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆಯ ಶಕ್ತಿ ಯಾಗಲಿ ಚಳವಳಿಯ ವೃತ್ತಿಯಾಗಲಿ ಜನಸಂದೋಹನಾಯಕನ ಸ್ವಭಾವ ವಾಗಲಿ- ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಏಕಮುಖವಾಗಿಯೂ ಬಹುಮುಖವಾ ಗಿಯೂ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ತೀವ್ರಾವೇಶದಿಂದಲೂ ಏಕನಿಷ್ಠೆಯಿಂದಲೂ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವ ಹಲ ಕೆಲವರು ಇವರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಬಹು ಮುಖವಾಗಿಯೂ ಏಕನಿಷ್ಠೆಯಿಂದಲೂ, ಅನನ್ಯಬುದ್ಧಿ ಯಿಂದಲೂ, ಸತತ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದಲೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಲುವಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವವರೂ ತದನುಸಾರವಾಗಿಯೆ ಆಚರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿ ಸುವವರೂ ಹಿರಿಯರಾದ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಇವರೊಬ್ಬರೇ ! ಅದೇ ಇವರ ತಪಸ್ಸು. ಇವರ ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ಹೆಸರು ಆದರ ಫಲವು.

ಅೂರನರು ಬಾಯಿ ಹಾಕದ ಮಾತಿಲ್ಲ. ಕೈ ಹಾಕದ ಕೆಲಸ ವಿಲ್ಲ. ಇವರಿಗೆ ತನ್ನದೆನ್ನುವ ಕಾರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಸರ್ವಾಂಗ ಪೋಷಣೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಎಲ್ಲ ಮಾತು ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳೂ ಇವರಿಗೆ ಬೇಕಾ ದವುಗಳೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಇವರು ಮಾಡಿ ಮಾಡಿಸಿರುವರು. ಅಡಿ ಅಡಿಸಿರುವರು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಕುಲಪುರೋಹಿತರೆಂದು ಒಬ್ಬರು ಇವರಿಗೆ ಪರಿಣಾಸದಲ್ಲಾಡಿದುದು ಈಗ ಪರಮಾರ್ಥವಾಗಿದೆ. ಪುರೋಹಿತರೆಂತೆಯೆ

ಇವರೂ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿಸಿ ಬೇರೆ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಕೆಲಸ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವರು. ಇವರ ಕಾರ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೊಡನೊಡನೆಯೆ ಸಿದ್ಧತೆಯ ಮಾತೂ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವವು. ನಾಲ್ಕು ಜನರು ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಕೂಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಇವರು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಗೆದ್ದು ಹೋಗುವರು. ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಇವುಗಳು ಬೇವನಮಂಡಲದ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರ ಧ್ರುವಗಳು. ರಾಜಕಾರಣ ಮತ್ತು ಪತ್ರಿಕಾಸಂಚಾಲನ ಇವುಗಳು ಅವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆಗಳು. ಈ ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ರಸಾಯನವನ್ನು ಇವರು ತಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕೋದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವರು. ಈ ಪಾಠವನ್ನುವರು ಲೋಕನಾಸ್ಯರಿಂದ ಕಲಿತರು. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಧರ್ಮವೂ ತತ್ವಜ್ಞಾನವೂ ಬೇವಾಳವೆಂಬುದನ್ನು ಅರವಿಂದರಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ರಾಷ್ಟ್ರಬೀವನವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಇವರು ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಸುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳುವರು. ಲೋಕನಾಸ್ಯರೂ ಅರವಿಂದರೂ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸಿ ತೋರಿಸುವಂತೆ ಇವರು ತಮ್ಮ ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನೂ ಆ ವ್ಯಾಪಕಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವರು. ಅಂತೆಯೇ ಇವರು ಕರ್ನಾಟಕಾಂತರ್ಗತ ಭಾರತಮಾತೆಯನ್ನು ವೂಜಿಸುವರು. ಇವರ ದೇಶಭಕ್ತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತಿಯ ಉಪಸಿದ್ಧಾಂತವು.

ಆದರೆ, ಇವರಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯ ಏಕಾಗ್ರವೃತ್ತಿಗಿಂತ ವ್ಯಾಪಕ ವೃತ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚು; ಮೂರ್ತಿವೂಜಿಗಿಂತ ತತ್ತ್ವ ವೂಜಿಯು ಅಧಿಕ; ಆಚಾರನಿಷ್ಠೆಗಿಂತ ವಿಚಾರನಿಷ್ಠೆಯು ಬಹಳ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ದೃಷ್ಟಿಹೆಚ್ಚು; ರಾಷ್ಟ್ರದರ್ಶನ ಕಡಿಮೆ. ಜನೋದ್ಧೀಪನಶಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚು; ಜನನಿರ್ವಹಣ ಶಕ್ತಿ ಕಡಿಮೆ. ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಪ್ತಿ ಹೆಚ್ಚು. ಅಲ್ಪ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟಿ ಕಡಿಮೆ. ವಿಚಾರಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಆಡಂಬರಕ್ಕಿಂತ ನಾವೀನ್ಯಸ್ಪೀತಿ ಹೆಚ್ಚು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇವರ ಲೊಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಇದ್ದೇ ಇರುವುದು. ಯಾರು ಯಾವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಇವರ ಸಲಹೆ ಕೇಳಿದರೂ ಸವೀನವಾದುದೊಂದನ್ನು ಇವರು ಹೇಳಿ ಹೇಳುವರು. ಇವರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿ ಹೆಚ್ಚು.

ಇವರು ನೂತನಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರೂ ಪಕ್ಷಪಾತ ಕಡಿಮೆ. ಇವರು ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳಿಗೂ ಬೆಂಬಲ ಕೊಟ್ಟರೂ ಯಾವ ವಿಚಾರಕ್ಕೂ ಮುಂಬಲ ಕೊಡುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಇವರು ಜನರ ನಾಯಕರಾಗದೆ ಸೇತ್ರ ವಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಮುಂದಾಳಾಗದೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಟ. ರಾಘವಾಚಾರಿ

ಉಂಗರ ಉಂಗರಗಳಾಗಿ ತಲೆಯ ತುಂಬ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವ ಕರಿಗೂದಲು; ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್, ಹೆಸ್ಟಿ, ಇವಿಂಗರಂಥ ಕ್ರಾಪು. ಅಗಲವಾದ ತಿಳಿಯಾದ ಬೊಗಸೆಗಣ್ಣು; ಹೃದಯದೊಳಗಿನ ನೋವು ಕಾವುಗಳನ್ನು ಪಗುರಾಗಿ ಸಹಜವಾಗಿ, ಮೈಯಿಲ್ಲದ ಮಾತಿಸಿಂದ, ದಸಿಯಿಲ್ಲದ ಉಲಿಪಿ ಸಿಂದ ತಿಳಿಸುವ ಕನ್ನಡಿಗಣ್ಣು. ಪಾರ್ಸಿಜನರಂತೆ ನೀಳವೂ ಅಲ್ಲ, ತಮಿಳು ರಂತೆ ದಪ್ಪವೂ ಅಲ್ಲ; ಮೋರೆಗೆ ಒಪ್ಪುವಂಥ ಮೂಗು. ಪ್ರಧಾನವಾದ ಪಣೆ, ತುಂಬಿದ ಗಲ್ಲ. ಅಗಲವಾದ ಎದೆ. ಬಲವಾದ ಮೈಕಟ್ಟು. ಎತ್ತರವಾದ ಆಳು. ಮೋರೆಯಲ್ಲಿ ರಸಿಕತನದ ಮೃದುಹಾಸ. ಇರು ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಗಾಂಭೀರ್ಯ. ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಕ್ಷಣೆ.

ನಾನು ಮೊದಲು ರಾಘವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕಂಡದ್ದು ಹೀಗೆ. ಆಗ ಮೂಡಿದ ಚಿತ್ರ ಇನ್ನೂ ಮಸಕಾಗಿಲ್ಲ.

೧೯೨೦ರಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ಆಮಂತ್ರಣ ಬಂತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಠೀವಿ ನೋಡಿ ಬಹುಮನೀ ಸುಲ್ತಾನರ ಬಿಚಾರದ ಗತವೈಭವವನ್ನು ನೋಡುವೆನೆಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಹೋದೆ. ಆಚಾರ್ಯರು ನನಗೆ ಕುತೂಹಲ ಹುಟ್ಟಲೆಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪಿತೂರಿ ಮಾಡಿದ್ದರೋ ಎನಿಸಿ! ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾವೈಭವದ ಗುರುತೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹಾಗೇ ಸರಳತೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಖುರ್ಚಿ ಮೇಜುಗಳಾಗಲಿ, ವೇಷಭೂಷಣಗಳಾಗಲಿ, ಚಿತ್ರಪಠಗಳಾಗಲಿ ಎಲ್ಲಾ

ಸಾಧಾರಣ. ಅವರ ದಿವಾನಖಾನೆಯ ಗೋಡೆಗೆ ಗಾಢವಾದ ಹಸರುಬಣ್ಣ. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಜಂಖಾನೆ. ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯ ಅರಮನೆ ಮುರಿದು ಮಣ್ಣಾಯ್ತು.

ಇದೇನು ! ಇಷ್ಟೇನು ಇವರ ಕಲೆ ? ಎಂದುಕೊಂಡೆ.

ಆ ಮಾತಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷವಾಯಿತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಚಯ್ಚಯ ನಾಟ್ಯಸಂಘದವರು (A. D. A.) ಕೆಲವು ನಾಟಕ ಆಡಿದರು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಎ. ಟಿ. ಎ.ಅಂದರೆ ರಾಘವಾಚಾರಿ ಕಂಪನಿ ಅಂದ ಹಾಗೆ. ರಾಘವಾಚಾರಿಯ ವಕೀಲ ಬಳ್ಳಾರಿಯೊಳಗೆ. ವಾಸ ಬೆಂಗಳೂರು ಮಾಡರನ್ ಹೋಟೆಲಿನೊಳಗೆ. ಅಧವಾ ಬೆಂಗಳೂರು-ಬಳ್ಳಾರಿ ಗಾಡಿಯ ಎರಡನೆ ತರಗತಿ ಡಬ್ಬಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದರೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಶನಿವಾರ ಎ. ಟಿ. ಎ. ಅವರ ನಾಟಕ ಅಂದರೆ ಶನಿವಾರ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ರಾಘವಾಚಾರಿಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮಾಡರನ್ ಹೋಟೆಲಲ್ಲಿ ಕಾಫೀ. ಅವರು ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಭಿಸಯಿ ಸದೆ ಇವರದು ಯಾವ ನಾಟಕವೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇವರಿಗೆ ತೆಲುಗು ಕಲೆಯದೆ ಹಾದಿಯಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಇಂತೂ ಕುಂತೀಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಸಿಕ್ಕಂತೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ತೆಲುಗು ನಾಟಕಗಳ ಸುರಿಮುಳೆ. ಆದೊಂದು ಕಲಾಪ್ರಪಂಚದ ನೌರವ್ಯೂಹ.

* * * *

ಆಚಾರ್ಯರ 'ಗೋಪನ್ನ-ರಾಮದಾಸ' ಪಾತ್ರವು ಜನರ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಪಾತ್ರ. ಭಕ್ತ ಶಿರೋಮಣಿ ರಾಮದಾಸನ ಜೀವನದ ಗಂಭೀರ ಶಾಂತಿ, ಅಪಾರ ಕರುಣವನ್ನು ನೋಡಿದವರು ಯಾರೂ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತನ ಅಸಹಾಯತೆಯೆಷ್ಟು ಅಗಾಧವೋ ಅಪನ ವಿಶ್ವಾಸವು ಅಷ್ಟು ಗಾಢ, ಅಚಲ. ಸತ್ಯಶೋಧನೆಯ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೇ ಅಖಂಡ ಜಯ. ರಾಘವಾಚಾರಿಗೆ ಈ ಸತ್ಯ ವೂರ್ಣ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು ಎನಿಸುತ್ತದೆ ರಸಿಕರಿಗೆ. ಶಾಂತ, ಕರುಣ ರಸಾಭಿನಯದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಮೆಚಿಸಿದವರು ಸಿಗುವದು ದುರ್ಲಭ. ಅವರ ಪಠಾನ ರುಸ್ತುಂ ಪಾತ್ರವೂ ಬಹಳ ಜನಪ್ರಿಯವಾದುದು. ಅವರಿಗೆ ಮೃದುಶೃಂಗಾರ, ಭೀಭತ್ಯ, ಭಯಾನಕ ರಸಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ

ಬಲವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ. ರುಸ್ತುಂ-ಈ ಮೂರು ರಸಗಳ ವಿಚಿತ್ರ ಉನ್ನತ ಮೇಳನ. ಅವರಿಗಾಗಿ ಹೇಳಿ ಬರೆಯಿಸಿದ ಹಾಗಿದೆ ನಾಟಕ. ಸಟ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಅಗ್ರಸ್ಥಾನ ಕೊಟ್ಟದ್ದು ಆ ರುಸ್ತುಂ ಪಾತ್ರವೇ. ಬಹಳ ದಿನ ಅವರಿಗೆ ರುಸ್ತುಂ ಅಂದರೆ ಪ್ರೀತಿಯಿತ್ತಂತೆ.

ರಾಘವಾಚಾರಿ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಕಾಲಿಟ್ಟದ್ದು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದುವಾಗ. ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರನೇ ಮುಖ್ಯ ಆಧಾರ ಆಗಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಶತಮಾನ ಇನ್ನೂ ಮೊಳೆತರಲಿಲ್ಲ. ಒಥೆಲೋ, ಹ್ಯಾಮ್ಲೆಟ್, ಷೈಲಾಕ್, ಮ್ಯಾಕ್‌ಬೆತ್—ಇಂಥ ಪಾತ್ರಗಳಿಂದಲೇ ಪ್ರಯೋಗ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯ್ತು ಇವರದು. Well begun is half done ಎಂತ ನಾಡನುಡಿ. ಶುಭವಾಗಿ ಷುರು ಮಾಡಿದ್ದು ಅರ್ಧ ಆದ ಹಾಗೇ ಕೆಲಸ ಎಂತ. ಈ ಮಾತು ಇವರ ಅಭಿನಯ ಕಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಕ್ಷರಶಃ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇವರ ಒಥೆಲೋ, ಹ್ಯಾಮ್ಲೆಟ್, ಷೈಲಾಕ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಇಂಗ್ಲೀಷು ನಾಯಕ ಪಾತ್ರಗಳ ಅಭಿನಯವು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಜಾತಿಯದು. ಷೈಲಾಕ್‌ನ ಜೇನತನ, ಸೇಡು, ಕುತಂತ್ರ, ಮತ್ಸರ ಮೊದಲಾದುದೆಲ್ಲ Shakespeare ಓದಿದರೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ರಾಘವಾಚಾರಿಯ ಅಭಿನಯ ನೋಡಿದರೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಹ್ಯಾಮ್ಲೆಟ್ನ ಹುಚ್ಚು ವಿಚಾರಗಳು, ಮೀನಮೇಷದ ಮನಸ್ಸು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು ರಾಘವಾಚಾರಿ ಅಭಿನಯ ನೋಡದೆ?

ಅಭಿನಯದ ಬೆಲೆಯೇ ಅಂಥದು. ಕವಿಹೃದಯಕ್ಕುದು ಕೈದೀವಿಗೆ.

Shakespeare ಬರೆದ ಮರ್ಚೆಂಟ್ ಆಫ್ ವೆನಿಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರವೋಷಣವು ಬಹಳ ವಿಚಿತ್ರ ಜಾತಿಯದು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ Shylock ನು ಬರೆಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ, Antonio ಬರಕೊಡುವ ಸಾಲದ ಪತ್ರದ ವ್ಯವಹಾರ-ಸಂಭವವೇ ಎನ್ನುವ ಸಂನೇಹ, ವಿಚಾರಸರನಾದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೂ ಒರುತ್ತದೆ. ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಂಡವನ ಮೈಯ ಮಾರುವವನು ಕೇಳುವದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಇಂಥ ಮಾತಿಗೆ ಅವನು ಒಪ್ಪುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಇದು ಕೊಡತಕ್ಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಹಾರವೇ ?

ಏನು ಅವ್ಯವಹಾರ? ರಾಘವಾಚಾರಿ Shylock ಪಾತ್ರ ಅಭಿನಯಿಸುವುದು ನೋಡಿದರೆ—Shakespeareನ ಶಕ್ತಿಗೆ ಸ್ವರೂಪ ಬರುತ್ತದೆ. ಅವರು ಅಭಿನಯಿಸಿ ತೋರಿಸಿದಾಗ 'In merry jest we shall put a forfeiture in the bond' ಎಂದಾಗ ಅಸಂಭವ, ಅಮಾನುಷವೆಂದಿದ್ದ ಅಸಾಮಿಗಳೇ ಆಸಾಲದ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಅವೇ ಕರಾರುಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಬಪ್ಪಿ ಸಹ ಹಾಕಲೂ ಬಹುದು.

ಆದು ಆ ಕವಿಹೃದಯವಿಕಸನವು. ನಟನ ವಿಶೇಷ ಗುಣ. ಆಚಾರ್ಯರಿಗದು ಆಂಗೈನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ.

ಅಭಿನಯವೆಂದರೆ ಆಂಗಿಕ ಜೀರ್ಣಿಯಲ್ಲ. ಬೈರಕಿನಲ್ಲಿ ಬಚಾಯಿಸಬೇಕಾದ ಸರಿಗಮಗಳನ್ನು ಸರಾಗವಾಗಿ ಸುರಿಸುವದಲ್ಲ. ತೀವಿಯಾಗಿ ಜಾಬಯ್ಯನ ಹಬ್ಬದ ಬಣ್ಣದ ಉಡಿಗೆ ಉಡುವದಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ದಿನಚರಿಯ ನೀರಸವಾದ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾಡುವ ಆಂಗವಿಕ್ಷೇಪದ ಅನುಕರಣವೂ ಅಲ್ಲ. ಜೀವಿಜೀವಿಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಾತಿಗೆ ನಿಲುಕದ, ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕದ, ಒಳಗಿನ ಒಳಗಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ತರಂಗಗಳು ಗಳಿಗೆ ಗಳಿಗೆಗೆ ಏಕು ತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಭಾಸನಾಪ್ರಧಾನ, ವಿಚಾರಪ್ರಧಾನಗಳಾದ ಮನಸುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಚಲನವಲನಗಳು ಬಹಳ. ಅಂಥದಕ್ಕೆ ಮಾತು, ಮೈ ಕೊಡುವದೇ ಅಭಿನಯದ ಕೆಲಸ.

ತಲ್ಲೀನತೆಯು ಅಭಿನಯದ ಆದಿಸೂತ್ರ.

ಇದೇ 'ನಾಟ್ಯಕಲಾ ವಿಶಾರದ'ನ 'ಪ್ರವರ್ಣತೆ'ತೆಯ ಗುಟ್ಟು. ಇದರ ಫಲವಾಗೇ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುಗೂ ಜೀವಿಜೀವಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ಮಾದರವ, ಕೋಮಲತೆಗಳು ಇದ್ದವೆಂಬುದರ ಅನುಭವ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ. ಅವರ ಅಭಿನಯದ ಮೂಲಕ ಚನರಿಗೆ. ಇವರೂ ಕೀ.ಶೇ.ವರದಾಚಾರ್ಯರೂ ಈ ಹಾದಿ ತುಳಿಯದಿದ್ದರೆ ಈಗಿನ ಪೌರಾಣಿಕ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿ ಇಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇನೋ!

× × × ×

ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿರುವ ಜ್ಞಾನ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಾದುದಲ್ಲ. ಕಂಠವೂ ಶ್ರಾವ್ಯವಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವರು 'ನೀಸಪದ್ಯ'ಗಳನ್ನು ಅನ್ನುವ ಧಾಟಿ—ಶೈಲಿ ಮೋಹಕವಾದುದು; ರಸನಂತವಾದುದು. ಅವರಂತೆಯೇ ಅನ್ನುವ

ಪದ್ಧತಿಯೇ ಒಂದು ಬೆಳೆದು ಹೋಗಿದೆ ಕೆಲವು ಕಡೆ. ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ, ಗಾಯನ ಅಭಿನಯಗಳ, ಅವೂರ್ವ ಮೇಳನದ ಒಂದು ಹಾದಿಯದು ಎಂದು ಕೆಲವರ ಮತ. ಗಾನಲುಬ್ಧರಾದವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೊರತೆಯೆನಿಸುವುದೂ ಉಂಟು. ಸಾಹಿತ್ಯವು ಬಹಿಷ್ಕೃತ ವಸ್ತು ಬಹಳ ಜನ ಅಭಿನಯ ಪಟುಗಳಿಗೆ. ಅವರಿಗೆ ಅದು ಹಿತವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮನೆತನದಲ್ಲೇ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರೇಮ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ಅವರ ತಂದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಂಡಿತರು, ಕಲಾಪ್ರಿಯರು. ಅವರ ಸೋದರವನಾವ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಾಹಿತಿಗಳು. ಅಂಧ್ರನಾಟಕ ಪಿತಾಮಹನೆಂದು ಹೆಸರು ಹೊಂದಿ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ತಳಹದಿ ಹಾಕಿದವರು. ಆಶು ಕವಿಗಳು. ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ನಾಟಕ, ನಾವಲು ಅಂದರೆ ಬಹಳ ಆಸೆ. ಅಭಿನಯಕ್ಕೆ ಮನಸು ಕೊಡದೆ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಉತ್ತಮತರದ ಸಾಹಿತಿ ಯಾಗಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಎನೋ. ಆದರೆ-ರಂಗಸ್ಥಲ ಮಾತ್ರ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಹೀನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿರಬೇಕಾದುದು ಕಲಾಪ್ರೇಮಕ್ಕಾಗಿಯಲ್ಲ. ತಮಗೆ ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ದೃಢ ದೇಹಕ್ಕಾಗಿ. ತಾವು ಎಷ್ಟು ಬಳಲಿಸಿದರೂ ಬಾಡದ ಮೈಕಟ್ಟಿಗಾಗಿ. ಅವರ ತಂದೆಯ ಶರೀರ ವಜ್ರ ಶರೀರ ಎಂದು ಆಗಿನ ಜನರು ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ.

* * * *

ಆಚಾರ್ಯರ ಜೀವನ ಸರಳವಾಗಿದೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬೇಗನೆ ಎಳುತ್ತಾರೆ. ಊಟ ಉಡುಗೆಗಳೆಲ್ಲ ಬಹಳ ಸಾದಾ. ಮಾತು ಮನಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವಂಥದು. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಲಿಗೆಯಾದರೆ ಅವರ ಮೃದುಹಾಸ್ಯದ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ. Pickwick Papers, Tit-Bits ಇವು ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಯವು. ಅವರ ರಸಿಕತೆಯು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಈಗಿಲ್ಲವಾದರೂ ಹರೆಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಫ್ಯಾಷನ್ ಬಹಳ. ದಿನಚರಿಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ಕಠಿಣ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಂತವಾಗಿ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ವರ್ತಿಸಿದುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲೂ ಆಚಾರ್ಯರು ಚುರುಕು. ಬಳ್ಮರಿ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾದ ವಕೀಲರು. ಕೇಳಿದರೆ

ಆಚಾರ್ಯರ ಆರ್ಗ್ಯುಮೆಂಟ್ ಕೇಳಬೇಕು ಎಂದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ತ ಕಡೆ ಅಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಸಂದಿಗೊಂದಿ. ಶ್ರೀ. ರಾಜಗೋಪಾಲಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಸೇಲಿಂದಿಂದ ಮದರಾಸಿಗೆ ಸೆಳೆದಂತಿ ಯಾರಾದರೂ ಮಹಾತ್ಮರು ಇವರನ್ನೂ ಮದರಾಸಿಗೆ ಎಳೆದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಎನ್ನೋ ?

ಆಚಾರ್ಯರ ಔದಾರ್ಯ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದು. ಕೊಡಗೈಯ ದೊರೆ. ಒಂದು ಉಗಾದಿಯ ದಿನ (೧೯೨೩) ಇಬ್ಬರೂ ಊರೊಳಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದೆವು. ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ನೋಟುಗಳ ಪುಸ್ತಕಗಳು ನಾಲೊಕ್ಕು ಐದೋ. ಜೀದಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಭಿಕ್ಷು ಕನಿಗೇಲ್ಲ ಒಂದು ನೋಟು. ಎಲ್ಲ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆವು. ಇವರ ದಾಸದಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಮುಂದೆ ಬಂದರು. ಇವರ ಮಾತೃಭಕ್ತಿಯಂತೂ ಮಾದರೀ ಚಾತಿ ಯದು.

ವನಯವೊಂದು ಅವರ ಜೀವಾಳ. ಹಣ, ಪದವಿ, ಗೌರವ, ಪಾಂಡಿತ್ಯ-ಎಲ್ಲಾ ಇದ್ದರೂ ಹೆಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಹತ್ತಿರಲೇ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲೊ ಒಂದು ಹಾಡು ಬಂದರೆ, ಒಂದು ವೇಷ ಹಾಕಿದರೆ, ಜನರಿಗೆ ತಲೆ ತಿರುಗುತ್ತೆ. ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ತುಂಬ ಪದಕಗಳಿವೆ. 'ನಾಟ್ಯಕಲಾವಿ ಶಾರದ,' 'ನಾಟ್ಯಕಲಾ ಪ್ರವೂರ್ಣ' ಎಂತ ಬಿರುದುಗಳು ಬೇರೆ. ಆದ ರೇನು ಅವೆಲ್ಲಾ ಅಪ್ರಕಟಿತ ವಾರ್ತಾಮಹೋದಧಿಯಲ್ಲೇ. ಬಯಲಿಗೆ ಬರುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಕೀಳು ಮೇಲೆನ್ನದೆ, ಹಿರಿಯ ಕಿರಿಯರೆನ್ನದೆ, ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣೆನ್ನದೆ-ಎಲ್ಲರೊಡನೆಯೂ ಸರಸವಾಗುವ ಸಹೃದಯತೆ ಆಚಾರ್ಯರ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುಣ. ಅಂತೇ ಅವರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರಿಗಿಂತ ಹುಡುಗರೂ, ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೂ ಹೆಚ್ಚು. ಹುಡುಗರನ್ನು -- ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳಾದ ಹುಡುಗರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವರಿಗೊಂದು ಹುಚ್ಚು; ಪ್ರೀತಿ. ಆದರೆ ಸಂಬದ ಸರನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು ಅವರ ದೌರ್ಬಲ್ಯ. ಅವರ ಗೆಳೆ ತನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ದುರ್ಬಲತೆಯು ಬಹಳ.

* * * *

ಆಚಾರ್ಯರು ತೀವ್ರ ಸಂಸ್ಕರಣವಾದಿಗಳೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ. ಅವರ

ರೂಢಿ ರುಚಿಯಾದರೆ ಬಂಧನವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಚಾರ್ಯರ ಆತ್ಮಗತಗಳ ರೂಢಿಯೂ ಹೀಗೇ. ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಹೇಗೋ ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು Soliloquy ಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿದೆ ಅನೇಕ ಸಾರಿ.

× × × ×

ಇಷ್ಟು ದಿನ ಆಚಾರ್ಯರು ನಟರಾಗಿದ್ದರು. ಈಗ ರಂಗಸುಧಾರಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರೇ ಧರಿಸಬೇಕೆಂದು ಈಗೊಂದು ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆಚಾರ್ಯರ ಕೋಮಲ ಬೇವಕ್ಕೆ ಚಳವಳಿಯ ಚಾಲಕತ್ವದ ಕಠಿನತೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಬಯಸಿ ಇದನ್ನು ಕಳಕೊಂಡಂತಾಗಿದೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ಅವರ ಅಭಿನಯದಲ್ಲಿ.

ಆಚಾರ್ಯರು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಹೋದಾಗ Bernard Shaw ಸಂಭವನ ಮುಂದೆ ಪೈಲಾಕ್ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸಿ ತೋರಿಸಿದರಂತೆ. "Better Stick to your pulbie prosecutor's post" ಎಂದನಂತೆ ಆ ಕುಚೋದ್ಯಗಾರ. ಆಚಾರ್ಯರ ಓಘ ನಾಟ್ಯಕಲೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಸುಳ್ಳು ಮೋಹದ ಕಡೆಗೆ ಹರಿದರೆ ಅವನಾಡಿದ ಕುಚೋದ್ಯದ ಮಾತು ಕಾರಣೀಕದ ನುಡಿಯೇ ಆಗಬಹುದೇನೋ.

ರೂಢಿ ರುಚಿಯಾದರೆ ಬಂಧನವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಚಾರ್ಯರ ಆತ್ಮಗತಗಳ ರೂಢಿಯೂ ಹೀಗೇ. ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಹೇಗೋ ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು Soliloquy ಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿದೆ ಅನೇಕ ಸಾರಿ.

x x x x

ಇಷ್ಟು ದಿನ ಆಚಾರ್ಯರು ನಟರಾಗಿದ್ದರು. ಈಗ ರಂಗಸುಧಾರಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರೇ ಧರಿಸಬೇಕೆಂದು ಈಗೊಂದು ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆಚಾರ್ಯರ ಕೋಮಲ ಜೀವಕ್ಕೆ ಚಳವಳಿಯ ಚಾಲಕತ್ವದ ಕಲಿಸತೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಬಯಸಿ ಇದನ್ನು ಕಳಕೊಂಡಂತಾಗಿದೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ಅವರ ಅಭಿನಯದಲ್ಲಿ.

ಆಚಾರ್ಯರು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಹೋದಾಗ Bernard Shaw ಸಂಭವನ ಮುಂದೆ ಪ್ಯಾಲಾಕ್ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಆಭಿನಯಿಸಿ ತೋರಿಸಿದರಂತೆ. "Better Stick to your pulbie prosecutor's post" ಎಂದನಂತೆ ಆ ಕುಚೋದ್ಯಗಾರ. ಆಚಾರ್ಯರ ಓಫ್ ನಾಟ್ಯಕಲೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಸುಳ್ಳು ಮೋಹದ ಕಡೆಗೆ ಹರಿದರೆ ಅವನಾಡಿದ ಕುಚೋದ್ಯದ ಮಾತು ಕಾರಣೀಕದ ನುಡಿಯೇ ಆಗಬಹುದೇನೋ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕವನಗಳೇ ಹಾಗೆ. ಕೇಳುವವರಿಗೆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಮಡಕೇರಿಯ ಸಮ್ಮೇಲನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಗೆಳೆಯರು 'ಕುಣಿಯೋಣ ಬಾರ' ಹಾಡಿ ಹಾಡಿ ದಣಿದು ಹೋದರು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ 'ಗರಿ' ಅಚ್ಚಾಯಿತು. ಕೊಡಗಿನ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದ ಪತ್ರಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ 'ಕುಣಿಯೋಣ ಬಾರ' ಕಳಿಸಿ-ಎಂದು ಆಗ್ರಹ.

ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪಿನ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ಸಂಕೇತ ಪದ್ಧತಿ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಇವರ ಕವಿತೆಯ ತಳದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಆಕವಾದ ವಿಚಾರವಿದೆ; ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿದೆ. 'ಹಕ್ಕಿ ಹಾರುತ್ತಿದೆ' 'ಕುಣಿಯೋಣ ಬಾರ' ಮುಂತಾದ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಿಶ್ವದರ್ಶನದ ರೇಖೆಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮೂಡಿವೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರಲ್ಲಿ ಈ ದೃಷ್ಟಿ, ಈ ಧ್ಯಾನ ಬಲಿತಂತೆ ಅವರ ಕವನಗಳ ಅರ್ಥವೂ ಗುಹ್ಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇವರ ಕವನಗಳನ್ನು ಆಸೆಯಿಂದ ಕೇಳುವವರು ಬಹಳಮಂದಿ. ಅದರ ಪ್ರತಿಭೆ ಗುರುತಿಸಿದವರು ಕಡಮೆ. ತೀ. ನಂ. ಶ್ರೀ. ಯವರು ಅಂದಂತೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕವಿತೆ ಒಂದು ಚಿಲುಮೆ. ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಚಿಕ್ಕದು. ತೋಡಿದಷ್ಟು ಅರ್ಥ ಉಕ್ಕುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ತೋಡುವ ಶ್ರಮ ಮಾತ್ರ ಬಂದೊಂದು ಸಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಬಹುದು. ಶ್ರೀ. ಕೊಣ್ಣೂರರು ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕವನಗಳು ಕಠಿನ, ನಾರಿಕೇಳವಾಕ ಎಂದದ್ದೂ ಇದೇ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ. 'ಕೃಷ್ಣಾಕುಮಾರಿ'ಯ ಋನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ Browning ನ ವಿಚಾರವೇಗ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಬೇಂದ್ರೆಯವರೇ ಬರೆದುಕೊಂಡದ್ದೂ ಇದೇ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ತಕ್ಕ ಸಾಮಗ್ರಿ ಇವರ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಕನ್ನಡಭಾಷೆ ಮಾತ್ರ ಬರುವವರಿಗೂ ಇವರ ಕವಿತೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥವಾಗಲಿ ಆಗದಿರಲಿ, ಭಾವ ಸಿಗಲಿ ಸಿಗದಿರಲಿ ಇವರ ಕವಿತೆ ಕೇಳಿ ಮುಗ್ಧರಾಗದವರು ಇಲ್ಲ. ಓದುವ ಧಾಟಿ, ಪದಬಂಧ, ಸುಡಿಯ ಅಂದ, ಉಕ್ತಿ ವೈಖರಿ, ಪ್ರಾಸದ ಸೊಬಗು;- ಕೇಳುವವರಿಗೆ ಎದೆದುಂಬಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದೊಂದು ಸಂವೋಹನ ಮಂತ್ರ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕವನಗಳೇ ಹೀಗೆ. ಅವರ ಬಾಯಲ್ಲೇ ಕೇಳಬೇಕು

ಅನರ ಕವನ. ಭಾರತದ ಬಿಂದೂರಾಯರ ಕಾವ್ಯ ಗಾಯನ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಅನರದು ಹಂದಾಸರ ಹಾದಿ. ಅದೇ ಮುಖಭಂಗಿ. ಮೂರ್ತಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ. ದನಿ ಗಂಡುದನಿ. ಒಂದು ತಾನು ಭಾರತ ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಬಿಂದೂ ರಾಯರನ್ನು ಬಾಯಿ ತುಂಬ ಹೊಗಳಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಕಳೆ ಸಂಪತ್ತು ಮಾರಾಚಾರ್ಯರ ಕಾವ್ಯ ವಾಚನವು ಬೇಸಗೆಯ ಬೆಳಗು ಮುಂಚಾವಿನ ತಂಗಾಳಿಯಂತೆ ಎಂದು ಗೆಳೆಯರೊಬ್ಬರಿಂದ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಗಮಕಕ್ಕೆ ಈ ಗುಣಗಳಾವೂ ಇಲ್ಲ. ದನಿ ಗಡುಸು, ಮುಖಭಂಗಿ ಯಲ್ಲ ಶರಣರ ಗುಂಗು, ಹಾವಭಾವಗಳ ಅಭಾವ. ಧಾಟಿಯಲ್ಲ ಒಂದೇ ವಾತ-ತಂದ-ನಾನಾ ಪದಗಳ ವಾದರ; ಆದರೂ ಆದರಲ್ಲ ಒಂದು ಲಾಸ್ಯ, ಒಂದು ಗತಿ ಇದೆ. ಹಾವಾಡಿಗಳ ಪುಂಗಿಯಂತೆ ಮೈಮರೆಸುತ್ತದೆ. ಏಕ ತಾರಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯದು. ಆದರೆ ಶ್ರುತಿಗೆ ದನಿಗೂಡಿಸಿ, ಕಣ್ಣು ಅರೆಮುಚ್ಚಿ, ದೃಷ್ಟಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಕೂತು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ತಮ್ಮ ಕವನಗಳನ್ನು ಅನ್ನುವದನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ಆ ಮುಖಮುದ್ರೆ, ಆ ಪರ ವಶತೆ, ಆ ಗಮಕ, ಆ ಪದಜಾಲ; ಅದೊಂದು ಮಂತ್ರಹಾಕಿದಂತೆ. ಕೇಳು ವವರು ಗೊಂಬೆಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ರಸಾನಂದದಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ವಿಚಾರ ಆಳವಾದ ಕಡಿ ರಸಕ್ಕೆ ಸೊನ್ನೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ಕವಿಗೆ ರಸ, ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮೇಳೈಯಿಸುವದು ಸಾಧ್ಯ, ಸಹಜ. ರಸ ವಿಚಾರಗಳು ಪಾರ್ವತೀ ಪರಮೇಶ್ವರರಂತೆ. ಆ ಕೂಡಿಕೆಯೇ ಕಲೆಯ ಪರಮಾವಧಿ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಅಂಥ ಕವಿಗಳು. ಬರಬರುತ್ತ ಇವರ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ನುಡಿಯ ನಡಿಗ ಒಳ್ಳೇ ಹದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. 'ಕೋರಿದ ಸ್ವರವನ್ನು ಧಟ್ಟನೆ ನುಡಿಸುತ್ತದೆ' ಕಾವ್ಯದ ಜೀವಾಳ ಧ್ವನಿ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಗೆ ಇವರು ನೀಡಿದ ದಾನ ಅದು. ಇವರ ರೂಪಣ ಶಕ್ತಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಹೊಸದು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರೂಪಕದರಾಜ್ಯ ಬೇಂದ್ರೆಯವರದು. Imagination means use of symbols ಎಂದು ಇಮರ್ಸನ್ ಇವರಿಗಾಗಿ ಹೇಳಿದಂತಿದೆ. ಛಂದೋವೈವಿಧ್ಯ ಸಫಲವಾಗಿದೆ. ಕವನಗಳ ಧಾಟಿ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಮಿಡಿದಂತೆ ಬಳುಕುತ್ತದೆ. ಅನರ ಏಕತಾಯಿ ನಾದದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋಗಿ ಕುಣಿಯುತ್ತದೆ. ಶಬ್ದಗಳು

ಇನ್ನಾರ ಕವಿತೆಯಲ್ಲೂ ಅಷ್ಟು ಸಾಧಿಸಿಲ್ಲ. ಆ ಗತಿ, ಆ ಲಯ, ಹಾಂಗೆಯ್ತು, ಹೀಗೆಯ್ತು, ತಿಕಿಡಿಮಿ ಗಿಮಿಗಿಮಿ,- ಆ ತಾಂಡವ; ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕವಿತೆ, ಕಾವ್ಯ ಲೋಕದ ಸಟರಾಜ. ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಇವರನ್ನು ಗಾರುಡಿಯವನೆಂದದ್ದು, ತೀ. ಸಂ. ಶ್ರೀ.ಯವರು ಮಾಂತ್ರಿಕನೆಂದದ್ದು ಕೊಂಗಳಿಕೆಯಲ್ಲ. ಹದಿನಾರಾಣೆ ನಿಜ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಒಮ್ಮೆ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಆರ್ಜಿ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಹೀಗೆ ಸರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು; 'ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ನೆಂದಾಂತಿ, ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತರ' ಅದು ಪೂರಾ ನಿಜ. ಮಾಸ್ತರ ಕೆಲಸವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಕೆಲಸವೂ ಅವರಿಗೆ ಬಗ್ಗುವದಿಲ್ಲ. ಬಗ್ಗುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ. 'ಜಯಕರ್ನಾಟಕವು' ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪಿನ ಕೈಗೆ ಬಂದಾಗ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಅದರ ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪಿನ ಬಲದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಜಿಳೆದು ಬಂದ ಜಯಕರ್ನಾಟಕವು ಮುಂದೆ ಗುಂಪನ್ನೇ ಮುರಿದು, ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ, ಗೆಳೆಯರ ಸಂಬಂಧವನ್ನೇ ಕಡಿದುಕೊಂಡಾಗ ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಮೇಲೇ ತಕ್ಕೊಂಡು ಬಿಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಮುರಿದ ಗುಂಪನ್ನು ಕಟ್ಟಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರಾದರೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಜೀಕಾಗುವ ಕರ್ತೃತ್ವಶಕ್ತಿಯಾಗಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಲಿ ಅವರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಕಡಿವಾಣ ಕೈಯಲ್ಲ ಹಿಡಿದು ಗುಂಪನ್ನು ನಡೆಯಿಸಬಲ್ಲ ದಿಟ್ಟತನ ಅವರದಲ್ಲ. ಗೋಪುರದಂತೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಗೆಳೆಯರ ತಲೆನುಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲುವ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯೂ ಅವರಿಗಿರಲಿಲ್ಲ 'He is an inspiration, not a definite plan. A great radiance fixed to no post'.

ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಲು ಬಾರದ ಕಗ್ಗಂಟಿನ ತೊಡಕು ಒಂದು ಪೀಳಿ ಇವರಿಗೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಹಿಂದೆಯೇ ಬರುತ್ತದೆ. ತಡವೇ ಇಲ್ಲ. ಅದೇ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ತೊಡಕೊಂದು ಬರಲಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಾವಿರ ಕವಲು ಕೊನರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. Hamlet ನ ಮೀನಮೋಷದ

ಮನಸ್ಸು ಇವರದು. ಅನುಮಾನ—Inference - ಬಹಳ. ಅದೊಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಆಗಿದೆ, ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ. ಅನೇಕ ಸಾರೆ ಅವು ಅನುಮಾನಗಳೇ ಸರಿ. ಮಹಾಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡದೆ ನುಗ್ಗುವ ಎದೆಗಾರಿಕೆ ಬೇಕು. ಆದವೆಲ್ಲ ಆಗಲಿ ಎಂಬ ಮುಂಜಾವು ಬೇಕು. ಹತ್ತು ಜನರ ಹಣೆಯ ಬರೆದವ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ಅಭಿಮಾನ ಬೇಕು. ಅನುಮಾನಕ್ಕಾಗಲಿ ಅನಿಶ್ಚಯಕ್ಕಾಗಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಎಡೆಯಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕು ಜನರ ನಾಯಕತ್ವವೆಂದರೆ ಮೊಗವಾಡ ಹಾಕಿದ ಕುದುರೆಯ ಹಾಗೆ. ಎಡಬಲ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ; ಆದರ ನೋಟ ಇದಿಗೇ ಮಾತ್ರ. ಜನರಿಗೆ ಬೇಕಾದದ್ದು ಗುಣಾಕರವಲ್ಲ; ಪಣಕಾಸು. ತೊಡಕು ಬಿಡಿಸಲು ತತ್ತ್ವವೇಕೆ? ದುಡುಕು ಬೇಕು, ಮಿಂಚಿನವೇಗ ಬೇಕು. ಈ ಹನ್ನೆರಡು ವರುಷದ ಸದ್ಭಾವನೆಯೂ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಳಿನದ ಮಾಲೆ ಬಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಗುಣಗಳು ಯಾವೂ ಅವರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ವೇದಾಂತದ ಮುಢೈಗೆ ಅಂಜಿಕೆಯಿಲ್ಲ ಇವರಿಗೆ. ವ್ಯವಹಾರದ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಹಂಚಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ಆದನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತದೆ ಇವರ ಬುದ್ಧಿ. ಇದನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವದು ಇವರ ವಿಧಿ.

ಅವರ ಸ್ವಭಾವವೂ ಅಷ್ಟೆ. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಬಡತನ. ಹರೆಯದಲ್ಲಿ ಪದೇ ಪದೇ ನಿರುದ್ಯೋಗದ ತ್ರಾಸು. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ. ಹೀಗಾಗಿ ಉತ್ಸಾಹದ ಅವೇಶ ಅವರ ಪಾಲಿಗೆ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಬಂದದ್ದೆಲ್ಲಾ ಬರಲಿ ಎಂಬ ದಾರ್ಢ್ಯ ಮಾತ್ರ ಬಂತು. ಮೊದಲೇ ವಿರಕ್ತ ಸ್ವಭಾವ, ಮೇಲೆ ವೇದಾಂತದ ಅಭ್ಯಾಸ. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಹಿಗುಟುಕು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಉದಾಸೀನತೆ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಜಿಟ್ಟಿದೆ. ಮೂರು ಹೊತ್ತು ಪುಸ್ತಕ, ಮಾತು; ಉಳಿದದ್ದರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಆಸೆ ಕಡಿಮೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲ ಮೂಲೆಗಳಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಕರೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಬರುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಇವರದು ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಒಂದೇ ಉತ್ತರ. ಬರುವದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಕಾರಣಗಳು. ನಿಜವಾದ ಕಾರಣ ಅವರ ಸ್ವಭಾವವೇ ಸರಿ. ಗಾಳಿ ಒಂದಾಗ ತೂರಿಕೊಳ್ಳುವದು ಈಗಿನವರ ಮುಖ್ಯ ಸೂತ್ರ. ಎಣ್ಣೆ ಒಂದಾಗ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಇವರಿಗೆ

ಅದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ! ಸ್ವಲ್ಪ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೆ!-ಗುಂಪಿನ ಹಣೆಯ ಬರಹವಾ ಗಲಿ, ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಾಗಲಿ ಹೀಗಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಗುಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಸಾಕು ಓಡಿಬರುವ ಮೀನಿನಂತಲ್ಲ ಇವರು. ಸದ್ದು ಕೇಳಿದರೆ ಸಾಕು ಚಿಪ್ಪಿನೊಳಗೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವ ಆನೆಯಂತೆ.

ಈ ಉದಾಸೀನತೆ ಅನರ್ಹತೆಗಳಿಗೆ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ನುಸುಳಿಕೊಂಡು, ಬಲಿತು ಹೋಗಿದೆ. ತಿಥಿವಾರ ಸಕ್ಷತ್ರಗಳಿಗೆ ಇವರು ದಾಸರೇನಲ್ಲ. ಆದರೂ ತಿಂಗಳಗಟ್ಟಲೆ ಗಡ್ಡ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಇರುವುದರಲ್ಲಿ ಇವರು ಹೆಸರಾದಷ್ಟು ಯಾವ ಕರ್ಮಠರೂ ಆಗಿಲ್ಲ. ಧಾರವಾಡದ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಲ ಇವರ ಕವಿತಾ ವಾಚನಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರೊಫೆಸರರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ಮರುದಿನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅವರು, "Mr. Bendre is a very clever man but he does not shave himself" ಎಂದರು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ ಅವರು ಹೀಗೆ ಕೂಡಿಸಿದರು " ಇವರು ಎರಡನೆಯವರ ಹಜಾಮತಿ ಮಾಡತಾರೆ. ತಮ್ಮದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ. "

ಒಮ್ಮೆ ಜಯಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇವರ ಚಿತ್ರ ಅಚ್ಚು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಸಂಗ. ಇದ್ದದ್ದು ಒಂದೇ ಪಡಿಯಚ್ಚು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಗಡ್ಡ. ಬೇರೆ ಫೋಟೋ ತೆಗೆಸಬೇಕಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಟೋಪಿ ಸೇರಿಸಿ; ಅಂಗಿ ಅಂದವಿಲ್ಲ, ಇವರು ಅಂದವಾಗಿ ಬಟ್ಟೆಬರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಯಾರೂ ನೋಡಿಲ್ಲ. ಅಂದವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಷ್ಟೆ ಬೆಳೆಗೆ ಒಗೆದದ್ದರೂ ಇರಲಿ ಎಂಬ ಹಟವೂ ಇಲ್ಲ. ನೋಳಕೈಯಾಗಲದ ಮುಷಿಪಂಜೆ ಉಟ್ಟು ಮೂರು ದೇಶ ಸುತ್ತಿ ಬಂದಾರು. ಆದರೆ ಪರಿವೆಯೇ ಅವರಿಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಇವರ ಹೆಂಡತಿ ಇವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಂದೆರಡು ದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೇರೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂದರೂ, ಇವರಿಗೆ ಊಟದ ಪ್ಲಾವಸ್ಥೆ ಮಾಡೇ ಹೋಗಬೇಕು. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಹೀಗೆ. ಅದು ಎರೆಯಬೇಕು ಇದು ಬರೆಯಬೇಕೆಂಬ ಹಂಚಿಕೆ ಬಹಳ. ಬರೆದೇ ಬಿಡುವ ಚಟವಿಲ್ಲ. ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿದ 'ಕಾವ್ಯಯೋಗ' ಇನ್ನೂ ಶ್ರೀ ಗಣೇಶಾಯನಮಃ ದಲ್ಲೇ. 'ಸುಮುಹೂರ್ತೇ ಸಾವಧಾನ' ಎರಡನೇ

ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಿರಿ? ನಿಮ್ಮನ್ನು ದಡ್ಡರು ಅಂದ ಹಾಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲೇನು?' ನಾವು ತುದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮಾತಾಡಿದರೆ ಇವರು ಬುಡಕ್ಕಿಳಿದು ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬುಡದಿಂದ ನೊಡಲು ಮಾಡಿದರೆ ತುದಿಯವರೆಗೆ ಹತ್ತಿ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಬಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ತುದಿಬುಡಗಳ ತಿಕ್ಕಾಟದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹೊತ್ತಿ ನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಮಾತುಕತೆಯಾದೀತೆಂಬ ನೇಮವಿಲ್ಲ. ಅದರ ತೋಫಿಸ ಮುಂದೆ ಏನು ಗಟ್ಟಿ ಕೋಟಿಯೂ ಸಿಲ್ಲುವದಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ಮೀಸೆ ಮಣ್ಣಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲರ ತರ್ಕಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಅಲಗು; ಚೂವಾದ ಕತ್ತಿ. ಇವರ ತರ್ಕಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಲೂ ನೊನೆಯೇ ಚಕ್ರದಂತೆ. ನೋಲು ಗೆಲುವುಗಳ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲ; ಸತ್ಯಾಸತ್ಯಗಳ ಶೋಧನೆ ಅದು. ಹಿಂದೆ ಆಸ್ತಿಕನಾದ ಒಬ್ಬ ವೇದಾಂತಿಯಿದ್ದ ಸಂತೆ. ಅವನ ದೀರ್ಘತತ್ವ ಚಿಂತ ನಿಯ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೇ ಸೊನ್ನೆ ಬಿತ್ತು. ಬಹಳ ದಿನದಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮೂರ್ತಿ. ಆ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಮೂಡಿದ್ದ ಅಭಿಮಾನ. ಆದರೇನು? ತನ್ನ ನಿರ್ದಾಂತಕ್ಕೆ ಬಾಗುವ ನೊಡಲನೆ ತೆರೆ ತನ್ನದೇ ತಾನೆ? ಮೂರ್ತಿ ಮನಾಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋಯಿತು. ಹೀಗೇ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಇವರ ಚಕ್ರ ಇವರಿಗೇ ಸಂಚಕಾರ. ಹೋದವರ್ಷದ ಜಯಕರ್ನಾಟಕದ ಒಡಕಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ತುಳಿದ ಹಾದಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಕಾರಣಾಂತರ ಗಳಿಂದ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮಾಸ್ತರ ಕೆಲಸ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿರ ಲಿಲ್ಲ. ಗುಂಪಿನ ಅಂತಃಕಲಹದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಟ್ಟಿ ಗುಡುಗು ಹಾಕಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ಉಪಜೀವನದ ತೊಡಕೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗುಂಪಿನ ಗುಲ್ಲೂ ಅಡ ಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಸೌಕರ್ಯ, Preference ಸಿಗುವುದು ಕಷ್ಟ ವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಉಪಜೀವನದ ತೊಡಕು ಅಷ್ಟಿರ ಲಿಲ್ಲ. ಅಂಥವರ ಬದುಕು ಇವರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಲವಿದ್ದೇ ಇತ್ತು. ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಮಾತು ಕತೆಗಳಾದವು. ಕಡೆಗೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಲ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ; ಜಯಕರ್ನಾಟಕದಿಂದ ಚಾರಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೇಗ ನಾಲ್ವತ್ತರ ವ್ರಾಯ. ಲೌಕಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಲೇಶವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸುವವಾಗಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ವತ್ತು ರೂವಾಯಿನನ್ನಾದರೂ ತಮ್ಮದೆಂದು ತೆಗೆದಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೇ ಮಾಸ್ತರರೆಂದು ಹೆಸರು. ಆದರೂ

ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ನೌಕರಿಯಿಲ್ಲದೆ ನಿರುದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ನರಳಿದರು. ಈಗಲೂ ಅದೇ ಹಾಡು. ಹೊಸ ಹುರುಪೊಂದು ಈಗಿನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಹಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದೆ. ಹೊಸಬಗೆಯೇ ಮೂಡಿದೆ ಆದರೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಾಗಿಲ್ಲ. ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಮುಂಬಯಿ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜಿನ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ನಾಟಕ ಇಟ್ಟಿದ್ದರು. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಮಿತಿಯವರ ನಿರ್ಣಯವಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಪುಸ್ತಕ ಗಡಿಬಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಯಿತಂತೆ. ಇವರಿಗೆ ಅಂಥ ಯಾವ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹನವೂ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆ ಬಿಸಿಲುಗುದುರೆಯ ಬಯಕೆಯೂ ಇವರಿಗೆ ಬಲವಾಗಿಲ್ಲ. ಸಾಧಾರಣ ಜನರ ಜಯಾಪಜಯಗಳಿಗೆ ಆಳತೆಯಿದೆ, ಲೆಕ್ಕವುಂಟು. ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ ಬಾವುಟ ಹಾರುತ್ತದೆ. ಇವರ ಬಾಳು ಆ ಹಾದಿಯಲ್ಲೇ ಹರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕವಿ ರವೀಂದ್ರ, ತುಸುಮಟ್ಟಿಗೆ ಎ. ಇ. ಕವಿ-ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅರವಿಂದ ಘೋಷ, ಇವರ ತತ್ತ್ವಗಳೇ ಅವರ ಬಾಳು ನೆಯ ತಳಹದಿ. ಬಾಳು ಬರಿಯ ಬಯಲೂ ಅಲ್ಲ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೈದಾನವೂ ಅಲ್ಲ, ಕಡಿದಾದ ಕಗ್ಗಲ್ಲ ಕಣಿವೆ, ಅದೊಂದು ಕರವಾಳ. ಬಾಳುವೆ ಒಂದು ಆಟ ಒಂದು ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದ ಕುಣಿತ; ಹೀಗೆ ಯಾವಾಗಲೋ ಹಾದಿ ತಪ್ಪಿ ಒಮ್ಮೆ ಅನಿಸಿರಬಹುದು. 'ಬೆಕ್ಕಿನಾಂಗೆ' ಒಮ್ಮೆ ರಾಗವೂ ರತಿಯೂ ಸುಳಿಯಬಹುದು. ಆದರೆ ನಿಜವಾಗಿ ಬಾಳುವೆ ಅನಿಧಾರಾವೃತ. ವಾಸವನು ಮುಕ್ಕಣ್ಣ; ತನ್ನ ತೃತೀಯನೇತ್ರ-ಒಳಗಣ್ಣನ್ನು, ಮುಚ್ಚಿ ಯೋಗಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿದಾನೆ. 'ಪುನರ್ಯೋಗಾರೂಢ' ನಾಗಬೇಕು. 'ಆತ್ಮಗರುಡ'ನು ಗರಿಗೆದರಿ ಹಾರಬೇಕು. 'We are fallen Angels' ಎಂದು A. E. ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ದಪ್ಪನಾಗಿ ಗುರುತು ಮಾಡಿದಾರೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ತಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ. ಜೀವಿಯ ಒಳ ಒಳಗೆ ಅಖಂಡವಾದ ಬೆಳಕಿದೆ. ಅದು ಹೊರಗೆ ಹರಿಯಬೇಕು. ಸೃಷ್ಟಿ, ಜಗತ್ತು ಆಟವ ಬಯಲಲ್ಲ; ವಿಶ್ವಾತ್ಮನ ಸಂಕೇತ. ಇವರ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಯೋಗಾತ್ಮ, ಋಷಿ. ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯೂ ದರ್ಶನವೂ ವೃತ್ತಿಯೂ ಧೋಗವೂ ಎಲ್ಲಾ ಅಲೌಕಿಕ. ಅವನ ಇರುವಿಕೆಯೇ ಬೇರೆ. ಇಹಲೌಕಿಕವೂ ಅಲ್ಲ, ಪಾರಲೌಕಿಕವೂ ಅಲ್ಲ, ಅಲೌಕಿಕ.

ಜ್ಞಾಪಕ ಶಕ್ತಿ ಬಹಳ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ. ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ಮರೆಯುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ ಮಾತು, ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿದ ನೋಟ- ಕಡೆತನಕ ನೆನಪೇ. ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತೂಕ ಹೆಚ್ಚು, ಒಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆ. ಅಪರಾಧಿಯ ಸಾಕ್ಷಿ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ ಉತ್ತರಗಳಂತೆ ಇವರ ಮಾತು. ಜನರಾಡುವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಾರೆ ಅಡ್ಡಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ದೀಪವಿಟ್ಟ ಹಾಗೆ ಇರುತ್ತದೆ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ. ಅವರಿಗೆ ಅಂಥ ಕಡೆ ಸಂಶಯವೇ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಇವರಿಗೆ ಈ ಮಾರು ಹೆಚ್ಚು ಮಾರು ಕಡಮೆಯ ಮಾರ್ಗ ಸರಿಬರುವದಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಇವರಿಗೂ ಇವರ ಗುರುತಿನವರೊಬ್ಬರಿಗೂ ಭಾರಿ ಮನಸ್ತಾಪ. ಕಡೆಗೆ ಅವರು ಬಂದು Forget and Forgive- ಮರೆತು ಬಿಡಿ, ಮನ್ನಿಸಿ ಬಿಡಿ- ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಅದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಒಳ್ಳೇ ಪೇಚು. 'ನನ್ನದ್ದನ್ನು ಮರೆಯುವುದು ಹೇಗೆ? ಮನ್ನಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಾನೆಷ್ಟರವನು? ಅದೆಲ್ಲಾ ಆಗದು. ನಿಮಗೆ ನನ್ನ ಗೂಢ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುವುದು ಬೇಕಿದ್ದರೆ ಅವಶ್ಯ ಆಗಬಹುದು. ಹಳೆಯದೆಲ್ಲಾ ಬದಿಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಹೊಸದಾಗಿ ಮೊದಲು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ವ್ಯವಹಾರ, ' ಅಂದರಂತೆ. ಸತ್ಯದ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಿದ್ದಂತೆ ಆತ್ಮಗೌರವದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಅತಿ ಜಾಗರೂಕರು ಇವರು. ಯಾರಿಂದಲೂ ಒಂದು ಮಾತೂ ಆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರರು. ತಮ್ಮನ್ನು ಸಾಕೆ ಸಲಹಿದ ಸರ್ವೇಶನಾದರೂ ಸರಿವೆ. ಅದನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ ತೀರಬೇಕು. ಉಪಜೀವನಕ್ಕೇ ಧಕ್ಕೆ ತಗಲಿದರೂ ಅಷ್ಟೆ. ಒಮ್ಮೆ ಅದೂ ಆಗಿ ಹೋಯಿತು; ನೌಕರಿಯನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು.

ಒಳ್ಳೇ ಸರಸಿಗಳು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು. ಹಾಸ್ಯವು ಇವರ ಪಾಲಿಗೆ ಈಸುಗುಂಬಳಕಾಯಿ. ಮಾಸ್ತರಿಗೆ ಮಣೆಯದ ಮೂರ್ಖ ಹುಡುಗರು ಇರದ ಸಾಲೆ ಇಲ್ಲ. ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ವಶವಾಗದ ಹುಡುಗರಿಲ್ಲ. ಇವರ ನಗಿಗಾರಿಕೆಯ ಸೆಳಿತ ಅಂಥದು. ಇವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಲಿತವರು ಬಹಳ ಮಂದಿ ಈಗಲೂ ಅವರ ವಿನೋದ ಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಮರೆತಿಲ್ಲ. ಜನರ ಸ್ವಭಾವಗುಣಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಸೂಟಿ. ಆಕಳಿಸಿವರೆ ಹೊಟ್ಟಿಯೊಳಗಿನ ನರಗಳನ್ನೇ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

ಜ್ಯೋತಿಷದಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ ಹುಚ್ಚು ಸಂಬಂಧ. ' ಈ ಹೊತ್ತು ಸನಗೆ ಇಂಥ ಗ್ರಹ ಕ್ರೂರ !, ಎಂದು ಅವಸರದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸಿವಾರಿ ಒಮ್ಮೆ ಮೈ. ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇವರು ಅತ್ತಲೂ ಇಲ್ಲ, ಇತ್ತಲೂ ಇಲ್ಲ, ಅತ್ತಲೂ ಉಂಟು, ಇತ್ತಲೂ ಉಂಟು. ಅನ್ಯಗೋಷಿಯ ಮೇಲೆ ದೀಪವಿದ್ದ ಹಾಗೆ. ಇವರ ಉದ್ಧಾರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯಿದ್ದಂತೆ. ಸುಧಾರಕರ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಇವರ ಗಾಡಿ ಹಾದಿಲ್ಲ; ಸನಾತನಿಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲೂ ಇವರ ಹೆಸರಿಲ್ಲ. ಸುಧಾರಕರ ಸುಳ್ಳಿಗೆ ಇವರು ಸನಾತನಿಗಳು; ಸನಾತನಿಗಳ ತಿಳಿಗೇಡಿತನಕ್ಕೆ ಸುಧಾರಕರು. ಇದೇ ಇವರ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುವ ಏರಸ; ಈ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷ ನಾಯಕತ್ವದ ಆಯಾಸ.

* * * *

ಕರ್ನಾಟಕವು ಹರಿದು ಹಂಚಿ ಹೋಗಿದೆ, ಒಂದಾಗಿಲ್ಲ. ಮಂಗಳೂರಿನ ಮುಂಡಾಸು ಹೈದ್ರಾಬಾದದ ಷೇರ್‌ವಾಸಿ- ಒಂದು ಗೋತ್ರದವೇ ಅಲ್ಲ. ಮೈಸೂರಿನ ಷರಟೂ ಧಾರವಾಡದ ಪೈರಣೂ ಒಂದೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ. ಅವರ ಗುರುತು ಇವರಿಗಿಲ್ಲ; ಇವರ ಸುದ್ದಿ ಅವರಿಗಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಕಾಂತಿ ಕುಂದಿತು. ಗಡಿನಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಭಾಷೆಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಬಹಳ ಆಯಿತು. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕವು ಗಂಡುಮೆಟ್ಟಿನಭೂಮಿ. ಅದೇ ಮರಾಠಿಗೆ ಬಲಿಯಾಯಿತು. ಸಾಲೆ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಸಾಲೇ ಮಾಯ. ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಲ್ಲ ಮರಾಠಿಗರು. ಶಾಲೆ, ಕಚೇರಿ, ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಮರಾಠಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ನುಸುಳಿ ಕೊಂಡಿತು. ಕಡೆಗೆ, ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕವು ದಕ್ಷಿಣ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವಾಯಿತು.

೧೯ನೆ ಶತಮಾನದ ಕಡೆಕಡೆಗೆ ಕನ್ನಡದ ಕೂಗಿಗೆ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ವೊದಲಾಯಿತು. ಶಾಂತಕವಿಗಳೇ ಅದನ್ನು ವೊದಲು ಮಾಡಿದವರು. ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ದೇವಿ ಕಂಡು ಬಂದಳು. ಆ ಬಿತ್ತು ಬೇಗನೆ ಬಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಕನ್ನಡವೆಂದು ಕಡಿದಾಡಿದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕರ ಕೃಷಿ ಬೇಕಾಯಿತು. ಅಂಚನರಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ, ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪಿನ

ಹೆಸರುಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದವೇ ಸರಿ. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಗುಂಪೂ ಬೇಂದ್ರೆಯ ವರೂ ಮಾಡಿದ ಸೇವೆ ಮರೆಯಲಾರದು. ನಾಕಕಪ್ಪು, ಪಂಪೋತ್ಸವ ಶಾಂತಕವಿಗಳ ದಿನ- ಇವು ಮೊದಲಾದಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಚಾ ಸಮಾಜದ (Theosophical Society) ಪಣೆಯ ಬರೆಹವಾಗಿತ್ತು ಗುಂಪಿನ ಗತಿ; ಕಮಲದ ಮೇಲಿನ ಪನಿಯಂತೆ, ಯಾರಿಗೂ ಬೇಡಾಗಿ. ಈಗ ಇವು ಹಬ್ಬು ಗಳೆ ಆಗಿವೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರಳತೆ, ನಿರ್ಭೀತಿತನ, ವಿಚಾರಪ್ರಧಾನತೆಗಳ ಸುಳಿದಾಟಕ್ಕೆ ಆದೇ ಮೊದಲು. ೧೯೨೩ರಲ್ಲಿ ಬಿಜಾವುರದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಲನದಲ್ಲಿ ಗುಂಪಿಗೆ ಸ್ವರೂಪ ಬಂತು. ಆ ಸಮ್ಮೇಲನ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗುಂಪಿನ ಪ್ರಾರಂಭೋತ್ಸವವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಕಾದಿಟ್ಟು ಗುಟ್ಟು ರಟ್ಟಾದಂತೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನ ವರೆಗೆ ಗುಂಪಿನ ಗುಡಿ ಹಾಗೇ ಹಾರುತ್ತಿದೆ;

“ಇದ್ದ ಸಂಗತಿ ಹೀಗೆ. ೧೯೧೩ರಲ್ಲಿ ಕೈಬರೆಹದ ‘ಕರ್ನಾಟಕ ಮಿತ್ರ’ ಪತ್ರಿಕೆ ಕೆಲ ತಿಂಗಳು ಹೊರಡಿಸಿದ್ದೆ ನಾನು. ೧೯೧೬ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಕವಿತೆ ಬರೆದೆ. ಸರ್ವಜ್ಞ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ಇವರು ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯವರು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ. ಮ್ಯಾಟ್ರಿಕ್‌ನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ನಂಬರು ಬಂದಿದ್ದೆ ಸಾಲೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ. ೧೯೧೭ರಲ್ಲಿ ‘ತುತೂರಿ’ ಯನ್ನು ಪುಣೆಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಸೋಶಲ್ ಕ್ಲಬ್‌ನಲ್ಲಿ ಓದಿದೆ; ಡೆಕ್ಕನ್ ಕಾಲೇಜು ಕನ್ನಡ ಸಂಘದ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕವಿತೆಗಳನ್ನೊದಿದೆ. ಆರ್. ಜಿ. ದೇಶಪಾಂಡೆ, ಮಂಗಳವೇಡೆ, ಮೋಹರೆ, ಸಾಲಿ ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದರು. ೧೯೧೮ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಲನದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಎರಡು ಸಂತೋಷಕೂಟಗಳಾದವು. ಬಿ. ರಾಮ ರಾಯರು, ಚೆನ್ನಕೇಶವಯ್ಯಂಗಾರರು, ಕೃಷ್ಣಸೂಕ್ತಿಯ ರಾಜ ಗೋಪಾಲ ಕೃಷ್ಣರಾಯರೂ, ತಿರುಮಲಾಂಬಾ, ಆರ್. ತಾತಾಚಾರ್ಯ ಈ ಜನ ಇದ್ದರು. ನಾನಾಗ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ೧೯೧೮ ಜೂನಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಶಿಕ್ಷಕನಾದೆ.” ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ನನಗೊಮ್ಮೆ ಹೀಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು.

ಶಿಕ್ಷಕರಾದ ಮೇಲೆ, ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಗೆಳೆತನ ಬೆಳೆಸು

ವದು ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಆಗಲೇ ಗುಂಪಿನ ಜನ್ಮ. ಗುಂಪಿನ ತುದಿವೊದಲಿಲ್ಲದ ಹರಟೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭ, ಹೊರಗಿ ನಿಂದಲೂ ಕೆಲವರು ಹಿರಿಯರು ಬಂದು ಕೂಡಿಕೊಂಡರು. ಕೋದಲಿ ಬಂದಲ್ಲಿ ಅದೊಂದು ಗಿಳಿವಿಂಡು. ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ, ೧೯೨೫ರಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ ನೆರೆದಿತ್ತು. ಗುಂಪು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿತ್ತು. ಇವರ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಇವರು ಬೇರೆಬೇರೆ ಅನ್ನುವ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ಜೀವ. ಊಟದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸಾಲು, ಮಲಗಲು ಒಂದೇ ಹಾಸಿಗೆ, ಇಳಿದದ್ದು ಒಂದೇ ಕೋಣೆ- ಬೇರೆ ತೆರವಿದ್ದವು.- ಕವಿತಾ ವಾಚನದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಧಾಟಿ, ಬರೆಹಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಶೈಲಿ, ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಕವಿಸಮಯ. ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಗುಂಪಿನವರು ಒಂದೆರಡು ನಿಬಂಧಗಳನ್ನು ಓದಿದರು. ಯಾರು ಬರೆದರು, ಯಾರು ಓದಿದರು ಎಂಬದೇ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಇಷ್ಟೇ ಉತ್ತರ; ಗೆಳೆಯರಗುಂಪು. ಅದೊಂದು ಸೋಜಿಗ. ಒಳ್ಳೆಯ ಯಿಂದ ನನ್ನ ಗುರುತಿನ ವಕೀಲರೊಬ್ಬರು ಬಂದಿದ್ದರು. 'wonderful fellows these, they seem to have no individual existence; It is all one corporate existence' ಎಂದರು. ಅಂತೇ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಗುಂಪಿನ ಮರಿಗಳು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು.

ಪ್ರತಿಭೆ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಿನ ಹೆಣ್ಣು. ಜೋಡಿ ಕೂಡದ ಖೋಡಿ. ಎಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಜಗದಲ್ಲಿ. ತಿಳಿಗಣ್ಣಿಗೆ ಹಾಗೆಲ್ಲ. Genius attracts Genius ಎಂದ A. E. ಆದೇ- ಆ ಆಸೆಯೇ ಗುಂಪಿನ ತಳಹದಿ, ಗುರಿ. ಸದ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಗುಂಪು ಗ್ರಸ್ತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಕೆಲವರು ಗುಂಪು ಮೂಲೆಗುಂಪಾಯಿತೆಂದೂ ಅನ್ನುಲು ಹಿಂದೆಗೆದಿಲ್ಲ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಗೆಳೆಯ ಮಧುರ ಚೆನ್ನರಿಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರವೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೀಗಿತ್ತು. "ಸೋಲು ಹುಂಬರ ಗುಲ್ಲು! ಗೆಲವು ಕಾಂಬರಸೊಲ್ಲು!" ಗುಂಪಿನ ಒಗ್ಗು ಈಗ ಅದು ನಿಜವೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ.

ಗುಂಪಿನವರು ಮಾಡಿದ ಕನ್ನಡದ ಸೇವೆಯ ಹಿರಿಗುರುತು 'ಗರತಿಯ ಹಾಡು', ದೇಶೀ ಮಾರ್ಗದ ಕವಿತೆ ದೇಶದ ಅಂತರಂಗ, ಅಂತಃಕರಣ, ಜೀವಾಳ. ಅಂತೇ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ದೊರೆತ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕವಿತೆಯ

ಪುನರುಜ್ಜೀವನದ ಬಿತ್ತು. ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಹೀಗೇ, ಎಲ್ಲ ನಾಡಿನಲ್ಲೂ ಆಷ್ಟೆ. ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲೂ ಈ ಬಿತ್ತು ಮೊಳಕೆಯೊಡೆದಿದೆ. ಹಳ್ಳಿಯ ಹಾಡುಗಳೂ ಬೇಂದ್ರೆಯವರೂ ವೃದ್ಧಿಗೆ ನಿಂದಿದಾರೆ. ಹಳ್ಳಿಯ ಪಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾರವನ್ನೇ ಬಿರೆಸುವ, ಜಾಸಪದ ವೇದವನ್ನೇ ನುಡಿಸುವ ಪಣ ಕವಿಯದು. ಕವಿಯನ್ನು ವಿಚಾರ ಪ್ರಧಾನತೆಯ ರೀತಿಯಿಂದ ರಸ, ರೂಪಗಳ ಹಾದಿಗೆ ತರುವ ಹಟ ಹಾಡಿನದು. ಎರಡೂ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಗೆಲುವು ಗೊತ್ತೇ ಆದ ಮಾತು. ಎರಡು ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಸೋಲು ತಪ್ಪಿಸಲಾರದ ಸಂತೋಷ. ಇವರಿಬ್ಬರ ಸೋಲುಗೆಲವಿನ ಆಟದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೌಭಾಗ್ಯ.

* * * *

ಗುಂಪಿನ ಹರಟೆ ಎಂದೆನಲ್ಲ. ಹರಟೆ ಅಂದರೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ ಅನ್ನ ನೀರು. ಮಾತಿಗೆ ಕೂತರೆ ಮನೆಯೊಳಗಿನವರ ಅನಸ್ಥೆ ಅವರಿಗೇ ಗೊತ್ತು. ಗುಂಪಿನದೊಂದು ವಿಲಕ್ಷಣತೆ. ಸಂಜೆಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಗೊಡು ಸೇರಿದರೆಂದರೆ ಮಾತಿಗೆ ಮೊದಲು, ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಮಾತು, ಮಾತು. ಮೊದಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಯಿಲ್ಲ, ಬೇಸರವೂ ಇಲ್ಲ. ಒಂದು ಸುದ್ದಿಯಿಲ್ಲ, ಒಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಲ ರಾತ್ರಿ ಮೂರು ಗಂಟೆಯ ರೈಲಿಗೆ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಮನೆಮುಂದೆ ಕುದುರೆ ಗಾಡಿ ನಿಂತಿತು. ಕರೆದೂ ಕರೆದೂ, ಕೂಗಿ ಕೂಗಿ ಸಾಕಾಯಿತು. ಈ ಗಂಟಲು ಕಸರತ್ತು ಅರ್ಧಗಂಟೆಯಾಯಿತು. ಒಳಗಿನಿಂದ ಮಾತಿನ ಸಪ್ಪಳ ಕೇಳುತ್ತದೆ. ಬಾಗಿಲು ಮಾತ್ರ ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ನೆರೆಮನೆ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಟವೆಲು ಹಾಸಿ ಮಲಗಿದೆ. ಡಿಸೆಂಬರ ತಿಂಗಳ ಭಳಿ. ಅದರಲ್ಲೂ ಧಾರವಾಡ. ಕೇಳಬೇಕೆ? ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಜಾಗರಣೆ.

ಮಾತು ಬಹಳ ಅಂದರೆ ಕಾಡು ಹರಟೆಯಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ತಥ್ಯವಿತ್ತು. ಗೆಳೆಯ ಗೋಕಾಕರು ಹೀಗೆ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಅಂದಿದಾರೆ. “ಸಂಜೆ ಸೊಂಪಾಗಿತ್ತು, ಇಬ್ಬರೂ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದವು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಗುರುತು ಆಯಿತು. ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಶಾಂತವಾಗಿ ಕೂತಿದ್ದರು ಕೇಳುತ್ತ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು. ಓದುವುದು ಆದ ಮೇಲೇ ಅವರು ಮಾತಾ

ಡಿದ್ದು. ಆ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ತಾಸಾದರೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮಾಡಿದ ಅಡಿಗೆ ಆರಿಹೋಗಿತ್ತು. ಕಾದು ಬೇಸತ್ತು ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯ ವೋರೆ ಗಂಟಾಗತ್ತು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ ಅದರ ಪರಿವೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಡಿಗೆ ಊಟ, ಮನೆಮಾರು, ಜೀದಿ ಬಯಲು ಯಾವದೂ ಅವರಿಗೆ ನೆನಪಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದೆಲ್ಲ ದಾಟಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ನುಗ್ಗಿತ್ತು ಸಭೋಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಅಪರಭಾವನೆ. ಆ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ಸಂಭಾಷಣೆ ಒಂದು ಜೇಡನ ಬಲೆಯಂತೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನೇತಾಡುತ್ತಿತ್ತು ನನ್ನ ಜೀವ. ಮಾತು ಮುಗಿದು ಮನೆಗೆ ಹೊರಟಾಗ ನಾನು ನಾನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಏನೋ ಬಹಳ ಬದಲಾಗಿದ್ದೆ. ಮೈ ಮಣ್ಣು ಗೂಡಿದ ಮೇಲೂ ನನ್ನ ಜೀವ, ಆ ದಿನದ ಮಾತುಕತೆಯನ್ನು ಮರೆಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಗುಂಪಿನ ಈ ಹರಬಿಯೇ ನನ್ನ ಬಾಳುವೆಗೆ ಒಂದು ರೂಪು ಕೊಟ್ಟಿತು. ”

‘ಹುದುಗಲಾರದ ದುಃಖ’ವೊಂದು ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ವೋರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ; ಅವರು ಮನಸಾರೆ ಸಗುವದು ಅಪರೂಪ. ಸಕ್ಕರೆ ‘ಆಳು ನುಂಗಿ ಸಕ್ಕಂತೆ.’ ನೋವಿನ ಅನುಭವ ‘ಕಣ್ ಒಳಗ ಹೊರಳಿಸಿ’ದೆ. ಜೀವನದ ಸವಿ ತಿಳಿಯದು ಎಂದಲ್ಲ. ಅಪರ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಅಪರ ಮಾತೃಪ್ರೇಮ ಬಹಳ ಬೆಲೆಯದು. ತಾಯಿಯೆಂದರೆ ನಿಜವಾಗಿ ದೇವಿ.ಬಾಳಬಾನಿನ ಚುಕ್ಕೆ. ಅಂಬಿಕಾತನಯ ದತ್ತ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯನಾಮ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ತಾಯಿಗೆ ಸಲಿಸಿದ ಮುಡುಪು. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಮತೆ, ಹೆಣ್ಣುರುಳು ಕಾಣಬರುವದಿಲ್ಲ. ಅವರ ವಿಚಾರಪರತೆ, ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಹೆಣ್ಣುರುಳಿಗೆ ಎಡೆಕೊಡುವದಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಮುಸುಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ಮಿದುತನ ವನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿದೆ. ೧೯೨೨ರಲ್ಲಿ ಗೆಳೆಯನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಅವರೊಂದು ಪತ್ರ ಬರೆದಿದ್ದರು. “ ಪತ್ರವೇಕಿಲ್ಲ? ಮೌನವೇಕೆ? ಕಾರ್ಯ ಬಾಹುಳ್ಯವೋ? ತಾತ್ಸಾರವೋ? ತಿರಸ್ಕಾರವೋ? ಉದಾಸೀನತೆಯೋ? ಚಾಂಚಲ್ಯವೋ? ಎನು? ಒಲವೆ, ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ದೇವಪುರುಷನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಪರ ಬೇಡೆಂದು ಕೇಳಿದರೆ,....ನ ಕಡೆಯಿಂದ ಪತ್ರ ಬರಲಿ ಎಂದು ಕೇಳುವೆ, ಮೌನವೇಕೆ ಮಾರೋಲೆ ಬರಲಿ.”

ವೊನ್ನೆ ವೊನ್ನೆ ಈ ಪತ್ರ ಉಳಿದ ಗೆಳೆಯರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಎಲ್ಲ ರಗೂ ಕಣ್ಣು ಆಗಲವಾಯಿತು. ಒಮ್ಮೆ 'ಮಾತಿನ ಮಾಲೆ' ಯೊಂದು ಕಳಿಸಿದ್ದರು ಕವಿಗಳು ಗೆಳೆಯನಿಗೆ. ಮುಸುಕಿದ ಮಿದುತನ ಮಿಸು ಮಿನು ಗಿತ್ತು ಅಲ್ಲಿ.

ಗದ್ದರಿಸಿ ಗಂಡು ದನಿಯಿಂದ ಚೇತರಿಸುವೆನು ಬಿದ್ದಿರಲು ನಿನ್ನ ತನುವ
ಮುದ್ದಿರಿಸಿ ಹೆಂಗರುಳಿನಂತರಳ ಹಚ್ಚುವೆನು ಮುಗಿದಿರಲು ನಿನ್ನ ಮನವಾ|
ನಿನ್ನ ಲೇಖನಿಯಾಗಿ, ನಿನ್ನ ಪೇಯವದಾಗಿ, ನಿನ್ನ ಕರ ಮುಕುರವಾಗಿ
ನಿನ್ನ ತನು ತನುವಾಗಿ, ಕುಣಿವ ನಾಲಿಗೆ, ನನ್ನ ಗರೆವವಳಿಕಂಗಳಾಗಿ |
ನಿನ್ನ ಸ್ತ್ರೀತಿಯದೂತಿ, ನಿನ್ನ ಬಿಡಗಿನ ಗೆಳತಿ, ತವ ಸ್ನೇಹ ಸಖಿಯದಾಗಿ
ನಿನ್ನ ಕರುಳಿನ ಕೆಳೆಯು, ನಿನ್ನ ಮಾತಿನ ಕೆಳೆಯು, ತವ ಸಂಗ ಸುಖಿತನಾಗಿ |
ಭೋಗಿ ಜೀವವೇ ! ನಿನ್ನ ಹುರುಪುಳ್ಳ ಹುರುಳುಳ್ಳ ಹರಟೆಯಾಗಿ
ಸಾಗಿ ಸಂಗಡ ಬರುವೆ- ಯೋಗಿ ಜೋಗಿಯು ಆಗು- ನಿನ್ನ ಕೈ ಪರಟೆಯಾಗಿ |
ನಿನ್ನ ಜೀವದ ದೊರೆಯು, ನಿನ್ನ ಭಾವದ ಗುರಿಯು, ಸುಸ್ಥೂರ್ತಿ ಝರಿಯು ಆಗಿ
ನಿನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ತೂರೆಯು, ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯ ಪರೆಯು, ಸ್ವಾಸಂದ ಲಹರಿಯಾಗಿ|
ಹಡೆದ ತಾಯಿಯು ಆಗಿ, ಪಡೆದ ಮಡದಿಯದಾಗಿ, ಜೀವದೊಡನಾಡಿಯಾಗಿ
ಬಿಡದ ಗೆಳೆಯನು ಆಟವಾಡಲನು ವಾಗಿಹೆನು ಲೀಲಾವತಾರಿಯಾಗಿ ||

ಇವರಿಗೂ ಮಾಸ್ತಿಯವರಿಗೂ ಒಳ್ಳೇ ಗೆಳೆತನ. ಗೆಳೆತನದಲ್ಲಿ ಪರ ಸ್ಪರವಾಗಿ ಸ್ವಭಾವ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದುಂಟು. ಆಂದರೆ ಅವರ ಗುಣದ ಗಾಳಿ ಇವರಿಗೆ ಬಡಿಯುವದು, ಇವರ ಸ್ವಭಾವದ ಸೆಳೆತಕ್ಕೆ ಅವರು ಸಿಗುವದು. ಮಾಸ್ತಿ, ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಜೋಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವಿಲಕ್ಷಣತೆಯಿದೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಜಾತಿಯಿಂದ ಕೊಂಕಣಸ್ಥ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರರು. ಮಿತವ್ಯಯ, ದೀರ್ಘದೃಷ್ಟಿ, ಕಾರ್ಯಸಾಧಕತೆ, ತಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಕೊಂಕಣಸ್ಥರು ಗೋತ್ರ ಋಷಿಗಳು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರಲ್ಲಿ ಮಿತವ್ಯಯವೊಂದೇ; ಉಳಿದುದೆಲ್ಲ ಧಾರವಾಡೀ ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಮೈಸೂರಿನ ಸೌಜನ್ಯದ ಮಾದರಿ. 'ಕಾಣದ ಬೆಲೆ' ಕಾಣುವ ಹಟ, ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬರೆಹದಲ್ಲಿ ಸಹಿಸಲಾರದ ಸಂಕೋಚ, ಅವರದು. ಅವರ ಮಾತಿನಿಂದ ಮನನೊಂದವರು 'ಮಸಲಾ' ಜಾತಿಯಲ್ಲೂ ಸಿಗುವದಿಲ್ಲ. ಆಷ್ಟು ಮೃದು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದ ದಿಟ್ಟತನವಿದೆ. ಅನಿಸಿದ್ದನ್ನು

ಅಡುವ ಗಡುಸುತನವಿದೆ. ವಾದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಗೆಯುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಮಾಸ್ತಿಯವರು ವಾದಕ್ಕೆ ಎಂದೂ ಸಿಗುವದಿಲ್ಲ. ಮಾಸ್ತಿಯವರು 'ಬಡವರ ಬಗ್ಗರ ಬರಿ ತುತ್ತಿನ ಚೀಲ' ನೋಡಿ ಕರಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ ಕರುಳು ಕುದಿಯುತ್ತದೆ. ಸತ್ಯಂಬ್ರಾಯೂತ್ ಸಾಲಿನವರು ಇವರು. ಪ್ರಿಯಂಬ್ರಾಯೂತ್ ಪಂಥದವರು ಮಾಸ್ತಿ. ಎರಡೂ ಮೇಳ ಗೂಡಬೇಕು. ಸವಿಯಿಲ್ಲದ ಸತ್ಯ ಸಟಿ. ಸತ್ಯವಲ್ಲದ ಸವಿಯೂ ಸಟಿಯೇ. ಮೇಳನದಲ್ಲಿದೆ ಪೂರ್ಣತೆ.

ಬೆಳಗಾವಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಲನದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಪರಿಚಯ. 'ಹಕ್ಕಿ ಹಾರುತ್ತಿದೆ ನೋಡಿದಿರಾ' ಎಂಬ ಅವರ ಕವನಕ್ಕೆ ಆ ಕೀರ್ತಿ. ಅಂದಿನವರೆಗೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಹೆಸರು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವರೆಗೆ ಹರಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿನತನಕ ಅವರು ಧಾರವಾಡದ ಕವಿಗಳು, ಉತ್ತರದವರು. ಅಂದು ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮುದ್ರೆ ಬಿತ್ತು ಅವರ ಹೆಸರಿಗೆ. ಆದರೇನು? ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಅಂದದ್ದು ಅನುಭವದ ಸತ್ಯ.

“ಅನ್ಯ ದೇಶೀಯರಿಂದ ಗೌರವ ಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆಯೇ ನಮ್ಮ ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಆದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟು ಇವರ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರೆ, ಆಗ ಅನ್ಯದೇಶೀಯರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಸಿಗುವ ಗೌರವವನ್ನು ನೀವೇ ನೋಡುವಿರಿ; ಆಗ ಇವರನ್ನು ತಿಳಿಯದಿರುವ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಇವರ ಮಹತ್ವ ತಿಳಿಯುವದು.”

